

Innlandet Revisjon IKS

Hedmark Revisjon IKS

Rapport

-

Selskapskontroll

Eidsiva Energi AS

I samarbeid mellom Innlandet Revisjon IKS og Hedmark Revisjon IKS

Innlandet Revisjon IKS Rapport 2012 – nr 8

Hedmark Revisjon IKS Rapport 1153/2012

23. mai 2013

FORORD

Denne rapporten er et resultat av selskapskontroll i Eidsiva Energi AS som er gjennomført på oppdrag av kontrollutvalget i Hamar, Gausdal, Lillehammer, Ringsaker og Gjøvik kommuner og Hedmark og Oppland fylkeskommuner.

Prosjektarbeidet er utført i perioden mai 2012 til april 2013 av Marit Asbjørnsen, Laila Irene Stenseth og Kristian Lein. De to sistnevnte står som oppdragsansvarlige for prosjektarbeidet. Vi vil takke Eidsiva Energi AS for samarbeidet i forbindelse med denne selskapskontrollen.

Utkast til rapport ble sendt Eidsiva Energi AS til uttalelse. Svaret fra selskapet er vedlagt rapporten. Rapport med vedlagt høringsuttalelse fra Eidsiva Energi AS ble sendt til de nevnte eierkommunene for uttalelse. Mottatte uttalelser følger vedlagt rapporten.

Lillehammer/Løten, mai 2013

Laila Irene Stenseth
Oppdragsansvarlig
revisor

Kristian Lein
Oppdragsansvarlig
revisor

SAMMENDRAG	6
1. INNLEDNING	11
1.1 KONTROLLUTVALGENES BESTILLING	11
1.2 PROBLEMSTILLINGER	11
1.3 OM EIDSIVAKONSERNET	12
1.4 LITTERATUR OM ETABLERING OG STYRING AV KOMMUNALT EIDE SELSKAPER.....	15
2. METODE	21
3. KILDER FOR REVISJONSKRITERIER	22
3.1 AKSJELOVEN OG ALLMENNAKSJELOVEN	23
3.2 SELSKAPETS VEDTEKTER.....	23
3.3 AKSJONÆRAVTALEN.....	23
3.4 DOKUMENTET «EIERSTYRING OG SELSKAPSLLEDELSE I EIDSIVA ENERGI AS»	24
3.5 ANBEFALINGER ANGÅENDE EIERSTYRING	24
3.6 KOMMUNENES EIERSKAPSPOLITIKK OG EVT MÅLSETNINGER SOM EIERE I EIDSIVA ENERGI AS.....	25
4. HVILKE MÅL HAR EIERNE SATT FOR SITT ENGASJEMENT I EIDSIVA ENERGI AS?	26
4.1 PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNINGER	26
4.2 DATA	26
4.2.1 Kommunenes eierprinsipper, mål og strategier	26
4.2.2 Eidsivas regionale samfunnsrolle	34
4.2.3 Kommunenes innspill og initiativ overfor Eidsiva	38
4.2.4 Eidsivas rapportering knyttet til mål og strategi for konsernet	40
4.3 VURDERINGER	41
4.3.1 Mål og strategier for eiernes engasjement i Eidsiva	41
4.3.2 I hvilken grad gir eierkommunene innspill på mål og strategi, herunder på rollen som regional utviklingsaktør?.....	42
4.3.3 Er eierkommunene samkjørt/samordnet mht. denne typen innspill, utøves det en felles eierskapspolitikk?	47
4.3.4 Følges eventuelle innspill opp fra selskapets side?.....	48
4.3.5 Rapporterer selskapet tilbake til eierkommunene rundt mål og strategi?	49

5. IVARETAR GENERALFORSAMLING, BEDRIFTSFORSAMLING OG KONSERNSTYRET I EIDSIVA ENERGI AS SINE OPPGAVER.....	51
5.1 PROBLEMSTILLING OG AVGRENSENINGER.....	51
5.2 REVISJONSKRITERIER.....	52
5.2.1 Generalforsamlingens myndighet og oppgaver.....	52
5.2.2 Bedriftsforsamlingens myndighet og oppgaver.....	56
5.2.3 Styrets myndighet og oppgaver.....	62
5.3 DATA - ETABLERT BESLUTNINGSSTRUKTUR OG BESLUTNINGER I SELSKAPETS LOVFESTEDE ORGANER.....	65
5.3.1 Etablert beslutningsstruktur, behandling og beslutninger i selskapsorganene.....	65
5.3.2 Saker behandlet i generalforsamlingen.....	66
5.3.3 Saker behandlet i bedriftsforsamlingen.....	68
5.3.4 Saker behandlet i konsernstyret.....	70
5.3.5 Eiermøter.....	71
5.3.6 Valgkomité og Revisjonsutvalg.....	72
5.3.7 Utvalgte saker i konsernstyre, bedriftsforsamling og generalforsamling.....	72
5.3.8 Saker som skal følges opp av annet organ.....	77
5.3.9 Kjøp av bedriftshytte.....	79
5.4 VURDERINGER.....	79
5.4.1 Hvilke beslutninger er tillagt de ulike selskapsorganer og er beslutningsstrukturen i henhold til lovverk, vedtekter, aksjonæravtale og eierstyringsdokument?.....	80
5.4.2 Er det konsistens mellom beslutningene i de ulike selskapsorganene?.....	87
6. KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER.....	88
6.1 HOVEDPROBLEMSTILLING A.....	88
6.2 HOVEDPROBLEMSTILLING B.....	89

VEDLEGG 1 SKRIFTLIGE REFERANSER.....	91
VEDLEGG 2 INTERVJUER	96
VEDLEGG 3 KOMMUNENES EIERSKAPSPOLICY	97
VEDLEGG 4 TYPE SAKER TIL BEHANDLING I KONSERNSTYRET 2010 - 2012	103
VEDLEGG 5 UTTALELSE FRA EIDSIVA ENERGI AS.....	106
VEDLEGG 6 UTTALELSER FRA EIERKOMMUNENE	115

SAMMENDRAG

Kontrollutvalgene i hhv Hamar, Gausdal, Lillehammer, Ringsaker og Gjøvik kommune og Hedmark og Oppland fylkeskommune vedtok på sine respektive møter i februar og mars 2012 gjennomføring av selskapskontroll av Eidsiva Energi AS rettet mot følgende tema/områder:

- A. *Hvilke mål og strategier har eierne satt for sitt engasjement i Eidsiva?*
- B. *Ivaretar generalforsamlingen, bedriftsforsamlingen og konsernstyret sine oppgaver i henhold til lovverket?*

Problemstillinger

Under hovedproblemstillingene A og B er det formulert underproblemstillinger som framgår nedenfor.

- A. Hvilke mål og strategier har eierne satt for sitt engasjement i Eidsiva? Med følgende underproblemstillinger:
 - 1. I hvilken grad gir eierkommunene innspill på mål og strategi?
 - 2. Er eierkommunene samkjørt mht. denne typen innspill, utøves det en felles eierskapspolitikk?
 - 3. Følges eventuelle innspill opp fra selskapets side?
 - 4. Rapporterer selskapet tilbake til eierkommunene rundt mål og strategi?
- B. Ivaretar generalforsamlingen, bedriftsforsamlingen og konsernstyret i Eidsiva sine oppgaver i henhold til lovverket? Med følgende underproblemstillinger:
 - 1. Hvilke beslutninger er tillagt de ulike selskapsorganer?
 - i. Har selskapsorganer i Eidsiva behandlet saker som omhandler planlagte investeringer?
 - ii. Har selskapsorganene kommet med føringer knyttet opp mot konkrete investeringer?
 - 2. Er beslutningsstrukturen i samsvar med lovverk, anbefalinger og interne retningslinjer?
 - 3. Er det konsistens mellom beslutningene i de ulike selskapsorganene? Herunder:
 - i. Hvilke styringssignaler har generalforsamlingen gitt, og er disse signalene fulgt opp i og tilbakerapportert fra øvrige selskapsorganer?
 - ii. Fører bedriftsforsamlingen tilsyn med at mål og planer følges opp av de ulike selskapsorganer?

Hovedproblemstilling A omfatter også hvilke innspill/initiativ eierne har kommet med som angår Eidsivas rolle som regional utviklingsaktør. Spørsmålet om i hvilken grad selskapsorganer (konsernstyret) har behandlet saker som omhandler investeringer, herunder anskaffelse av bedriftshytte i Hafjell, er innarbeidet under hovedproblemstilling B.

Metode

I arbeidet med de to delprosjektene har en rekke dokumenter blitt gjennomgått, disse fremgår av referanselista bakerst i rapporten. I løpet av oktober og november 2012 ble det gjennomført intervjuer med ordførerne i de sju eierkommunene som står bak selskapskontrollen, samt med andre informanter som ble antatt å kunne gi relevant og nyttig informasjon. Det ble i alt avholdt tre møter med ledelsen i konsernet.

Revisjonskriterier

Revisjonskriterier er krav eller forventninger som funnene i selskapskontrollen skal vurderes opp mot. Kriteriene skal være utledet fra autoritative kilder innenfor det reviderte området. Kriteriene skal også være relevante, konkrete og i samsvar med de kravene som gjelder for det reviderte objektet innenfor den aktuelle tidsperioden.

Revisjonskriterier er hentet fra følgende kilder

Aksjelovgivningen

- Lov om aksjeselskaper av 13. juni 1997 nr. 44
- Lov om allmennaksjeselskaper av 13. juni 1997 nr. 45

Dokumenter fra Eidsiva Energi AS

- Selskapets vedtekter, bl.a selskapets formålsparagraf.
- Aksjonæravtale for Eidsiva Energi AS.
- Dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse i Eidsiva Energi AS».

Anbefalinger ang eierstyring

- «Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak», utarbeidet av Kommunenes Sentralforbund (KS).
- «Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse» utarbeidet av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES).

Konkrete og mer detaljerte revisjonskriterier er utledet for de enkelte problemstillingene.

Konklusjoner Hovedproblemstilling A

<i>Problemstilling 1: I hvilken grad gir eierkommunene innspill på mål og strategi?</i>

- Eierne har i liten grad satt spesifikke mål for sitt eierskap i Eidsiva.
- Eierne gir innspill på ulike sider ved selskapets aktivitet og utvikling. De fleste kommer i form av spørsmål og innspill i bedriftsforsamlingen der de største eierne sitter representert. I forbindelse med revisjonen av aksjonæravtalen i 2010/-11 var flere sider ved Eidsivas videre utvikling oppe til drøfting, bl.a spørsmål om langsiktige mål, regionalt eierskap og forutsigbarhet mht framtidige utbytter.

Problemstilling 2: Er eierkommunene samkjørt mht. denne typen innspill, utøves det en felles eierskapspolitikk?

- Eierne er generelt ikke samkjørte mht innspill og initiativ overfor selskapet. Unntaket knytter seg til prosessen rundt revideringen av aksjonæravtalen, der det var satt ned et eget eierutvalg.
- Etter vår oppfatning er det ikke grunner som tilsier at det bør utarbeides en felles eierskapsmelding fra eierne, slik anbefalingen fra KS åpner opp for. Alle eierne i Eidsiva har gått sammen om en aksjonæravtale som regulerer mange av de forhold som kunne tenkes å være omfattet av en evt felles eierskapsmelding.

Problemstilling 3: Følges eventuelle innspill opp fra selskapets side?

- Inntrykket er at eierne generelt er fornøyd med tilbakemeldinger som gis på innspill, og hvordan selskapet håndterer disse med hensyn til videre oppfølging i selskapet.

Problemstilling 4: Rapporterer selskapet tilbake til eierkommunene rundt mål og strategi?

- Selskapet rapporterer ikke særskilt på forhold rundt mål og strategier. Rapportering på slike tema skjer gjennom kvartalsvis drifts-/økonomirapportering og ulike orienteringer, bl.a knyttet til større prosjekter. Eierne synes gjennomgående fornøyd med den rapportering/informasjon som gis, selv om den i betydelig grad krever økonomisk kompetanse for å kunne forstås og tolkes.
- Rapportering og informasjon til eiere og styrende organer vurderes som tilfredsstillende. Selskapet har dog ikke laget egne retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen, slik som Eierstyringsdokumentet og anbefalingen fra NUES foreskriver.

Konklusjoner Hovedproblemstilling B

Problemstilling 1: Hvilke beslutninger er tillagt de ulike selskapsorganer i Eidsiva Energi AS?

- Beslutninger tillagt de ulike selskapsorganer i Eidsiva Energi AS følger av bestemmelser i aksjeloven og aktuelle bestemmelser i allmennaksjeloven (bedriftsforsamling), selskapets vedtekter, dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse», samt aksjonæravtale.

Problemstilling 2: Er beslutningsstrukturen i samsvar med lovverk, anbefalinger og interne retningslinjer? Herunder: Har selskapsorganer i Eidsiva behandlet saker som omhandler planlagte investeringer?

- Med unntak av det som fremkommer i underpunkt, så har generalforsamlingen behandlet og avgjort de saker som etter lovverk, vedtekter, eierstyringsdokument og aksjonæravtale skal besluttes av generalforsamlingen.
 - Aksjesalget i Ventelo Holding AS er trolig å anses som vesentlig for Eidsiva Bredbånd AS (datterselskap). Saken skulle således vært fremlagt for generalforsamlingen, jf. aksjonæravtalens pkt. 6.1.1.
- Bedriftsforsamlingen har behandlet og fattet vedtak i alle saker hvor det av lovverk og vedtekter fremkommer at beslutningsmyndigheten tilligger bedriftsforsamlingen. Dette gjelder også investeringssak knyttet til bioanlegg/kraftvarmeanlegg, Gjøvik. Når saken er fremlagt for bedriftsforsamlingen, tilsier det at investeringen enten er vurdert som betydelig eller at saken er ansett som spesiell. Bedriftsforsamlingen har selv tatt opp, og satt i gang drøftelser av når en investering må anses som vesentlig. Saken er ikke ferdig drøftet i bedriftsforsamlingen ved avleggelse av denne rapport.
- Bedriftsforsamlingen har ivaretatt sin tilsynsoppgave overfor styret og daglig leder (konsern-sjef). Kvaliteten og omfanget av tilsynet er ikke vurdert. Bedriftsforsamlingen kunne på et tidligere tidspunkt blitt orientert om produktivitetsprogrammet (P-100), samt arbeidet med strategiprosess og strategiplan.
- Konsernstyret har etterlevd aktuelle bestemmelser i lovverk og vedtekter, samt eierstyringsdokumentets «skal-krav» (lovpålagte krav samt instruksjer). Et utvalg «bør-krav (anbefalinger)» er vurdert. Alle utvalgte «bør-krav» er etterlevd av konsernstyret.
- Anskaffelsen av bedriftshytten i 2009 er ikke å anse som en vesentlig investering. Det var således ikke nødvendig å fremlegge saken for bedriftsforsamlingen. Konsernstyret ble orientert om planlagt anskaffelse og hvordan hytten skulle brukes, før den ble anskaffet.

Problemstilling 3: Er det konsistens mellom beslutningene i de ulike selskapsorganene? Herunder: Hvilke styringssignaler har generalforsamlingen gitt, og er disse signalene fulgt opp i og tilbake-rapportert fra øvrige selskapsorganer? Fører bedriftsforsamlingen tilsyn med at mål og planer følges opp av de ulike selskapsorganer? Har selskapsorganene kommet med føringer knyttet opp mot konkrete investeringer?

- Ut over det som fremkommer av dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse» så har generalforsamlingen ikke kommet med instruksjer eller anbefalinger til konsernstyret. Konsernstyret har etterlevd lovpålagte krav og instruksjer i eierstyringsdokumentet.
- Bedriftsforsamlingen har ikke kommet med anbefalinger til konsernstyret. Dette gjelder også investeringssaker. Det er dialog og kommunikasjon mellom konsernstyret og bedriftsforsamlingen. Konsernstyret orienterer bedriftsforsamlingen og tar hensyn til bedriftsforsamlingens syn.

Anbefalinger

- I tråd med anbefalingene fra KS bør alle kommuner utarbeide eierskapsmeldinger som revideres årlig. Det bidrar til å sikre at kommunen jevnlig går gjennom sin eierskapsportefølje.
- I tråd med hva Eierstyringsdokumentets pkt 13, og anbefaling nr 13 fra NUES foreskriver bør selskapet lage egne retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen.
- Selv om det framstår som at Eidsiva har systematikk knyttet til den informasjon som overbringes bedriftsforsamlingen, både i form av rapporter, saksframlegg og muntlige orienteringer, så er det vår oppfatning av dette kunne vært forbedret ved å innføre skriftlige rutiner for hvilken informasjon som skal overbringes bedriftsforsamlingens medlemmer.

1. INNLEDNING

Vi tar i dette kapitlet for oss bestillingen fra kontrollutvalgene og problemstillingene for prosjektet. Vi har også valgt å gi en kortfattet presentasjon av Eidsivakonsernet. Til slutt følger et resymé av litteratur i de siste årene (FoU-rapporter o.l.) som har tatt for seg temaet styring av og tilsyn med offentlig eide selskaper.

1.1 KONTROLLUTVALGENES BESTILLING

Kontrollutvalgene i Hamar, Gausdal, Lillehammer, Ringsaker og Gjøvik kommuner og Hedmark og Oppland fylkeskommuner vedtok på sine respektive møter i februar og mars 2012 gjennomføring av selskapskontroll av Eidsiva Energi AS¹ rettet mot følgende tema/områder:

- A. *Hvilke mål og strategier har eierne satt for sitt engasjement i Eidsiva?*
- B. *Ivaretar generalforsamlingen, bedriftsforsamlingen og konsernstyret sine oppgaver i henhold til lovverket?*

Det ble satt en kostnadsramme på maksimalt én mill kroner for de to prosjektene til sammen. Utgiftene ble forutsatt fordelt mellom deltakerkommunene etter kommunenes² eierandel i Eidsiva Energi AS. I vedtaket het det også at selskapskontrollen skulle gjennomføres av kommunenes egne revisorer (Innlandet Revisjon IKS og Hedmark Revisjon IKS). Kontrollen ble forutsatt gjennomført i løpet av 2012.

1.2 PROBLEMSTILLINGER

Under hovedproblemstillingene A og B er det formulert underproblemstillinger som framgår nedenfor.

- A. Hvilke mål og strategier har eierne satt for sitt engasjement i Eidsiva? Med følgende underproblemstillinger:
 - 1. I hvilken grad gir eierkommunene innspill på mål og strategi?
 - 2. Er eierkommunene samkjørt mht. denne typen innspill, utøves det en felles eierskapspolitikk?
 - 3. Følges eventuelle innspill opp fra selskapets side?
 - 4. Rapporterer selskapet tilbake til eierkommunene rundt mål og strategi?

¹ I denne rapporten benyttes for enkelthets skyld Eidsiva.

² Med «kommunene» mener vi både kommunene og fylkeskommunene som står bak denne kontrollen.

- B. Ivaretar generalforsamlingen, bedriftsforsamlingen og konsernstyret i Eidsiva sine oppgaver i henhold til lovverket? Med følgende underproblemstillinger:
1. Hvilke beslutninger er tillagt de ulike selskapsorganer³?
 - i. Har selskapsorganer i Eidsiva behandlet saker som omhandler planlagte investeringer?
 - ii. Har selskapsorganene kommet med føringer knyttet opp mot konkrete investeringer?
 2. Er beslutningsstrukturen i samsvar med lovverk, anbefalinger og interne retningslinjer?
 3. Er det konsistens mellom beslutningene i de ulike selskapsorganene? Herunder:
 - i. Hvilke styringssignaler har generalforsamlingen gitt, og er disse signalene fulgt opp i og tilbakerapportert fra øvrige selskapsorganer?
 - ii. Fører bedriftsforsamlingen tilsyn med at mål og planer følges opp av de ulike selskapsorganer?

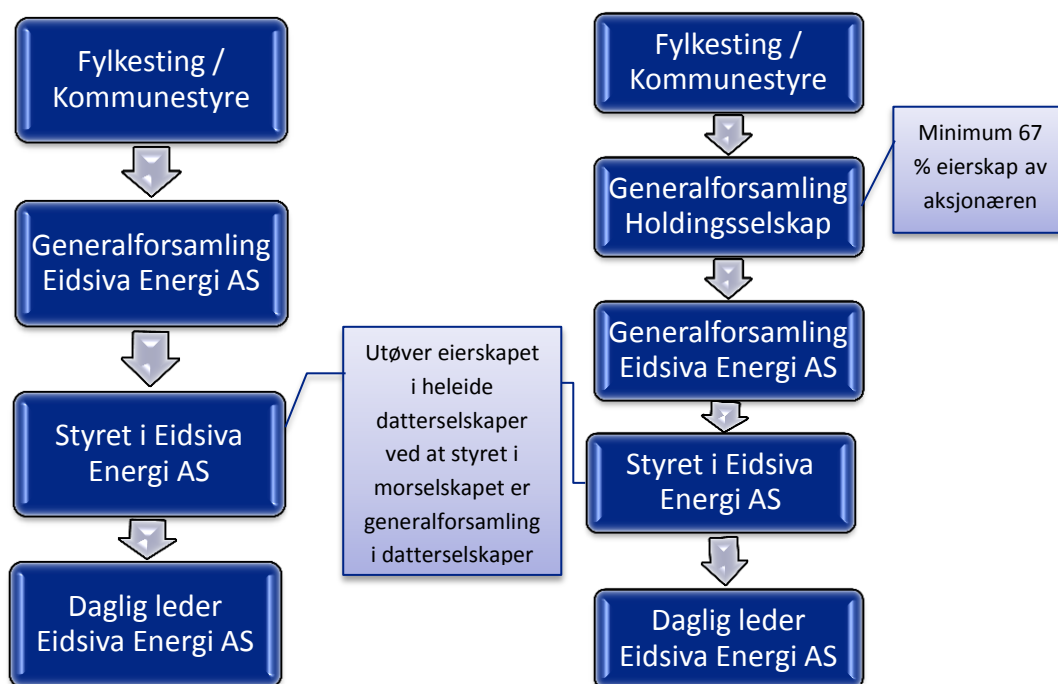
Hovedproblemstilling A omfatter også hvilke innspill/initiativ eierne har kommet med som angår Eidsivas rolle som regional utviklingsaktør. Spørsmålet om i hvilken grad selskapsorganer (konsernstyret) har behandlet saker som omhandler investeringer, herunder anskaffelse av bedriftshytte i Hafjell, er innarbeidet under hovedproblemstilling B.

1.3 OM EIDSIVAKONSERNET

Eidsiva Energi AS er et 100 prosent offentlig eid selskap. Kommunene og fylkeskommunene har sine eierandeler gjennom direkte eierskap til aksjer i Eidsiva Energi AS, eller indirekte ved eierskap til aksjene i holdingselskaper som igjen har eierskap til aksjer i Eidsiva Energi AS. Dette kan illustreres ved følgende:

³ Med selskapsorganer mener vi her generalforsamling, bedriftsforsamling og konsernstyre.

Figur 1.1. Direkte og indirekte eierskap i Eidsiva Energi AS

Av eierne som har bestilt denne selskapskontrollen, har Ringsaker og Gjøvik kommune direkte eierskap i selskapet. Lillehammer og Gausdal kommune har indirekte eierskap gjennom det felleseide selskap LGE Holding AS, mens Hedmark fylkeskommune har indirekte eierskap gjennom Hedmark Fylkeskraft AS. Hamar kommune har indirekte eierskap gjennom Hamar Energi Holding AS og Oppland fylkeskommune har indirekte eierskap gjennom Oppland Fylkeskraft AS.

De største eierne i Eidsiva Energi AS er:

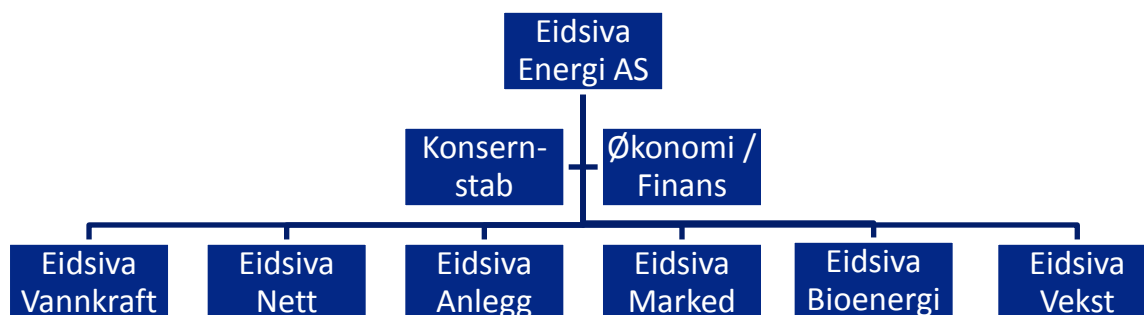
- Hedmark Fylkeskraft AS - 22,08 prosent av aksjene. Dette selskapet eies 100 prosent av Hedmark fylkeskommune.
- Hamar Energi Holding AS - 22,08 prosent av aksjene. Dette selskapet eies 100 prosent av Hamar kommune.
- Lillehammer og Gausdal Energiverk Holding AS (LGE Holding AS) - 16,77 prosent av aksjene. Dette selskapet eies med 77,16 prosent av Lillehammer kommune og 22,84 prosent av Gausdal kommune.
- Ringsaker kommune - 14,83 prosent av aksjene.
- Oppland Fylkeskraft AS – 9,39 prosent av aksjene. Dette selskapet eies 100 prosent av Oppland fylkeskommune.
- Gjøvik kommune - 3,31 prosent av aksjene.

Det er de sju kommunene/fylkeskommunene nevnt ovenfor som har bestilt denne foranalysen. I denne rapporten legger vi til grunn kommunene/fylkeskommune som eiere, uavhengig av om de er direkte eiere eller eier gjennom holdingselskap.

Ytterligere 21 kommuner eier til sammen 11,5 prosent av aksjene i Eidsiva Energi AS. Disse har eierandeler som varierer fra 0,02 til 1,95 prosent.

Eidsiva er et av Norges største energiselskap med 10 avdelingskontorer i Hedmark og Oppland. Eidsiva er et vertikalt integrert, regionalt energikonsern som består av morselskapet Eidsiva Energi AS og seks selskapsorganiserte virksomhetsområder. Eidsiva Energi AS er morselskapet i Eidsiva-konsernet, og ivaretar fellesfunksjoner. All operativ drift utføres av datterselskapene. Dette kan illustreres slik:

Figur 1.2. Organisering av Eidsiva Energi AS og heleide datterselskaper

Virksomheten fordeler seg slik på morselskap og datterselskaper⁴:

- *Eidsiva Energi AS* er morselskap i konsernet. 78 ansatte.
- *Eidsiva Vannkraft AS* drifter 44 kraftverk hvor det produseres årlig vel 7,0 TWh. Eidsivas andel av denne kraftproduksjonen er på rundt 3,3 TWh, og selskapet er dermed en av Norges 10 største kraftprodusenter. 197 ansatte.
- *Eidsiva Nett AS* er et av Norges største nettselskaper, og eier og driver regional- og distribusjonsnett i Hedmark og Oppland. Selskapet bruker årlig cirka 650 millioner kroner til løpende drift, vedlikehold, beredskap, fornying og utvidelser av strømmettet. 82 ansatte.
- *Eidsiva Anlegg AS* drifter og vedlikeholder Eidsivas regional- og distribusjonsnett. Selskapet prosjekterer og bygger nye anlegg i tillegg til å rehabilitere de eksisterende. 397 ansatte.
- *Eidsiva Marked AS* kjøper og selger kraft til privat- og bedriftskunder, hovedsakelig i Hedmark og Oppland. 62 ansatte.
- *Eidsiva Bioenergi AS*. Selskapet prosjekter og bygger ut fjernvarmeanlegg i Hedmark og Oppland, og har som ambisjon å bygge 1 TWh bioenergiproduksjon i Innlandet. Planene innebærer å utnytte Innlandets bioenergiressurser i form av skogsråstoff, returtrevirke og restavfall. 47 ansatte.
- *Eidsiva Vekst AS* er Eidsivakonsernets investeringsselskap og innovative pådriver innenfor nye energiformer og ny teknologi. I tillegg skal Eidsiva Vekst utfordre kjernevirksomheten til videre utvikling og fornying. Selskapet eier blant annet ca 90 prosent av Eidsiva Bredbånd, 68

⁴ Kilde: Eidsivas årsberetning samt omtale på hjemmeside. Antall ansatte pr 31.12.12.

prosent av Elsikkerhet Norge AS og 24 prosent av Moelven-konsernet. Eidsiva Vekst har 156 ansatte, hvorav de fleste i datterselskapene Eidsiva Bredbånd AS og Elsikkerhet Norge AS.

Konsernsjefen i Eidsiva Energi AS er styreleder i datterselskapene. Styret i Eidsiva Energi AS utgjør generalforsamling i de heleide datterselskapene.

Eidsiva Energis hovedkontor ligger i Hamar, hvor også virksomhetsområdene Eidsiva Nett AS, Eidsiva Anlegg AS og Eidsiva Marked AS har hovedadministrasjon. Eidsiva Vannkraft AS ledes fra Lillehammer og Eidsiva Bioenergi AS og Eidsiva Vekst AS fra Gjøvik.

Eidsivakonsernet omsatte i 2012 for 3,6 mrd kroner. Ved utgangen av 2012 hadde konsernet 1019 ansatte og 5,1 mrd kroner i bokført egenkapital.

Aksjeverdier per 31.12.2010 ble av styret vurdert til 11,4 milliarder kroner⁵.

1.4 LITTERATUR OM ETABLERING OG STYRING AV KOMMUNALT EIDE SELSKAPER

Pr november 2012 har SSB registrert 2547 kommunale selskaper, med en samlet omsetning på 137 milliarder⁶. De kommunale selskapene hadde pr 2009 en samlet sysselsetting på ca 46000 personer (jf Brandtzæg 2009b).

I 2009 ble det satt ned en arbeidsgruppe som skulle vurdere egenkontrollen i kommunene (jf Kommunal- og regionaldepartementet 2009), og foreslå tiltak for å styrke denne. Arbeidsgruppa mente at dersom kommunene velger å etablere foretak eller selskaper, så må det defineres mål for eierskapet – både for at selskapene skal kunne skape resultater for innbyggerne, for at kommune-styret kan drive god eierstyring, og for at kontrollutvalget skal kunne drive tjenlig og nødvendig kontroll. For å holde tritt med utviklingen i selskapene og omgivelsene deres bør kommunestyret behandle eierskapsmeldinger og -strategier for alle selskaper minst en gang i hver periode. Gruppen kom med til sammen ti tilrådinger som skulle styrke selskapskontrollen.

Telemarksforskning utarbeidet i 2008 en rapport om eierskap – ”Behov og muligheter for politisk styring av selskaper og samarbeid med kommunene” på oppdrag av Kommunenes Sentralforbund (Brandtzæg m.fl 2008). En av målsettingene med utredningen var å bidra til å gi kommunene et bedre grunnlag for utvikling av et styringsverktøy med tanke på å sikre kontinuerlig kontroll og styring av kommunale selskaper i tråd med egne vedtak. Rapporten kommer med noen anbefalinger som kan ha betydning for hvor godt man lykkes i en prosess med å lage eierskapsmeldinger:

⁵ I henhold til aksjonæravtalen utarbeider styret hvert tredje år en verdivurdering av Eidsivakonsernet. Dette foregår ved at to uavhengige, profesjonelle miljøer gjør verdivurdering som styret vurderer og kommer fram til en verdi som legges til grunn overfor eierne. Dette ble foretatt i 2010/2011 og forelagt eierne på et Eiermøte i mars 2011. Neste verdivurdering skal foretas på nytt 2013/2014 og legges fram for eierne våren 2014 i henhold til aksjonæravtalen. Kilde: e-post 9.10.12 fra Leif Henning Asla, økonomi- og finansdirektør i Eidsiva Energi AS.

⁶ Som kommunale selskaper defineres selskaper med en kommunal eierandel på over 50 prosent. Både kommuner og fylkeskommuner regnes som kommunale eiere.

1. Sørg for god forankring av prosessen.
2. Bruk god tid.
3. Sørg for nødvendig kompetanse. Det vises til at enkelte kommuner har gått til ansettelse av juridisk kompetanse og at noen har etablert et eget eierskapssekretariat.
4. Skill mellom eierskapspolitikk og eierstrategi. Med *eierskapspolitikk* menes et rammeverk for eierstyring, som det vil være viktig å ha politisk tilslutning til, dvs hvilke overordnede premisser kommunen legger til grunn for forvaltningen av sine selskaper og eierandeler. Dette omfatter bl.a rutiner for rapportering, samt premisser for valg av styremedlemmer, valg av selskapsorganisering og for utøvelse av eierskap. *Eierstrategiene* er prioriteringer og tiltak har overfor ulike selskaper for å sikre at selskapet ivaretar de målsetninger eierne har.
5. Etablér gode rutiner for evaluering og oppfølging.
6. Koordinér arbeidet med andre kommuner som er eiere i samme selskaper.

I et tidligere prosjekt for KS studerte Nordlandsforskning styring av kontroll av kommunale selskaper (Gjertsen og Martinussen 2006). Rapporten bygger på studier av 23 kommunalt eide selskaper i seks kommuner⁷. Forfatterne konkluderer med at det i de undersøkte kommunene finnes *“flere eksempler på at man politisk sett har gått inn i et passivt eierskap når man burde kunne forvente å finne et aktivt og strategisk sådant. Det bekymringsfulle med dette er at man politisk sett først går i front og vedtar nye organisasjonsformer for så i neste omgang å sette seg på sidelinjen uten å forholde seg til prinsippene på en konstruktiv måte.”* Rapporten finner også at selskapenes vedtekter gir selskapene relativt stor grad av autonomi, mao at vedtektene ikke fungerer som en sentral styringsmekanisme, annet enn på overordnet nivå.

Nordlandsforskning gjorde i 2009 en undersøkelse for Kommunal- og regionaldepartementet som viste at det er en “vanlig” eller “svært vanlig” konklusjon i rapporter etter selskapskontroll at det mangler en eierskapsstrategi, eller at strategien bør utvikles videre, jf side 45-47 i Clausen og Madsen (2009). Det pekes samtidig på at intervjuer med kontrollutvalgssekretærer og litteraturstudier peker i retning av at det er viktig å ha en utarbeidet eierskapsstrategi å forholde seg til for å få til en god selskapskontroll, jf også Vabo (2009).

I en rapport fra Rokkansenteret (Ringkjøb m.fl, 2008) er det bl.a sett på kommunenes motivasjon for å danne selskaper samt styringsmuligheter og styringsutfordringer. Det var tatt utgangspunkt i 20 kommuner, hvorav 6 ble studert mer inngående⁸. Når det gjelder *motivasjon* for å etablere selskaper så viser rapporten at kommunene har stor tro på betydning av organisering, og spesielt at det vil føre til en effektivisering å legge visse typer kommunal virksomhet til egne selskaper. Det er heller ikke uvanlig at kommunene velger selskapsetableringer for å løse konkrete, politiske utfordringer. Når det gjelder *styring* er det en klar oppfatning i de studerte kommunene at når selskapsformen velges, så må selskapene få den frihet som selskapsformen legger opp til. Dermed bekreftes inntrykket fra

⁷ Det var ingen fylkeskommuner blant disse.

⁸ Ingen av de 20 kommunene var fylkeskommuner.

Gjertsen og Martinussen (2006) at kommunene har et ganske passivt forhold til selskapene, men kommunene lar ikke selskapene seile sin egen sjø. Det er heller slik at selskapene må få den frihet de har "krav" på, så får heller politikerne gripe inn hvis det blir nødvendig. Et sentralt poeng er at forholdet til de kommunale selskapene ikke nødvendigvis skiller seg veldig fra forholdet politikerne har til ulike enheter i kommunen.

Resch-Knudsen (2007, 2011) tar, med særlig utgangspunkt i lovgrunnlaget, blant annet for seg forholdet mellom kommunalt eide selskaper og deres eiere, og trekker fram grunnleggende regler og prinsipper som bør gjelde for kommuner i sin utøvelse av eierrollen. Bøkene tar for seg alle typer selskapsformer: kommunale foretak, interkommunale foretak, aksjeselskap og stiftelser. Nedenfor trekker vi fram noen hovedpunkter relatert til hhv kommuner som eiere av selskaper, operative eierorganer⁹, valg av styremedlemmer og styrets oppgaver.

Kommunen som eier:

- Eierne må vite hva de eier, og hvorfor de eier. I mange tilfeller kan kommunens forhold til selskap de eier bli fjernt og den opprinnelige grunnen til at selskapet ble etablert er endret eller glemt. I slike tilfeller bør kommunen "ta eierskapet tilbake" og finne tilbake til hva som var den opprinnelige grunnen til at selskapet ble etablert, og vurdere om dette fortsatt er viktig sett i lys av kommunens totale tjenesteproduksjon.
- Kommunene bør være opptatte av å utvikle sin eierrolle, og finne fram til strategier og rammer som gjør at de kommunale selskapene inkluderes i et kommunalt totalbilde.
- Politiske diskusjoner som omhandler eierskap bør tas i kommunestyret med hele kommunens tjenesteproduksjon som tema.
- Det er politikerne som bør kommunisere eierstyring, og ikke administrasjonen. Men administrasjonen kan likevel utgjøre en viktig ressurs.
- Det er viktig for kommunene å skille rollen som eier fra en evt rolle som kunde i de selskaper man er eier i.
- En grunnleggende forutsetning for bevisst eierstyring er at kommunen formulerer en klar og bevisst eierstrategi for hvert selskap i sin eierskapspolitikk. Eierstrategien skal beskrive hva kommunen vil oppnå som eier, hvordan dette skal ivaretas, samt hvilke forutsetninger som må være til stede for at kommunen også skal eie selskapet i framtiden.
- En forutsetning for å kunne utarbeide gode eierstrategier for kommunens selskap er at det er kompetanse om eierskap i kommunen, og at roller, oppgaver og ansvar i forhold til eierskap er forutsigbare.
- Kommunene bør utarbeide en eiermelding som uttrykker hvordan kommunen ønsker å fremstå som eier, og være et politisk og juridisk styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskapene kommunen deltar i. Meldingen bør evalueres årlig.

⁹ For aksjeselskaper er det generalforsamlingen som er det øverste operative eierorgan. Siden det er aksjeselskaper vi ser på i denne rapporten, benytter vi generalforsamling som overskrift nedenfor.

- En strategisk eier benytter tyngden hans representant har gjennom stemmegivningen i generalforsamlingen, og bør derfor påse at denne stemmer med utgangspunkt i en forutgående diskusjon i det folkevalgte organet som ivaretar kommunens eierskap.
- Selskaper eid av flere kommuner står overfor utfordringer ved at forskjellige eiere kan ha ulik strategi med sitt eierskap, og ulik oppfatning av hva som er målet med eierskapet.
- I tilfeller der ulike eiere har ulik oppfatning av hva som er målet med deres eierskap, kan det gis uklare eller forskjellige styringssignaler til selskapet fra generalforsamlingen. Styret og selskapet bør derfor se en egenverdi i å forankre strategiske styringssignaler i generalforsamlingen.
- Der selskaper etableres av flere kommuner vil en felles eierstrategi gi selskapet signaler om hva eierne vil med selskapet. En eieravtale kan benyttes som forankring av felles eierstrategier for interkommunalt eide selskaper¹⁰.
- Når selskapets organisering, formål og retningslinjer foreligger, bør den bevisste eier opprette distanse til ledelsen, styret og den daglige driften av selskapet.
- Ledelsen i selskapet skal forholde seg til styret og ikke til eierne.
- Mangel på eierstyring kan føre til administrasjonsstyrte selskap, der styret og ledelsen i selskapet til og med dikterer sine eiere i stedet for omvendt.
- Eier bør stille styret overfor klare krav om realisering av målene eierne har satt for virksomheten.
- Et styre uten signaler fra eierne kan fort bli et "gissel" for ledelsens egne vurderinger av hvordan virksomheten bør drives.

Kommunale eierskapsmeldinger

- Gjennom en eierskapsmelding kan kommunen gi overordnede styringssignaler gjennom eierstrategier og politiske målsetninger som bør ivaretas i kommunens selskaper.
- En Eiermelding bør være prinsipiell og generell, men konkret med hensyn til roller ansvar og oppgaver.
- Eiermeldingen bør gi en oppskrift for hvordan eierskapet og styringen av dette utføres i denne kommunen, og derigjennom angi rutiner for oppfølging av eierskapet.
- En Eiermelding vil legge grunnlaget for å gjøre den politiske styringen tydeligere og mer entydig, fortrinnsvis knyttet til politisk styring av hvordan eierskapet ivaretas gjennom de operative Eierorganer.
- Eiermeldingen kan legge fundamentet for sammensetning av styrer med kompetanse ut fra de utfordringer selskapene står overfor.

¹⁰ Om eieravtaler heter det i Resch-Knudsen (2011, s 150) at «En eieravtale er det samme som en aksjonæravtale. Mens en aksjonæravtale ikke alltid inngås mellom alle aksjonærene og som oftest regulerer forhold som finansiering, aksjeovergang, utbetaling, utbytte osv, vil en eieravtale, slik den her defineres, være en avtale mellom alle eiere som klargjør grunnlaget for etablering av selskapet, eiernes bakgrunn for etablering, deres strategi med eierskapet og tydeliggjøring av styringsmekanismene i dette selskapet.»

- Slike meldinger kan bidra til at selskapene kjenner den posisjon og de holdninger kommunen har som eier, og på den måten unngå for sterk selskapsstyring på bekostning av eierstyring.

Pr mars 2009 hadde ca 20 % av kommunene utarbeidet en overordnet eierskapsmelding for den samlede selskapsporteføljen i kommunen, mens 35 prosent av kommunene opplyste at de var i gang med å utarbeide en slik melding (Brandtzæg, 2009a)¹¹.

Generalforsamling (og eiermøte):

- Ofte er generalforsamlinger i kommunale selskaper med bare én eier en formalitet. De reelle diskusjonene blir ført i de politiske organene i kommunen. Om eier er opptatt av sin eierskapsportefølje, vil derimot generalforsamlingen kunne gi viktige innspill til styret.
- Kommunen bør stille seg spørsmål hvordan den ivaretar sine interesser i selskapet i generalforsamlingen.
- Den bør også stille spørsmål om hvem som skal representere kommunen.
- Siden eierskapsinteressene i generalforsamlingen skal reflektere kommunestyrets flertall i den enkelte sak, vil også en ordfører måtte sjekke sine fullmakter og kommunestyrets føringer hvis han møter på vegne av kommunen i generalforsamling.
- De valgte representantene i det operative eierorganet skal gis anledning til å få en politisk avklaring i egen kommune i forkant av møter i organet.
- Noen ganger kan eierne ha behov for å diskutere strategier uten å treffe beslutninger som skal følges opp av styret. Eiermøter er ment som en arena for eierne til å diskutere strategiske valg for selskapet, uten at noen forplikter seg.
- I eiermøter bør det ikke legges føringer eller «gis signaler» som kan anses å gripe inn i styrets myndighetsområde.
- Jo flere eiere selskapet har, desto mindre egnet er de formelle møtene i det operative eierorganet til uformelle diskusjoner mellom deltakerne og selskapet rundt selskapet og dets utvikling.

Styret – sammensetning, roller, habilitet og ansvar:

- Styrets rolle er å forvalte verdiene i selskapet, føre tilsyn med og kontrollere driften av selskapet, og lede virksomheten i den konkurransesituasjon selskapet til enhver tid befinner seg i.
- Styret må bestå av personer som samlet har en kompetanse som fremmer formålet med selskapet.
- Styret skal forvalte verdiene i selskapet, og det forutsettes at det har en formening om hvordan eierne ønsker at verdiene skal forvaltes.

¹¹ Andelene har sannsynligvis økt siden 2009, men det finnes ikke tilgjengelige opplysninger om dette.

- Når et styre er valgt bør det kunne stilles tre krav til medlemmene: De må være kompetente, ha tid til styrejobben og være uavhengige av ledelsen i selskapet.
- Et styremedlem representerer kun seg selv, ikke eierne, og skal ivareta selskapets interesser til beste for alle eiere. Om et styremedlem går i styremøte som “representant” for en særinteresse, så har vedkommende misforstått sin rolle.
- Styret må påse at vedtektene eller selskapsavtalen er tråd med selskapets reelle marked og oppgaver, og selv være opptatt av å holde sine eiere orientert om selskapets virksomhet og utvikling.
- For kommunalt eide/deleide selskaper er målet ofte langt videre enn å gi eierne god avkastning på investert kapital. Styret må derfor utfordre sine eiere på hva de ønsker med sitt eierskap.
- Detaljstyring fra eier kan pulverisere styrets ansvar og være uheldig for styrets arbeid.
- Er et styremedlem eier gjennom en rolle som folkevalgt, eller ansatt hos eier, bør vedkommende være spesielt oppmerksom på habilitetskravet. Alle kommunestyremedlemmer som samtidig er styremedlemmer, vil ha en dobbeltrolle som eier og styremedlem. Forvaltningsloven § 6 inneholder krav til habilitet for folkevalgte. Flere kommuner har, for å unngå habilitetskonflikter, utelukket aktive politikere fra å ta styreverv i selskaper eid av kommunen.

Kommunenenes sentralforbund har utarbeidet en «Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak». Denne omhandles i kapittel 3.

2. METODE

Prosjektet er gjennomført i samsvar med Norges kommunerevisorforbunds standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001). Selv om prosjektet ikke er et forvaltningsrevisjonsprosjekt, men en selskapskontroll, så har vi lagt til grunn tilsvarende metodikk. Kommunerevisorforbundet har laget en egen veileder for selskapskontroller (jf Norges Kommunerevisorforbund 2010). Denne er også blitt benyttet, men anses som mindre relevant i denne sammenheng fordi den i første rekke tar for seg mer generelle eierskapskontroller.

I arbeidet med de to delprosjektene har en rekke dokumenter blitt gjennomgått. En stor del av disse dokumentene er hentet inn fra Eidsiva Energi AS. I tillegg er det hentet inn opplysninger og informasjon via e-post og telefonkontakt. Det ble avholdt tre møter med ledelsen i konsernet.

For å besvare hovedproblemstilling A har vi gjennomgått eierskapsprinsipper, eierskapsmeldinger og dokumenter fra den politiske behandlingen av disse i kommunene/fylkeskommunene som står bak selskapskontrollen. Vi har også sett på om det er gjort innspill til Eidsivas styrende organer ifm behandling av eierskapsmeldinger, representasjon gjennom generalforsamling eller bedriftsforsamling eller på annen måte.

Til grunn for begge hovedproblemstillinger ligger gjennomgang av styrende dokumenter i Eidsiva-konsernet, sakspapirer og protokoller for styrende organer i konsernet. Vi har også tatt for oss relevant lov- og regelverk, samt innhentet faglitteratur. Hvilke dokumenter vi har studert, og på hvilken måte de er blitt lagt til grunn vil framkomme i kapittel 3 – 5. Skriftlige referanser som er blitt benyttet er listet opp i vedlegg 1.

I hovedproblemstilling B ble det for å vurdere beslutninger og beslutningsstruktur i konsernet gjort et utvalg av saker behandlet i hhv generalforsamling, bedriftsforsamling og konsernstyre. Hvilke kriterier og momenter vi har lagt til grunn i dette utvalget vil det bli gjort nærmere rede for i kapittel 5.

I tillegg til dokumentgjennomgangen ble det i løpet av oktober og november 2012 gjennomført intervjuer med ordførerne i de sju eierkommunene som står bak selskapskontrollen, samt med andre informanter som ble antatt å kunne gi relevant og nyttig informasjon. Fra alle intervjuene ble det laget referat som er blitt godkjent av dem vi intervjuet. Hvilke personer som ble intervjuet og hvem de representerer framgår av vedlegg 2.

Etter vår oppfatning er de innsamlede dataene tilstrekkelige og relevante i forhold til å svare på problemstillingene.

3. KILDER FOR REVISJONSKRITERIER

Med utgangspunkt i problemstillingene skal det i henhold til Norges kommunerevisorforbunds standard for forvaltningsrevisjon etableres revisjonskriterier for hvert forvaltningsrevisjonsprosjekt¹².

Revisjonskriterier er krav eller forventninger som funnene i selskapskontrollen skal vurderes opp mot. Kriteriene skal være utledet fra autoritative kilder innenfor det reviderte området. Autoritative kilder kan være lover, forskrifter, forarbeider, rettspraksis, politiske vedtak/mål/føringer, administrative retningslinjer/mål/føringer, statlige føringer/veiledere, andre myndigheters praksis, teori og reelle hensyn som vurderinger av hva som er rimelig/formålstjenlig/effektivt¹³. Kriteriene skal også være relevante, konkrete og i samsvar med de kravene som gjelder for det reviderte objektet innenfor den aktuelle tidsperioden.

I denne selskapskontrollen har vi to hovedproblemstillinger med underproblemstillinger som skal besvares. I det følgende vil vi beskrive kilder for revisjonskriterier for de to problemstillingene. Konkrete og mer detaljerte revisjonskriterier for den enkelte hovedproblemstilling med underproblemstillinger vil bli utledet i kapittel 4 (hovedproblemstilling A) og 5 (hovedproblemstilling B).

Aktuelle revisjonskriterier hentes fra følgende kilder:

Aksjelovgivning

- Lov om aksjeselskaper av 13. juni 1997 nr. 44
- Lov om allmennaksjeselskaper av 13. juni 1997 nr. 45

Dokumenter fra Eidsiva Energi AS

- Selskapets vedtekter, bl.a selskapets formålsparagraf.
- Aksjonæravtale for Eidsiva Energi AS.
- Dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse i Eidsiva Energi AS».

Anbefalinger ang eierstyring

- «Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak», utarbeidet av Kommunenes Sentralforbund (KS).
- “Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse” utarbeidet av Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES).

Eierskapsmeldinger og øvrige dokumenter som omhandler eierskap fra de aktuelle eierkommunene

¹² Selv om foreliggende prosjekt ikke er et forvaltningsrevisjonsprosjekt, har vi som nevnt lagt til grunn tilsvarende bruk av revisjonskriterier som i denne typen prosjekter, jf kapittel 2.

¹³ Rsk 001, Standard for forvaltningsrevisjon pkt. 23 og 24.

3.1 AKSJELOVEN OG ALLMENNAKSJELOVEN

Aksjeselskapsretten er regulert i de to ovennevnte lover, som heretter vil bli omtalt som aksjeloven (eller forkortet asl), og allmennaksjeloven (eller forkortet asal).

Eidsiva Energi AS har ikke bestemmelser i sine vedtekter som tilsier at selskapet er et allmenn-aksjeselskap (ASA), og er registrert som et aksjeselskap (AS) i Brønnøysundregisteret. Det innebærer at det er bestemmelsene i aksjeloven som i utgangspunktet gjelder for selskapet, jfr. asl. § 1-1. Idet Eidsiva Energi AS har bedriftsforsamling, kommer imidlertid også reglene om bedriftsforsamling i allmennaksjeloven til anvendelse, jfr. asl. § 6-35. Dette vil bli omtalt ytterligere under utledning av revisjonskriteriene for de ulike selskapsorganene i kapittel 5.

3.2 SELSKAPETS VEDTEKTER

For alle aksjeselskaper er vedtekter obligatorisk. Disse er en del av stiftelsesdokumentet for selskapet, jfr. asl. § 2-1. Ved vedtektene blir selskapet opprettet og får stilling som selvstendig rettssubjekt.¹⁴ Vedtektene binder både selskapet og deltakerne.

Ufravikelige lovregler stiller grenser for hva vedtektene kan inneholde. En vedtektsbestemmelse som er i strid med en ufravikelig regel i aksjeloven/allmennaksjeloven (eller annen lovgivning) er ugyldig og kan ses bort ifra.¹⁵ Forholdet til aksjelovgivningen er omtalt slik i § 14 i Eidsiva Energi AS' vedtekter: «*Aksjelovens bestemmelser utfyller og supplerer vedtektene. Ved motstrid går vedtektene foran så langt loven tillater det.*»

3.3 AKSJONÆRAVTALEN

Nåværende aksjonæraftale er datert 1. juli 2011 og er inngått mellom samtlige aksjonærer i Eidsiva Energi AS. Avtalen avløser aksjonæraftale inngått 4. november 2009.

I tillegg til vedtektene, brukes ofte aksjonæraftaler som et styringsmiddel i aksjeselskaper. Mest vanlig er det at aksjonæraftaler inngås mellom aksjonærene og at det er disse og ikke selskapet (og dets organer) som blir forpliktet av avtalen. Aksjonæraftalen skiller seg i slike tilfeller vesentlig fra vedtektene, og avtalen får ikke selskapsrettslig virkning. Dette innebærer at selskapsvedtak, for eksempel av styret eller generalforsamlingen, ikke blir ugyldig om det er inngått i strid med aksjonæraftalen. Ovennevnte aksjonæraftale er riktignok inngått med selskapet som sådan som avtalepart. I juridisk teori er det imidlertid fremholdt at aksjonæraftalen i utgangspunktet heller ikke i slike

¹⁴ Woxholth, 2005, s. 74.

¹⁵ Woxholth, 2005 s. 76.

tilfeller kan tillegges direkte selskapsrettslig virkning.¹⁶ Den angjeldende aksjonæravtalen skiller seg således også fra vedtektene.

Alle aksjonærer i Eidsiva Energi AS pr. 2. januar 2012 har aksjer i aksjeklassene A, B og C og er således omfattet av aksjonæravtalen. Andelen A-aksjer utgjør 33 %, B-aksjer utgjør 16 %, mens C-aksjene utgjør 51 %. Avtalen oppstiller krav knyttet til aksjer i de ulike aksjeklasser, som ikke omtales nærmere her.

3.4 DOKUMENTET «EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE I EIDSIVA ENERGI AS»

Generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS har vedtatt prinsipper for eierstyring og selskapsledelse. Dokumentet omfatter både bindende instruksjoner om hvordan selskapet skal ledes, samt anbefalinger. Det er eksplisitt fastsatt i innledningen i dokumentet at begrepet «skal» er benyttet der dokumentet skisserer en lovpålagt eller vedtektsfestet løsning, og der hvor eierne gir en instruks om hvordan selskapet skal ledes. Videre er det fastsatt at begrepet «bør» er benyttet der løsningen er ment som en anbefaling om hvordan eierne mener selskapet bør ledes, og hvor styret må begrunne avvik. Det skal herunder nevnes at dokumentet også inneholder enkelte anbefalinger til bedriftsforsamlingen.

Det fremgår videre i dokumentets innledning at prinsippene bygger på NUES' «Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse» (se kapittel 3.5 nedenfor), samt Statens «10 prinsipper for godt eierskap.» Det forutsettes imidlertid at ikke nødvendigvis alle prinsippene i de to nevnte anbefalingene må følges, da det fremgår at styret i årsberetningen skal gjøre rede for på hvilke punkter Eidsiva Energi AS *fraviker* anbefalingene.

I tilknytning til denne selskapskontrollen har vi valgt primært å forholde oss til dokument vedtatt av generalforsamlingen i 2006. Dette begrunnes med at dokumentet gjelder for hele perioden vi har innhentet dokumenter for. Den 21. september 2012 vedtok generalforsamlingen oppdatert dokument. Her er NUES' anbefaling gjengitt i sin helhet og det går klart frem når Eidsiva Energi AS fraviker NUES. Det er foretatt enkelte endringer slik at dokumentet samsvarer med endringer i vedtekter, aksjonæravtale og praksis. For øvrig er ordlyden i dokumentene i stor grad sammenfallende.

3.5 ANBEFALINGER ANGÅENDE EIERSTYRING

Prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse (omtales også som Corporate Governance), kan beskrives som retningslinjer som klargjør rolledelingen mellom eierne, styret og ledelsen i selskapet.

¹⁶ Ravlo-Losvik (2008).

De skal bidra til å ivareta aksjonærenes interesser, gjennom å sikre verdiutvikling i selskapene og åpenhet og tillit mot kapitalmarkedet, ansatte og øvrige samfunnsinteresser¹⁷.

I dette prosjektet er det særlig to anbefalinger som er sentrale: anbefalingen fra KS ang kommunalt/fylkeskommunalt eide foretak og den nevnte anbefalingen som i utgangspunktet er utarbeidet for selskaper som er notert på Oslo Børs (NUES)¹⁸.

KS har i alt laget 19 anbefalinger om eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt og fylkeskommunalt eide selskaper. Anbefalingen har vært revidert ved flere anledninger, sist i oktober 2010.

Formålet med Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse er at selskaper som er notert på regulerte markeder i Norge (Oslo Børs og Oslo Axess), skal ha eierstyring og selskapsledelse som klargjør rolledeling mellom aksjeeiere, styre og daglig ledelse utover det som følger av lovgivningen. God eierstyring og selskapsledelse vil styrke tilliten til selskapene og bidra til størst mulig verdiskaping over tid. Anbefalingen omhandler blant annet tydeliggjøring av virksomheten, generalforsamling, bedriftsforsamling, styre, valgkomité, styrets arbeid og informasjon/kommunikasjon¹⁹.

3.6 KOMMUNENES EIERSKAPSPOLITIKK OG EVT MÅLSETNINGER SOM EIERE I EIDSIVA ENERGI AS

Kommunenens eierskapspolitikk utgjør et viktig rammeverk for utøvelsen av eierskapet i selskaper hvor vedkommende kommune er blant aksjonærene. Det samme gjelder i den grad kommunene har uttrykt mål, strategier e.l spesielt for sitt eierskap i Eidsiva. Vi vil i kapittel 4 komme tilbake til i hvilken grad kommunenes eierskapspolicy og evt målsetninger for eierskapet i Eidsiva kan legges til grunn som revisjonskriterier.

¹⁷ Avsnittet er hentet fra Næringsdepartementets hjemmeside.

¹⁸ Vi har tatt utgangspunkt i versjonen som ble laget i oktober 2010 fordi Eidsivas dokument «Eierstyring og selskapsledelse i Eidsiva Energi AS» (som omtales nedenfor) tar utgangspunkt i denne versjonen. Anbefalingen er endret i oktober 2011 og oktober 2012. I de relevante delene av anbefalingen er det kun gjort mindre justeringer i teksten.

¹⁹ Etterlevelse av anbefalingen skal skje på bakgrunn av et "følg eller forklar"- prinsipp. Dette innebærer at selskapene må redegjøre for hvordan de har innrettet seg i forhold til anbefalingens enkelte punkter, og eventuelt forklare hvorfor og hvordan selskapet har innrettet seg på en annen måte.

4. HVILKE MÅL HAR EIERNE SATT FOR SITT ENGASJEMENT I EIDSIVA ENERGI AS?

4.1 PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNINGER

Problemstillingen slik den er satt opp i kapittel 1.2 lyder som følger:

- A. Hvilke mål og strategier har eierne satt for sitt engasjement i Eidsiva? Med følgende underproblemstillinger:
1. I hvilken grad gir eierkommunene innspill på mål og strategi?
 2. Er eierkommunene samkjørt mht. denne typen innspill, utøves det en felles eierskapspolitikk?
 3. Følges eventuelle innspill opp fra selskapets side?
 4. Rapporterer selskapet tilbake til eierkommunene rundt mål og strategi?

Som nevnt i kapittel 1.2 inkluderer problemstillingen også spørsmål om innspill og initiativ eierne har kommet med knyttet til Eidsivas rolle som regional utviklingsaktør. Dette innebærer at vi har valgt også å gi en beskrivelse av Eidsiva sin rolle på dette feltet.

I kapittel 4.2 presenterer vi innsamlede data samlet. Revisors vurderinger følger i kapittel 4.3. Konklusjoner og anbefalinger er samlet i kapittel 6.

Revisjonskriterier vil bli utledet i tilknytning til hver av underproblemstillingene 1 – 4.

4.2 DATA

I dette kapitlet beskrives først kommunenes eierprinsipper, samt hvilke mål de evt har for sitt eierskap i Eidsiva-konsernet. Videre beskriver vi hvordan Eidsiva opptrer i rollen som samfunnsaktør og regional utviklingsaktør i Innlandet. Deretter ser vi på i hvilken grad eierne har gitt innspill og initiativ i de styrende organer i konsernet. Til slutt beskrives hvordan Eidsiva rapporterer mht målsetninger og strategier for konsernet.

4.2.1 KOMMUNENES EIERPRINSIPPER, MÅL OG STRATEGIER

Vi beskriver kommunenes generelle prinsipper for eierstyring og evt målsetninger knyttet til eierskapet i Eidsiva. Disse to temaene er behandlet separat, og hver kommune behandles for seg (ordnet etter størrelsen på aksjeposten i Eidsiva).

4.2.1.1 Kommunenes prinsipper for eierstyring²⁰

I dette kapitlet gjør vi rede for rammeverket for kommunenes og fylkeskommunenes eierskapspolitikk som er utformet for alle selskaper de er eiere. Kommunenes eierpolicydokumenter ganske forskjellige i de ulike kommunene. For noen er det laget et eget dokument, for andre eiere er dette tatt inn i en årlig Eiermelding, og andre har lite som er nedskrevet/formalisert²¹.

Policydokumentene omtales mer inngående i vedlegg 3. Der beskrives nærmere hvilke krav og prinsipper kommunene har stilt ifm sin eierskapsutøvelse.

Kommunene/fylkeskommunene er omtalt etter størrelsen på eierandel i Eidsiva. Der eierskapet skjer gjennom holdingselskap omtales dette under kommunen.

Hamar kommune/Hamar Energi Holding AS

Hamar kommune vedtok siste Eiermelding 2. september 2009. Eiermeldingen er delt i to, der del I tar for seg prinsipielle sider ved kommunens eierskap, eierprinsipper for kommunen og organisasjonsformer for kommunal virksomhet. Del II er en gjennomgang av kommunens eierinteresser i selskaper og foretak, med konklusjon knyttet til hvert enkelt selskap.

I følge saksframlegget til behandlingen i kommunestyret skal Eiermeldingen være et virkemiddel for å styrke oppfølgingen av Hamar kommunes eierskap. Formålet er at kommunen skal ha et bevisst og aktivt forhold til sitt eierskap, herunder hva kommunen ønsker å oppnå ved å etablere eller delta i selskaper eller foretak. Eiermeldingen omfatter alle selskaper hvor kommunen har eierinteresser, også kommunale foretak og interkommunale selskap organisert etter kommuneloven § 27, selv om disse ikke er å betrakte som selskaper i tradisjonell forstand.

Det ble vedtatt at Kommunens valgkomite for Styrer, Råd og Utvalg (SRU) skal være valgkomite for heleide kommunal selskap og fremmer forslag generalforsamling/formannskapet. SRU fremmer forslag til styrekandidater overfor valgkomiteen i selskaper som er deleide av Hamar kommune. Dessuten fremmer SRU forslag til kandidater til valg av styre i andre selskaper som er en del av kommunen som rettssubjekt, med mindre kommunestyret har besluttet noe annet for det enkelte selskap.

Rådmannen har opprettet et Eiersekretariat. Sekretariatet skal bl.a:

- Saksbehandle og tilrettelegge for politisk behandling – sikre tilstrekkelig utredning og dokumentasjon
- Internkontroll - følge opp at politiske vedtak blir gjennomført
- Bistå ordfører mv - forberede og delta i generalforsamlinger og Eiermøter
- Ha dialog med selskapene utenom generalforsamling

²⁰ Eierskapspolitikk og eierskapspolicy er også benyttede begreper.

²¹ Dokumentene framgår av referanseoversikten bakerst i rapporten, inndelt etter kommune.

For å ha oppmerksomhet rundt kommunens eierskap ønsker man å:²²

- Ha eierskap som tema i kommunestyret én gang pr år.
- Invitere selskaper til formannskapet.
- Gjennomføre opplæring for kommunens valgte styremedlemmer.
- Tilby politikere som er sentrale ved utøving av kommunens eierskap utdanning/kurs innen eierstyring.
- Sørge for utdanning/kurs for kommuneadministrasjonen innenfor selskapsstyring, herunder økonomisk analyse, juss og strategi
- Styrerepresentantene i kommunale selskaper skal samles en gang pr. år.

Kommunen er nå i ferd med å revidere eierskapsmeldingen. I følge ordfører Aspeli skal revidert eiermelding etter planen vedtas av kommunestyret i april/mai 2013.

Kommunens eiermelding (del II) omtaler Hamar Energi Holding AS som eier kommunens aksjer i Eidsiva Energi AS. Selskapet skal forvalte kommunens eierinteresser i energibransjen. Vedtektene i selskapet ble i 2009 utvidet slik at selskapets investering i Kompetanse, Universitets- og Forskningsfond AS og andre selskaper med samfunnsnyttige formål omfattes av formålet.

Hamar Energi Holding AS (HEH) har et profesjonelt styre²³ bestående av 5 personer. Daglig leder er David Armand Syversen som er engasjert i 20 prosent stilling. Selskapet Styret i HEH ber etter behov om eiermøter der formannskapet deltar, jf prosessen rundt aksjonæravtalen. Årsplanen for selskapet legges fram for generalforsamlingen (i formannskapet).

Hedmark fylkeskommune/Hedmark Fylkeskraft AS

Hovedprinsippene for Hedmark fylkeskommunes eierskap ble vedtatt av fylkestinget i 2008, FT sak 10/08 - Eierskap og selskapsstyring i Hedmark fylkeskommune. Utgangspunktet for eierstrategien er at Hedmark fylkeskommune skal være en aktiv, langsiktig og forutsigbar eier. I saksutredningen pekes det på ulike årsaker til at det er behov for en bevisstgjøring omkring fylkeskommunens eierskap.

Eiermeldingen for 2011 er delt i to, der del 1 tar for seg prinsipper for eierstyring og styringsmuligheter for ulike samarbeids- og selskapstyper. Del 2 er en gjennomgang av fylkeskommunens eierskapsportefølje, der det blir pekt på evt særskilte utfordringer/fokusområder og det blir gitt en anbefaling knyttet til hvert enkelt selskap.

Behandling av eiermelding for 2011 ble utsatt til høsten 2012. Revidert eiermelding for 2011 ble behandlet i Fylkestinget 22.10.12.

²² Kilde: Braathen, 2012.

²³ I denne sammenheng menes personer som ikke er aktive politikere.

Hedmark fylkeskommune eier sine aksjer i Eidsiva gjennom sitt 100 prosent eierskap i Hedmark Fylkeskraft AS. Styret i Hedmark Fylkeskraft AS er, og har hele tiden vært politisk sammensatt og er valgt av Fylkestinget med to representanter fra posisjonen og én fra opposisjonen. Hedmark Fylkeskraft har et styre på tre personer. Daglig leder er Sigurd Skage, ass. fylkesdirektør i fylkeskommunen.

I følge fylkesordfører kan derfor ikke holdingselskapet regnes som en selvstendig aktør. Holding-modellen har den fordel at Fylkeskraft kan være en "buffer" mellom Fylkestinget og eierskapet i Eidsiva, bl.a. når det gjelder kapitalforvaltning.

Det er utarbeidet vedtekter og rutinebeskrivelse for saksgangen mellom Hedmark fylkeskommune og Hedmark fylkeskraft AS. Det er nylig laget en finansstrategi for selskapet. Så langt vi kan se har ikke disse bestemmelser som har relevans for Hedmark Fylkeskrafts eierskapsutøvelse i Eidsiva. Som nevnt er både eierskapet i Eidsiva og Hedmark Fylkeskraft omtalt i Hedmark fylkeskommunes Eiermelding.

I følge fylkesordfører skjer rapportering til Fylkestinget fra Fylkeskraft ordinært gjennom eierskapsmeldingen. Ved ekstraordinære forhold, eksempelvis ved utarbeidelsen av ny aksjonæravtale rapporteres det ved behov.

Ringsaker kommune

Ringsaker kommune har ikke utarbeidet eierskapsmelding. Kommunen har imidlertid vedtatt Prinsipper for Eierstyring, selskapsledelse og kontroll, mm.

LGE Holding AS (Lillehammer og Gausdal)

Lillehammer kommune vedtok siste Eiermelding for kommunen 16. juni 2011. Eiermeldingen er delt i to, der del I tar for seg prinsipielle sider ved kommunens eierskap, selskapsformer, Eierstyring, rolleforståelse, etc. Del II er en gjennomgang av kommunens Eierinteresser i selskaper og foretak, med konklusjon/anbefaling knyttet til hvert enkelt selskap.

Gausdal kommune har ikke utarbeidet eierskapsmelding. Kommunen har imidlertid vedtatt Eierskapspolitikk for kommunen (28.10.10). Denne er lik tilsvarende dokument for Lillehammer kommune (del 1 i Lillehammer kommunes Eiermelding).

Vedtektene i LGE Holding ble vedtatt av generalforsamlingen 25. juni 2012. Selskapet kan i henhold til vedtektene stille risikokapital, det vil si aksjekapital og ansvarlig lånekapital, til selskaper som tjener et regionalt utviklingsperspektiv i Lillehammer-regionen. Det er utarbeidet en aksjonæravtale, som ble behandlet i kommunestyrene i Eierkommunene 13. desember 2012. Formålet med avtalen er å regulere aksjonærenes partenes rettigheter og forpliktelser overfor hverandre, og den inneholder ikke bestemmelser som går på forholdet til Eidsiva. Selskapet har ikke egne prinsipper for Eierstyring/selskapsledelse.

Det er ikke uttrykt klart hvorvidt Eierkommunens eierskapspolitikk også gjelder for LGE Holding sitt eierskap i Eidsiva. Ifølge ordfører i Lillehammer er det imidlertid naturlig og riktig å tenke at den gjør det ettersom LGE Holding er et 100 prosent kommunalt eid selskap, og Lillehammer og Gausdal har

likelydende eierskapspolitikk (utformet i regi av kommunesamarbeidet mellom Lillehammer, Gausdal og Øyer).

Oppland fylkeskommune

Den første eierskapsmeldingen ble vedtatt 13. februar 2007. Da ble det også opprettet et eierskapsutvalg som fikk i mandat å sikre en profesjonell forvaltning av eierrollen gjennom fortløpende oppfølging og evaluering av de ulike eierskap i selskapene, sikre gode rutiner for planlegging av deltakelse i generalforsamlinger, forestå forslag til styrerepresentasjon, tilbakerapporteringer fra generalforsamlinger, samt initiere eiermøter ved behov. Utvalget fikk i oppgave å utarbeide mandat og kjøreregler for eget arbeid. Fylkestinget ga også utvalget i oppgave å vurdere hvilke selskaper som har en politisk prinsipiell oppgave, og hvilke som er av mindre prinsipiell karakter og således kan ivaretas administrativt. Fylkesrådmannen tiltrer utvalget og organiserer sekretariatet.

Fylkestinget i Oppland fylkeskommune har så langt behandlet seks eiermeldinger²⁴. OFKs prinsipper for eierstyring og juridisk styringsgrunnlag ble først vedtatt i 2007. Disse er blitt oppdatert, og er vedlagt eierskapsmeldingen for 2011, behandlet i Fylkestinget 22. februar 2012. Siste eierskapsmelding ble behandlet i Fylkestinget 11. desember 2012.

Oppland fylkeskommune eier sine aksjer i Eidsiva gjennom sitt 100 prosent eierskap i Oppland Fylkeskraft AS. Slik fylkeskommunens eierskap utøves har det ifølge fylkesordfører liten praktisk betydning at det er organisert gjennom et holdingselskap. Styret i Oppland Fylkeskraft AS er, og har hele tiden vært politisk sammensatt.

Fylkesordfører opplyser at det ikke finnes andre styringsdokumenter enn vedtektene. Disse inneholder ingen bestemmelser som angår Oppland Fylkeskrafts eierskapsutøvelse i Eidsiva. Oppland Fylkeskraft lager årsrapport og rapporterer ellers etter behov til eierskapsutvalget og Fylkesutvalget.

Gjøvik kommune

Den siste eiermeldingen er fra 2011 og ble behandlet av kommunestyret 27. september 2012.

De første kapitlene tar for seg politisk og juridisk styringsgrunnlag, mens de siste inneholder en gjennomgang av kommunens eierinteresser i selskaper og foretak.

4.2.1.2 Kommunenes mål og strategier som eiere i Eidsiva Energi AS

I dette kapitlet gjør vi rede for hvilke mål og strategier²⁵ kommunene har satt for eierskapet i Eidsiva. For ordens skyld opplyses at verken eierne samlet, eller grupper av eiere, har gått sammen om noen interkommunal eiermelding knyttet til eierskapet i Eidsiva Energi AS²⁶.

²⁴ For årene 2007 – 2012.

²⁵ Vi legger til grunn følgende forståelse: «Eierstrategien skal beskrive hva kommunen vil oppnå som eier: Hva vil vi med eierskapet i dette selskapet?» (jf Resch-Knudsen 2011, s 93).

Hamar kommune/Hamar Energi Holding AS

Hamar kommune eier 22,08 prosent av aksjene gjennom Hamar Energi Holding AS. Selskapet eies 100 prosent av Hamar kommune. Selskapets formål «er å eie aksjer, forestå kapitalforvaltning, herunder yte finansiering til selskaper som forestår viktige samfunnsviktige oppgaver og garantere for slike selskapers forpliktelser, samt annet som står i forbindelse med dette».

Angående eierskapet i Eidsiva uttales i Eiermeldingen (s 9) at «Det er fortsatt ønskelig at Hamar kommunes eierinteresser innen energibransjen forvaltes gjennom holdingselskapet. Som betydelig eier i et stort energiselskap må kommunen være bevisst på at det kan bli aktuelt å tilføre ytterligere kapital for å gjennomføre store utbygginger/oppgraderinger innen energibransjen i årene som kommer. Det kan også være aktuelt for Hamar Energi Holding AS å øke sin eierandel i Eidsiva Energi Holding AS²⁷.»

Hamar Energi Holding AS ønsker å være en aktiv eier i Eidsiva, og ønsker å utøve eierskapet gjennom styremøter, bedriftsforsamling Eidsiva, eiermøter, generalforsamling og kontakt/dialog (jf Bakken og Syversen 2012). Ifølge Hamar Energi Holding AS' årsplan vil selskapet utøve eierstyringen i Eidsiva «gjennom samarbeid med de andre eierne og tett i kontakt med Eidsivas ledelse.» Det framgår også at «HEH har tatt initiativ til en klargjøring av bedriftsforsamlingens ansvar og rolle i Eidsiva. Sammen med øvrige aksjonærer vil HEH arbeide frem et tydeligere eierfokus i Eidsivas organer og styringsdokumenter for å sikre forutsigbarhet for eierne og god langsiktig utvikling for selskapet.»

Selskapet har utarbeidet egne eierprinsipper («Prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse for Hamar Energi Holding AS»), som tar utgangspunkt i Hamar kommunes eierprinsipper, supplert med egne prinsipper for selskapet. Disse er vedtatt av kommunestyret. Av relevans for eierskapet i Eidsiva framgår det av eierprinsippene at

- HEH skal stille krav om avkastning som er minst like god som alternative plasseringer med tilsvarende risiko.
- HEHs eierskap i Eidsiva skal gi forutsigbart og solid utbytte til Hamar kommune, samt styrke nærings- og arbeidslivet i kommunen.
- HEH skal sette fokus på at Eidsiva skal være et regionalt eierstyrt selskap med en utbytteaksje.
- HEH skal bidra til sikre en langsiktig og forutsigbar avkastning fra Eidsiva til Hamar kommune og hindre overkapitalisering i selskapet.
- HEH skal sørge for at selskapet finansielt er i oppkjøpsposisjon for å kunne styrke eierandelen i Eidsiva.
- HEH skal løpende arbeide for å øke sin eierandel og styrke sin eierinnflytelse i Eidsiva. Selskapet skal søke å inngå i samarbeidskonstellasjoner med andre aksjonærer i Eidsiva med

²⁶ Jf KS' anbefaling nr 2, som vi kommer tilbake til i kapittel 4.3.2 og 4.3.3.

²⁷ Nåværende Eidsiva Energi AS (vår anmerkning).

sikte på at HEH til en hver tid skal inngå i en eiergruppering med kontroll over 33,4 % av aksjekapitalen i Eidsiva.

- HEH skal hensynta at Eidsiva utgjør et viktig finansielt og kompetansemessig miljø for Innlandet.
- HEH skal følge opp inngått aksjonæravtale, og ha fokus på at nye virksomheter innenfor Eidsivakonsernet skal være forankret i selskapets vedtekter og aksjonæravtale.
- HEH på vegne av Hamar kommune skal arbeide for en hensiktsmessig struktur i energibransjen i Hedmark og Oppland.

I følge ordfører Aspeli skal eierprinsippene for HEH gjennomgås parallelt med revisjonen av eierskapsmeldingen for kommunen.

Hedmark fylkeskommune/Hedmark Fylkeskraft AS

Fylkeskommunen eier 22,08 prosent av aksjene gjennom Hedmark Fylkeskraft AS. Dette selskapet eies 100 prosent av Hedmark fylkeskommune. I følge vedtektene er selskapets formål «å eie aksjer i energiselskaper og annen virksomhet som har naturlig tilknytning til dette».

Del 2 av eierskapsmeldingen er en gjennomgang av fylkeskommunens eierskapsportefølje, der det blir pekt på evt særskilte utfordringer/fokusområder og det blir gitt en anbefaling knyttet til hvert enkelt selskap.

Meldingen tar både for seg eierskapet i Hedmark Fylkeskraft AS og Eidsiva Energi AS. I eierskapsmeldingen for 2011 (jf s 17) heter det under fylkeskommunens eierskapsstrategi at «Fylkeskommunens eierskap er både forankret i de viktige samfunnsoppgavene som tilligger selskapet og forventninger om en viss stabilitet i utbytte²⁸.» Anbefalingen om eierskapet i Eidsiva sier at «Fylkesrådet anser fortsatt fylkeskommunalt eierskap i Eidsiva Energi AS som avgjørende viktig. Eierskapet bidrar på en betydelig måte til muligheter for finansiering av regionale utviklingstiltak og satsinger i vår region.» Om Hedmark Fylkeskraft uttales at selskapet «er av stor betydning for fylkeskommunen, gjennom det betydelige utbytte som tilføres fra selskapet.»

Ringsaker kommune

Kommunen eier 14,83 prosent av aksjene i Eidsiva Energi AS, og er den eneste av de større eierne som står som direkte eier (ikke via holdingselskap).

Ringsaker kommune har ikke utarbeidet eierskapsmelding som omhandler enkeltelskaper.

²⁸ Tatt inn i revidert utgave av eierskapsmelding for 2011, behandlet i Fylkestinget 22.10.12.

LGE Holding AS (Lillehammer og Gausdal)

Gjennom sin 77,16 prosent eierandel i Lillehammer og Gausdal Energiverk Holding AS (LGE Holding AS) eier kommunen indirekte 12,94 prosent av aksjene i Eidsiva Energi AS.

Del 2 av dokumentet «Eierskapspolitikk for Lillehammer kommune» omtaler kommunens eierskap i LGE Holding AS. Her framgår at selskapets formål er *«Produksjon, omsetning og distribusjon (transport) av elektrisk energi samt annen virksomhet knyttet til dette, herunder deltakelse i andre selskaper»*. Det framgår også at man mener at selskapet drives godt og i samsvar med formålet. I dokumentet anbefales det å opprettholde eierskapet i LGE Holding AS.

Gjennom sitt 22,84 prosent eierandel i LGE Holding AS eier Gausdal kommune indirekte 3,83 prosent av aksjene i Eidsiva Energi AS. Kommunen har ikke utarbeidet eierskapsmelding som omhandler enkeltelskaper. I behandlingen av dokumentet «Eierskapspolitikk for Gausdal kommune» 28. oktober 2010 ble det vedtatt at dokumentet skulle legges til grunn for videre arbeid med eierskapsmeldinger. I følge e-post fra rådmann Rannveig Mogren tar man sikte på å følge opp dette i løpet av høsten 2012. Da denne rapporten ble utarbeidet hadde imidlertid ikke kommunestyret fått eiermelding til behandling.

Oppland fylkeskommune

Fylkeskommunen eier 9,39 prosent av aksjene i Eidsiva Energi AS gjennom Oppland Fylkeskraft AS. Dette selskapet eies 100 prosent av Oppland fylkeskommune. Selskapets formål er å *«Eie og forvalte eierandeler og aksjer i kraftproduksjonsselskaper, samt investere i andre selskap for å bidra til utvikling og kompetanseoppbygging innen alternativ energi.»* Eierskapsutvalget anbefaler i eierskapsmeldingen for 2011 fortsatt eierskap i Oppland Fylkeskraft.

I Eiermeldingene for 2010 og 2011 går det fram at det har vært vurdert om selskapets formål kunne endres slik at det i større grad kunne bli et instrument til politiske utviklingsinitiativ. Eierskapsutvalget anbefalte at det ble lagt fram en egen sak for fylkestinget der dette skulle utredes.

En slik sak ble lagt fram for Fylkestinget 19. juni 2012. Det ble da vedtatt ikke å utvide formålet. Tvert om ble det vedtatt at formålet til Oppland Fylkeskraft AS *«begrenses til å eie og forvalte eierandeler og aksjer i kraftproduksjonsselskaper. Dette betinger eventuelt en endring av selskapets vedtekter.»* I følge saksinnstillingen er dette grunnlagt med at den nylig inngåtte aksjonæravtalen begrenser Oppland Fylkeskrafts muligheter for å engasjere seg som eier i andre selskap med privat eierskap. Det pekes også på at situasjonen i dag er en noen annen enn da Oppland Fylkeskraft ble stiftet. *«Eidsiva Energi AS har på mange måter blitt den finansielle og energipolitiske motoren i innlandet, og bidrar i betydelig grad til regional utvikling. Eidsiva Energi kan betraktes som fylkeskommunens «instrument og verktøy» i så henseende, og det vil derfor være galt om Oppland Fylkeskraft skal engasjere seg på de samme områdene, kanskje også i konflikt med / konkurranse med Eidsiva Energi's strategi og konkrete engasjement og initiativ.»* Det vises også til at et bredere engasjement fordrer kompetanse og ressurser som Oppland Fylkeskraft ikke har i dag.

Det ble i samme sak i Fylkestinget vedtatt å etablere en handlingsregel for disponeringen av

selskapets regnskapsmessige resultat som sikrer selskapets realverdier.

Gjøvik kommune

Kommunen eier 3,31 prosent av aksjene i Eidsiva Energi AS. Eiermeldingen (2011) inneholder ingen spesifikk konklusjon knyttet til eierskapet i selskapet, men kommunestyret har bedt om en vurdering i forhold til kommunens finansstrategi herunder videre oppkjøp i selskapet. Rådmannen oppfatter ifølge saksframlegget ved behandlingen av eiermeldingen 27. september 2012 at det «ikke er aktuell politikk å selge seg ut av selskapet. Et ytterligere oppkjøp bør vurderes om det i framtiden kommer aksjer på salg eller ved emisjoner i selskapet. Det må da skje i egne saker for kommunestyret. I denne omgang vil en kun bemerke at selskapet allerede alene utgjør en større verdi enn det tak vi i finansstrategien har for vår samlede aksjeeksponering.»

4.2.1.3 Oppsummering

Av kommunene med direkte eierskap i Eidsiva Energi (Ringsaker og Gjøvik), så er det bare Gjøvik som har laget eiermelding som omhandler enkeltelskaper. I eiermeldingen er det imidlertid ikke satt opp målsetninger knyttet til eierskapet i Eidsiva.

Hedmark Fylkeskommune, Hamar kommune og Oppland Fylkeskommune eier sine aksjer via heleide datterselskaper, mens Lillehammer kommune og Gausdal kommune eier aksjene sine gjennom et felleseid selskap, LGE Holding AS. Med unntak av Gausdal har alle disse utarbeidet eierskapsmeldinger som omhandler enkeltelskaper. Hamar, Lillehammer og OFK omhandler i meldingen bare holdingselskapet, mens HFK i tillegg til holdingselskapet også tar med Eidsiva Energi i sin eierskapsmelding. Hamar kommune/Hamar Energi Holding er den eieren som har gått lengst i å formulere mål for sitt eierskap i Eidsiva.

4.2.2 EIDSIVAS REGIONALE SAMFUNNSROLLE

4.2.2.1 Forankring i styrende dokumenter i Eidsiva-konsernet

Formålsbestemmelsen i vedtektenes §2a inneholder en regional forankring ved at den sier at virksomheten skal være «*Kraftproduksjon og tilknyttede tjenester i Innlandets hovedvassdrag og Orklavassdraget.*». I punkt c åpnes det for å gå inn i «*annen virksomhet som har nær eller fordelaktig sammenheng med kraftproduksjon i nevnte vassdrag, og/eller nettvirksomhet og annen infrastruktur eller detaljalg i tilgrensende områder.*» I dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse i Eidsiva Energi AS» er det lagt til grunn at konsernet skal «bidra til vekst og utvikling i Innlandet»²⁹.

Strategisk Plan 2012-2015³⁰ trekker under overskriften «Hensikten med Eidsiva» fram:

²⁹ Vi kommer tilbake til dette i kapittel 4.3.2.

³⁰ Planen er vedtatt av konsernstyret og er blitt presentert for generalforsamlingen.

1. *God finansiell avkastning på verdijustert egenkapital (eiernes rente).*
2. *Gode industrielle løsninger på produkter og tjenester for våre kunder.*
3. *Regional utvikling ved å skape vekst i hele Innlandet. Eidsiva har forutsetninger for å bidra til utviklingen av sitt eget framtidige marked. Vekst i antall kunder og vekst i volum for våre produkter er viktig. Hensikten oppnås ved å bidra til økt bolyst for befolkningen, ved å bidra til nærings- og samfunnsutvikling, og ved kjøp lokalt av produkter og tjenester.»*

I tillegg trekker Strategisk Plan 2012-2015 fram «Regional markedsutvikling» som én av fem strategiske satsinger: *«Satsingen skal støtte opp under Eidsivas målsetting om å skape bolyst for innbyggere og attraksjon for næringslivet i regionen.»* Det heter også at *«For å utvikle sitt eget marked, skal Eidsiva være en pådriver for vekst i innbyggertallet og etablering av bedrifter og statlige virksomheter i regionen.»*

Eidsiva Energi AS utarbeidet i august 2011 egne rutiner/retningslinjer for Eidsivas sponsorvirksomhet. Retningslinjene ble tatt til orientering i bedriftsforsamlingens møte 31. august 2011, og slår fast at Eidsiva både har forretningsmessige målsettinger, og målsettinger for relasjonsbygging og nettverksbygging for sin sponsorvirksomhet. Sponsorvirksomheten settes også i en regional sammenheng ved at det heter at *«Eidsivas sponsorvirksomhet skal bidra til et bredt og mangfoldig idretts- og kulturliv i Innlandet som derigjennom øker attraktiviteten til Innlandet som bosted.»*

Sponsoravtalene skal alltid innebære gjenytelser fra de som blir sponset. Rammene for sponsorvirksomheten fastsettes av styret, og skal dekke både bredde og utvalgte fyrtårn innen idrett og kultur. Det er i rutineene nærmere beskrevet hvilke kriterier som skal legges til grunn for sponsoravtaler, retningslinjer for tildeling, beslutningsprosess og administrative rutiner. Det legges vekt på åpenhet knyttet til hvordan midler kan søkes, kriterier for tildeling av midler, beslutningsprosess og hvem som er blitt tildelt midler.

4.2.2.2 Utøvelsen av Eidsivas regionale samfunnsrolle

Hva regner så Eidsiva selv som sitt samfunnsansvar? Det sies noe om dette i årsberetningene for 2010 og 2011. Det påpekes at selskapet har som målsetting å sørge for tilstrekkelig produksjon og sikker levering av energi i regionen til enhver tid. Dette innebærer sikker tilgang til kraft til fornuftige priser. Årsberetningen for 2011 trekker fram betydningen av at *«konsernet forvalter viktige felles naturressurser og tilbakefører store verdier i form av skatter, avgifter og utbytte til samfunnet»*.

I begge årsberetningene kommer man også inn på selskapets arbeid med hensyn til utbygging av bredbåndsnett og støtte som er gitt til Universitetet i Innlandet. I følge årsberetningen for 2011 har Eidsiva fokus på utbygging av jernbane med dobbeltspor til Lillehammer fordi veksten i regionen er avhengig av en god infrastruktur. Det vises også til at aktivitet som bidrar til å gjøre regionen attraktiv som bosted og for etablering støttes på ulike måter, og at dette er nedfelt i konsernets retningslinjer for støtte til idrett og kultur.

Det heter videre at konsernet så langt som mulig forsøker å legge fremtidsrettede og varige løsninger til grunn for sine valg. Det nevnes at det er utarbeidet et eget klimaprogram for Eidsiva. Selskapet har videre fokus på energieffektivisering gjennom selskapet Energiråd Innlandet som Eidsiva eier en tredel av.

Etter hva vi har fått opplyst har Eidsivas midler til sponning og regionale tiltak siden 2010 hatt en ramme på ca 25 millioner kroner årlig, en reduksjon fra 32 mill årene før. Av dette er det ca. 14 millioner som brukes til sponningsvirksomhet (idrett og kultur). Den øvrige delen som ikke blir brukt til sponning, går til ulike tiltak i Innlandet. For 2012 støttes blant annet følgende tiltak³¹:

- Professorat i bioenergi ved Høgskolen på Gjøvik
- Energiråd Innlandet (eierbidrag)
- Energisenteret (eierbidrag)
- Utvikling av Brumunddal og Moelv bysentrum
- Intercityutbyggingen
- Vitensenteret Innlandet

Støtten til Universitet Innlandet er fjernet fra og med 2012 på grunn av stopp i forhandlingene om å få til et universitet.

Datterselskapet Eidsiva Vekst har en særlig rolle som regional utvikler. Selskapets visjon er å være «*Innlandets ledende drivkraft for innovasjon og vekst*». Eidsiva Vekst investerer primært i selskaper innen ren energi og miljøteknologi med klart vekstpotensial, hvorav de fleste er basert i Innlandet. Eksempler på virksomheter man har interesser i er Moelven-konsernet, Austri Vind, Eidsiva Bredbånd, Elsikkerhet Norge, Energihuset (Gjøvik), Kunnskapsparken Hedmark og Prevent Systems.

4.2.2.3 Informasjon fra intervjuene om Eidsivas regionale samfunnsrolle

Flere av eierrepresentantene fremhevet Eidsiva sin samfunnsrolle. Flere la vekt på at i en region som ellers har få aktører med kapital og ressurser, spiller selskapet en viktig rolle ved å bidra til regional utvikling. Blant annet kom det innspill om hvordan Eidsiva har bidratt og bidrar til samfunnsutvikling i en regional sammenheng, herunder viktige tiltak som Eidsiva har støttet/initiert³²:

- Deltakelsen i universitetsfondet.
- Støtte til dobbeltsporutbygging på Dovrebanen.
- Støtte til barne- og ungdomsidrett.
- Støtte til kulturtiltak.
- Rollen selskapet spilte da Moelven ble solgt av de tidligere finske eierne, og Eidsiva gikk inn som ny eier for å hindre at konsernet ble solgt til andre eiere i utlandet.
- Jobben som gjøres mht å bygge ut nye energiformer generelt og utvikling av bioenergi spesielt.
- Sentral rolle for å få utbygd bredbåndsnett i Innlandet.
- Konsernet spiller en viktig rolle med å tilby kompetansesarbeidsplasser i Innlandet.
- Eidsiva har mange arbeidsplasser over store deler av Innlandet, og man ser det i den sammenheng som positivt at konsernet i liten grad har valgt å outsource viktige tjenester.

³¹ Kilde: e-post 16.10.12 fra Leif Henning Asla, økonomi- og finansdirektør i Eidsiva Energi AS. Eidsiva Vekst har for 2012 laget en egen årsrapport for aktiviteten knyttet til regionale utviklingstiltak: «*Regional utvikling: Prosjekter Årsrapport 2012*». Vi ble kjent med denne etter at rapporten fra selskapskontrollen ble sendt på høring til Eidsiva.

³² Omhandler både bidrag til regional utvikling og samfunnsrolle, ikke prioritert rekkefølge.

Det ble fra flere fremhevet at Eidsiva har større «muskler» til å spille en regional rolle enn de fleste andre bedrifter i regionen. Samtidig ble det gitt uttrykk for at man neppe hadde oppnådd tilsvarende positive effekter hvis man hadde hatt et privat eid regionalt kraft- og energiselskap, f.eks i form av et utenlandsk eid konsern.

Ingen av de som ble intervjuet mente at den rolle Eidsiva har, eller tiltak som er blitt støttet/initiert, kan oppfattes som kontroversiell, selv om det har vært diskusjoner blant eierne knyttet til enkeltprosjekter. Fra enkelte av eierrepresentantene ble det imidlertid stilt spørsmål ved om Eidsiva i tiden framover, med utsikter til lave kraftpriser, vil ha de samme økonomiske muligheter til å engasjere seg i regionale utviklingsspørsmål, herunder investere i selskaper som ikke gir sikker avkastning.

Når det gjelder investeringer i ulike engasjementer/bedrifter som ikke kan forventes å være lønnsomme på kort sikt, slik som bredbånd, bioenergi og vindkraft, så virker disse å ha backing blant eierne selv om investeringene foreløpig stort sett har betydd kostnader for konsernet. Vi har fått opplyst at styret de siste par årene har begynt å stille spørsmål ved bruken av midler på ulike ventureprosjekter³³. Dette skyldes i noen grad at lavere strømpriser bidrar til strammere økonomi, jf. minimumsutbyttet som er forankret i aksjonæravtalen³⁴.

På spørsmålet om Eidsiva har endret sin regionale samfunnsrolle de senere år, så kom det ikke synspunkter fra eierrepresentantene på at denne ble oppfattet å være endret. Noen av intervjuobjektene mente derimot at eierne er blitt mer bevisst på denne rollen.

Fra konsernledelsen ble det opplyst at konsernet har blitt mer tydelig på nytte-/kostnadsvurderinger knyttet til tiltak som tar sikte på å bidra til regional utvikling; tiltak som gjennomføres skal tjenes inn igjen forretningsmessig. For regionale utviklingstiltak betyr det praksis at de skal støtte opp under Eidsivas mål mht bidrag til vekst og utvikling i Innlandet, jf. strategiplanen og eierstyringsdokumentet. Et annet utviklingstrekk er at konsernet ønsker mer åpenhet knyttet til både sponning og arbeid for regionale tiltak. Konsernet bruker hjemmesiden/nettet til å informere om hvilke tiltak man støtter, og ønsker å bruke dette enda mer aktivt framover.

³³ I Wikipedia forklares venturekapital slik: «Betegnelsen brukes gjerne for å beskrive egen- eller fremmedkapitalfinansiering av selskaper i startfasen, spesielt virksomheter i teknologisektoren.»

³⁴ Iht aksjonæravtalens pkt 2 skal virksomheten ta sikte på å gi aksjonærene en avkastning på aksjene gjennom årlig utbytte og verdiøkning på aksjene som til sammen er minst like god som alternativ plassering med tilsvarende risiko. «Et bærende prinsipp ved utbyttefastsettelsen er at utbyttet skal være forutsigbart. Forutsigbarhet har vært sikret ved at Avtalen har regulert et nivå for hva utbytte minimum skal utgjøre årlig, og ved at styret hvert år skal fremlegge en tre års rullerende utbytteplan for eierne.»

Selskapet skal årlig utbetale til Aksjonærene et minimumsutbytte som tilsvarer 0,5155 kroner per aksje. Dette beløpet skal prisjusteres årlig.

4.2.2.4 Saker/spørsmål knyttet til regional samfunnsrolle i styrende organer

Eidsivas rolle som regional utviklingsaktør ble tatt opp i Eidsiva Energi AS sin bedriftsforsamling 31. august 2011, sak 13/11. Bedriftsforsamlingen ytret her et ønske om å diskutere følgende tema i et senere møte: "Hvilken rolle bør Eidsiva ha i å skape regional vekst?". Ifølge Eidsivas økonomi- og finansdirektør ble det som en følge av dette møtet bestemt at markedsselskapet årlig skulle utarbeide en «årsrapport for sponsing» til konsernstyret. Rapporten ble laget for året 2011 og lagt fram i konsernstyret i september 2012. Bedriftsforsamlingen blir i følge konsernledelsen også orientert om støtten som gis til ulike regionale tiltak. Vi tolker dette som at eierne gjennom bedriftsforsamlingen i større grad ønsker å sette rollen som regional utviklingsaktør på dagsordenen.

I bedriftsforsamlingens møte 20. november 2012 ble det i følge protokollen fra møtet innspill på at selskapet bør redegjøre for hvorfor det skal engasjere seg som regional utviklingsaktør og i regional markedsutvikling. Det ble ytret ønske om å få tid til å gå dypere inn i denne diskusjonen i april-møtet 2013.

Det fremkommer ikke av protokollene fra møtene i bedriftsforsamlingen for årene 2010 – 2012 at eierne utover det som er nevnt har fremmet forslag eller kommet med initiativ knyttet til Eidsivas regionale samfunnsrolle. I intervjuene kom det heller ikke fram at eierne hadde kommet med initiativ eller forslag knyttet til samfunnsrollen som ikke framkommer av protokoller. Derimot har eierne i forskjellige sammenhenger tatt opp ulike sider ved samfunnsrollen og rollen som utviklingsaktør i møter i bedriftsforsamlingen og i eiermøter. Selv om det som nevnt har vært diskusjoner blant eierne om hvilke prosjekter som bør støttes, så kom det ikke fram at det har vært uenighet rundt dette. Et par av eierrepresentantene ga uttrykk for at dette kan skyldes at når eierne opptrer i Eidsivas styrende organer så tenker de primært på hva som kan gagne regionen, og i mindre grad hva som kan være det beste for egen kommune.

Fra ledelsen ble det opplyst at eierne har engasjert seg i samfunnsrollen i forbindelse med revideringen av aksjonæravtalen, og gjennom kommentarer til strategiplanen når denne har vært drøftet i bedriftsforsamlingen. Det har i følge konsernledelsen sjelden kommet selvstendige initiativ fra eierne utenom dette. Et viktig unntak er kjøpet av aksjer i Moelven-konsernet der noen eierne tok til orde for at Eidsiva skulle gå inn på eiersiden for å sikre tilgangen på bioråstoff og samtidig bidra til at Moelven-konsernet fikk tilbake norsk eierskap³⁵.

4.2.3 KOMMUNENES INNSPILL OG INITIATIV OVERFOR EIDSIVA

Flere av intervjuobjektene var inne på at det var meningsforskjeller blant eierne som kom fram i tilknytning til revideringen av aksjonæravtalen som pågikk i 2010 og 2011. I denne prosessen var det blant annet delte meninger blant eierne om størrelsen på kapitalnedsettelsen³⁶ og spørsmålet om begrensning i adgangen for holdingselskapene å ta inn private eiere (jfr referater fra eiermøter 7. oktober 2010 og 20. januar 2011).

³⁵ Dette skjedde før 2010, og er derfor ikke omfattet av de dokumentene vi har tatt for seg.

³⁶ Opprinnelig foreslått til kr 500 mill kr, men senere økt til kr 750 mill kr.

Det er også blitt nevnt at det var diskusjon knyttet til i hvor sterk grad sammensetningen av styret skulle avspeile eierandeler. Dette er regulert i pkt 5.2.2 i aksjonæravtalen, der det gis adgang for eiergrupper til å foreslå styremedlemmer³⁷. I forbindelse med revideringen av aksjonæravtalen satte eierne i eiermøte ned et eget eierutvalg³⁸. Fra representanter for eierne er det i intervjuene blitt pekt det på at aksjonæravtalen gir avklaringer blant annet når det gjelder langsiktige mål, regionalt eierskap og forutsigbarhet mht utbytte.

For øvrig peker flere av eierrepresentantene på at det i møtene i bedriftsforsamlingen gis muligheter til å komme med innspill/spørsmål og ellers ta opp ting. Av enkeltsaker som har engasjert flere eiere er utbygging av Trehjørningen energisentral på Hamar og bioenergi på Gjøvik blitt nevnt som viktige eksempler. I hvor stor utstrekning eierrepresentantene har kommet med innspill og spørsmål er ikke forsøkt kartlagt, men det kan se ut til at det er litt ulike oppfatninger knyttet til dette. Noen av de som er blitt intervjuet har gitt uttrykk for at engasjementet blant eierne er stort, mens andre beskriver det som mer beskjedent.

Bortsett fra opprettelsen av eierutvalg, har vi ikke fått opplysninger om at eierne har koordinert forslag eller innspill i styrende organer. Vi har fått vite at det i en del saker har vært uformell kontakt, f.eks mellom representanter i bedriftsforsamlingen, men denne framgår ikke av dokumenter og er heller ikke forsøkt kartlagt nærmere.

Det er eksempler på at bedriftsforsamlingen har lagt rammer eller føringer for satsinger lagt fram av styre/administrasjon. Eksempler på dette er at eierne ikke ønsket at Eidsiva skulle gå inn på eiersiden i sjøkabel til kontinentet (England). Det samme gjaldt investering i prosjekt i Afrika i regi av Norfund og Statkraft³⁹.

Når det gjelder oppfølging av ulike innspill fra eiernes side, så har konsernledelsen opplyst at bedriftsforsamlingen er det sentrale organet for dialogen mot eierne. Innspill fra eierne kommer som regel opp i dette organet, og som regel blir de kvittert ut gjennom orienteringer fra ledelsen.

Når det gjelder den regionale samfunnsrollen, så gis bedriftsforsamlingen som tidligere nevnt en orientering basert på årsrapporten om sponing (som behandles av styret). Bedriftsforsamlingen blir også orientert om støtten som gis til ulike regionale tiltak.

Inntrykket etter intervjuene er at eierrepresentantene opplever at styre og ledelse gjennomgående er flinke til å «ta ballen» når det kommer initiativ fra eierne. Ting som tas opp, for eksempel i bedriftsforsamlingen, blir generelt tatt på alvor av styre og ledelse. Saker som tas opp besvares enten umiddelbart eller blir notert for oppfølging. Det hender at innspill blir opphav til egne saker som settes opp ved en senere anledning.

³⁷ «Ved innstilling av styremedlemmer skal valgkomiteen i hovedsak legge vekt på medlemmenes kvalifikasjoner. Dersom Aksjonærer i et fylke (Hedmark eller Oppland) samlet eier mer enn 12 % av aksjene i Selskapet, skal aksjonærkommuner og holdingselskaper eid av aksjonærkommuner i dette fylket, i fellesskap, fram til 31.12.2026 gis anledning til å foreslå ett styremedlem overfor valgkomiteen.»

³⁸ Dette besto av Trond Lesjø (Gjøvik kommune, som representerte de mindre aksjonærene), Arnfinn Nergaard og Sigurd Skage (Hedmark fylkeskommune/Hedmark Fylkeskraft), Anne Lise Bakken (Hamar Energi Holding), Annar Skrefsrud (LGE Holding), Jørn Strand og Anita Ihle Steen (Ringsaker kommune).

³⁹ Ikke lagt fram som formelle saker i den perioden vi har tatt for oss. Informasjonen bygger på intervjuer.

Eidsiva har laget retningslinjer for eiermøter i Eidsiva Energi, jf referanseliste. Retningslinjene regulerer bl.a innkalling, føring av protokoll og deltakelse⁴⁰.

Behandling av saker i bedriftsforsamlingen, og bedriftsforsamlingens rolle kommer vi tilbake til i kapittel 5.

4.2.4 EIDSIVAS RAPPORTERING KNYTTET TIL MÅL OG STRATEGI FOR KONERNET

Eidsiva-konsernet har ingen rapportering kun knyttet til målsetninger og strategiske forhold, heller ikke i tilknytning til bedriftsforsamlingen.

I bedriftsforsamlingen mottar eierne følgende rapportering:

- Økonomirapporter fra Eidsiva, som lages etter hvert kvartal⁴¹.
- Rapporter fra ekstern og intern revisjon, evt presentasjon av rapportene.
- Orienteringer/rapporter knyttet til større investeringsprosjekter.

I kvartals-/halvårsrapporter rapporteres på de «4 K-er», i konsernets målstyringssystem⁴². Målekortet angir indikatorer⁴³ som er valgt ut det enkelte år for å følge opp utviklingen i konsernet på de viktigste strategiske og operative målsetningene.

På eiermøtene, som gjerne holdes i tilknytning til at konsernet står overfor viktige beslutninger, blir det ofte gitt orienteringer fra ledelsen i selskapet. I tilknytning til generalforsamling på våren, avholdes det også årsmøte. Her mottar eierne orienteringer fra selskapet, slik at de skal få innblikk i selskapet. I tillegg til konsernsjef stiller styreleder (evt nestleder) til vanlig på bedriftsforsamlingens møter på vegne av styret.

Fra tidligere styreleder og nåværende nestleder ble det gitt uttrykk for at selskapet har lagt vekt på å være så åpent som praktisk mulig når det gjelder informasjon og orienteringer til eierne, f.eks i eiermøter, gjennom kvartalsrapportering, etc.

Det generelle inntrykket er at eierrepresentantene vurderer rapporteringen som relevant og tilstrekkelig sett i forhold til eiernes og bedriftsforsamlingens behov. Muntlig rapportering (ofte supplert av

⁴⁰ Alle deltakerne i aksjonæravtalen innkalles/inviteres.

⁴¹ Siste tilgjengelige kvartalsrapport/driftsrapport. Dette betyr i praksis at til møtet i bedriftsforsamlingen som vanligvis holdes i april ikke blir lagt fram noen økonomirapport, møtet i september får halvårsrapport og møtet i november/desember får kvartalsrapport fra 3. kvartal. For 4. kvartal gjøres rapporteringen gjennom årsrapporten.

⁴² Eidsiva Energi har etablert et styringssystem basert på konsernets overordnede strategi, selskapets etiske regelverk og dets styre- og lederinstrukser. Dette målstyringssystemet, "4K", er basert på rammeverket fra Balansert Målstyring. De fire målområdene er Kompetanse og motivasjon, Kvalitet, Kunder og Kroner.

Hvert av de fire områdene har en rekke ulike operative mål, slik som kompetansesituasjon, sykefravær, leveringssikkerhet, kundetilfredshet, responstid kundesenter, markedsandeler, driftsresultat og avkastning på/i ulike områder/datterselskaper. Det blir rapportert på oppnådd resultat sett i forhold til målet. En fargekode - rød, gul og grønn - angir hvordan måloppnåelsen er i forhold til toleransegrenser for avvik.

⁴³ Eidsiva benytter betegnelsen kpi – key performance indicator.

Power Point presentasjoner) bidrar til at en del komplisert rapportering blir lettere å følge, og samtidig gis det mulighet til å stille spørsmål til styre og ledelse.

På den annen side ble det gitt uttrykk for at informasjonen (og da særlig økonomirapporteringen) som mottas er omfattende, komplisert og detaljrik. Av den grunn kan den være vanskelig å sette seg inn for folk som ikke har sitt daglige virke i konsernet, eller har økonomisk ekspertise. Utfordringene opplyses å være størst når man kommer inn som ny i bedriftsforsamlingen. Flere av eierrepresentantene opplyste at de ved behov henter inn bistand fra kompetente medarbeidere i kommunens administrasjon. Fra enkelte av ordførerne ble det gitt uttrykk for at det er viktig at kommunene sitter på egen kompetanse for å kunne foreta selvstendige vurderinger av forslag og orienteringer fra selskapet. Det kan i enkelte tilfeller være behov for tid til å foreta interne avklaringer, og evt avstemme synspunkter mot de andre eierne. Dette kan imidlertid være vanskelig i praksis fordi politiske prosesser tar tid, og sakspapirer til møter bare sendes ut et par uker før møtet.

Fra én av eierrepresentantene ble det gitt uttrykk for at det i tillegg til dagens rapportering, som i stor grad forholder seg til finansielle forhold, burde være fyldigere rapportering knyttet til strategiske mål og avkastning på aksjene i Eidsiva, jf at aksjonæravtalen har en formulering på dette i pkt 2.

Når det gjelder finansiell rapportering så opplyser selskapets ledelse at denne skjer innenfor rammeverket for børsrapportering, jf. at Eidsiva er notert på obligasjonsmarkedet til Oslo Børs. Eidsiva fastsatte i juni 2012 en policy for «Finansiell og operasjonell rapportering».

4.3 VURDERINGER

På bakgrunn av de innsamlede data/fakta skal revisor vurdere om praksis er i tråd med revisjonskriteriene, jf RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon. Som nevnt i kapittel 3 skal revisjonskriteriene være begrunnet i, og utledet fra, autoritative kilder innenfor det reviderte området. Nedenfor vil vi under hver problemstilling referere hvilke revisjonskriterier som er benyttet.

4.3.1 MÅL OG STRATEGIER FOR EIERNES ENGASJEMENT I EIDSIVA

Følgende var formulert som hovedproblemstilling A: Hvilke mål og strategier har eierne satt for sitt engasjement i Eidsiva? Isolert sett er dette en beskrivende problemstilling, dvs en problemstilling det ikke er naturlig å knytte egne vurderinger til.

Eiernes mål og strategier for eierskapet i Eidsiva kan sammenfattes slik:

- Ringsaker og Gausdal har ikke laget eiermeldinger. Disse kommunene har ikke uttrykt mål knyttet til eierskapet i Eidsiva.
- Lillehammer eier sine aksjer i Eidsiva gjennom LGE Holding (sammen med Gausdal). Verken kommunen eller holdingselskap har utarbeidet målsetninger knyttet til eierskapet i Eidsiva.

- Oppland fylkeskommune eier sine aksjer gjennom Oppland Fylkeskraft AS. Verken OFK eller Fylkeskraft har uttrykt målsetninger knyttet spesielt til eierskapet i Eidsiva.
- Gjøvik har ingen mål ut over at de fastslår at kommunen fortsatt ønsker å være aksjonær i Eidsiva, samtidig som det åpnes for ytterligere oppkjøp i selskapet.
- Hedmark fylkeskommune omtaler Eidsiva i sin eiermelding. Det er ikke satt opp mål, men vises til at man viser til at fortsatt fylkeskommunalt eierskap i Eidsiva er *«avgjørende viktig»*, og at *«eierskapet bidrar på en betydelig måte til muligheter for finansiering av regionale utviklingstiltak og satsinger i vår region. Fylkeskommunens eierskap er både forankret i de viktige samfunnsoppgavene som tilligger selskapet og forventninger om en viss stabilitet i utbytte.»*
- Hamar kommune har ikke satt mål for eierskapet i Eidsiva, bortsatt fra å slå fast at kommunens aksjer i Eidsiva skal eies gjennom Hamar Energi Holding AS, samt å åpne for at kommunen kan øke sin eierandel i Eidsiva.
- Hamar Energi Holding AS har i sine prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse nedfelt at selskapet skal stille krav knyttet til avkastning, utbytte, bidra til å unngå overkapitalisering, ta hensyn til at Eidsiva skal utgjøre et viktig finansielt og kompetansemessig miljø for Innlandet, samt å ha fokus på at nye virksomheter innenfor Eidsivakonsernet skal være forankret i selskapets vedtekter og aksjonæravtale⁴⁴.

Som det framgår har Hamar kommune/Hamar Energi Holding gått lengst av eierne mht å stille mål/krav knyttet til sitt eierskap i Eidsiva. Vi viser også til kapittel 4.2.1 der det framgår av Hamar Energi Holding sin årsplan at selskapet har tatt initiativ til «klargjøring av bedriftsforsamlingens ansvar og rolle i Eidsiva», og at selskapet vil arbeide frem et «tydeligere eierfokus i Eidsivas organer og styringsdokumenter».

4.3.2 I HVILKEN GRAD GIR EIERKOMMUNENE INNSPILL PÅ MÅL OG STRATEGI, HERUNDER PÅ ROLLEN SOM REGIONAL UTVIKLINGSAKTØR?

4.3.2.1 Revisjonskriterier

Ettersom kommunenes eierskapsdokumenter stiller opp retningslinjer for utøvelsen av eierskapet så er det naturlig å ta utgangspunkt i disse dokumentene. KS' anbefalinger er også relevante ettersom de setter standard for utøvelsen av kommunenes eierskap.

Når det gjelder Eidsivas styrende dokumenter har vi tatt utgangspunkt i hva disse sier om mål og strategier for selskapet, herunder det som angår Eidsiva som regional samfunns-/utviklingsaktør.

⁴⁴ For Hamar Energi Holding selv er det som tidligere nevnt satt som mål at selskapet skal inngå i en eiergruppering med kontroll over 33,4 % av aksjekapitalen i Eidsiva, samt at HEH på vegne av Hamar kommune skal arbeide for en hensiktsmessig struktur i energibransjen i Hedmark og Oppland.

Vedtektene

Selskapets formål framgår av vedtektenes §2:

«Selskapets virksomhet skal være

a) Kraftproduksjon og tilknyttede tjenester i Innlandets hovedvassdrag og Orklavassdraget.

b) Nettvirksomhet og detaljsalg av kraft i nåværende nettområder og tilgrensende nettområder, herunder regionalnett i Hedmark og Oppland fylker samt virksomhet innen beslektet infrastruktur i Innlandet.

c) Fortsettelse av eller inntreden i annen virksomhet som har nær eller fordelaktig sammenheng med kraftproduksjon i nevnte vassdrag, og/eller nettvirksomhet og annen infrastruktur eller detaljsalg i tilgrensende områder.

d) Produksjon og distribusjon av bioenergi i Innlandet.

e) Deltakelse i virksomhet som har nær eller fordelaktig sammenheng med forannevnte virksomheter.»

Formålsparagrafen i Eidsivas vedtekter legger altså i tillegg til å angi hva slags produksjon og næringsvirksomhet selskapet skal drive, regionale begrensninger mht hvor virksomheten skal utøves.

Aksjonæravtalen

I aksjonæravtalen pkt 11 heter det at «*Langsiktig regional forankring av eierskapet i Selskapet har vært ansett som viktig for å sikre regional utvikling.*»

Videre anses særlig bestemmelsene om utbytte og avkastning (pkt 2) å ha relevans for mål og strategier for konsernet.

Av denne bestemmelsen framgår at virksomheten skal ta sikte på å gi aksjonærene en avkastning på aksjene gjennom årlig utbytte og verdiøkning på aksjene som til sammen er minst like god som alternativ plassering med tilsvarende risiko. «*Et bærende prinsipp ved utbyttefastsettelsen er at utbyttet skal være forutsigbart. Forutsigbarhet har vært sikret ved at Avtalen har regulert et nivå for hva utbytte minimum skal utgjøre årlig, og ved at styret hvert år skal fremlegge en tre års rullerende utbytteplan for eierne.*»

Selskapet skal årlig utbetale til Aksjonærene et minimumsutbytte som tilsvarer 0,5155 kroner per aksje. Dette beløpet skal prisjusteres årlig.

KS' anbefaling nr 2

Av denne anbefalingen framgår at

- Kommuner skal lage en politisk gjennomgang av virksomheter som er organisert som selvstendige virksomheter gjennom utarbeidelsen av en eiermelding.
- Meldingen bør gjennomgås og revideres årlig.
- Eiermeldingen skal følges av strategier og formål/selskapsavtale for det enkelte selskap.

Dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse i Eidsiva Energi AS»

For pkt 2, «Virksomhet» så gjelder anbefalingen fra NUES:

«Selskapets virksomhet bør tydeliggjøres i vedtektene.

Innenfor rammen av vedtektene bør selskapet ha klare mål og strategier for sin virksomhet.

Vedtektenes formålsparagraf og selskapets mål og hovedstrategier bør fremgå av årsrapporten.»

Til dette er det er bl.a lagt til følgende:

«Eiernes hensikt med selskapets virksomhet skal være grunnlag for de overordnede mål selskapets ledelse skal arbeide mot:

- Eidsiva Energi skal videreutvikle seg som det ledende regionale energikonsernet Innlandet, og være blant de ledende regionale energikonsernene i Norge.*
- Eidsiva Energi skal gi langsiktig og forutsigbar avkastning på egenkapitalen på linje med hva alternativ plassering med lik risiko vil gi.*
- Eidsiva Energi skal utvikle gode produkter og god infrastruktur for sine kunder.*
- Eidsiva Energi skal ha en generelt høy kvalitet i forhold til sine leveranser og en optimal forsyningssikkerhet.*
- Eidsiva Energi skal arbeide for et lavt fravær og en god sikkerhet for sine ansatte.*
- Eidsiva Energi skal ha motiverte, kompetente og resultatorienterte medarbeidere som aktivt bidrar til selskapets verdiskapning.*
- Eidsiva Energi skal bidra til vekst og utvikling i Innlandet.»*

I pkt 3 «Selskapskapital og utbytte» er til NUES' anbefaling lagt til at:

«Styret skal påse at egenkapitalen i selskapet er tilpasset selskapets mål, strategi og risikoprofil.

Dersom egenkapitalen avviker fra dette bør styret innen rimelig tid forelegge for generalforsamlingen en vurdering av og begrunnelse for avviket, med tilhørende innstilling til vedtak.

Eidsiva Energi har i henhold til aksjonærvitalen som mål å gi aksjeeierne avkastning som er minst like god som alternative plasseringer med samme risiko. Selskapet styre skal årlig behandle en treårs utbytteplan. Utbytteplanen gjøres løpende kjent for eierne.»⁴⁵

4.3.2.2 Våre vurderinger

Våre vurderinger er delt i tre temaer: kommunenes eierskapspolitikk, eiernes innspill mht mål og strategier for selskapet, og eiernes innspill mht forhold som er av relevans for Eidsivas rolle som

⁴⁵ Her har vi sitert det nye eierstyringsdokumentet. Ordlyden skiller seg noe fra det forrige, uten at det har betydning i denne sammenheng.

regional utviklingsaktør. Det siste temaet inngår egentlig i mål og strategier, men siden det ble spesielt fokusert, så omtales dette separat.

Kommunenes eierskapspolitikk

Hedmark fylkeskommune, Oppland fylkeskommune og Gjøvik kommune har i tråd med anbefalingen lagt fram reviderte eierskapsmeldinger de siste årene.

Lillehammer og Hamar har ikke revidert sine meldinger årlig. Lillehammer kommune har ikke behandlet eierskapsmelding i løpet av 2012. Hamar kommune behandlet sin forrige eierskapsmelding i 2009.

Ringsaker og Gausdal har ikke laget melding som behandler kommunens eierskap i selskaper, jf anbefalingen fra KS.

Eiernes mål og strategier for selskapet

Kommunenes policydokumenter er ulike både mht form og innhold. Det framgår av vedlegg 3 at de fleste eierkommunene⁴⁶ har krav om selskapene kommunene er eiere i skal ha en fastsatt utbyttepolitikk, evt at kommunen skal stille krav om avkastning. Også når det gjelder krav om skille mellom eierskap og selskapsledelse har også alle kommuner, unntatt én, bestemmelser om dette. For øvrig har ikke eierne satt mål og prinsipper som kan sies å være samstemte. Vi utdyper ikke dette nærmere her, men viser til kapittel 4.3.1 og vedlegg 3.

Prinsippene er gitt både i form av krav til kommunens utøvelse av eget eierskap, og krav som bør stilles overfor selskapene man er eiere i. Videre stiller kommunene i sine eierskapsdokumenter opp ulike mål knyttet til eierskapet i enkeltelskaper, jf kapittel 4.3.1.

Informasjonsinnhenting gir ikke komplett oversikt over i hvor stor grad eierne har arbeidet for at fastlagte krav/prinsipper/mål skulle innarbeides i Eidsivas styrende dokumenter. Som nevnt var flere forhold knyttet til styring og utvikling av selskapet oppe til drøfting ifm revideringen av aksjonærvhtalen i 2011.

Det kan imidlertid være relevant å se på om de prinsipper og mål kommunene har stilt opp er nedfelt i Eidsivas styringsdokumenter. Som det framgår av kapittel 4.3.1 har Hamar kommune/Hamar Energi Holding (HEH) gått lengst i å stille opp mål for sitt eierskap. Vi vil referere målene⁴⁷, og hva vi kan finne igjen av relevans for disse i styringsdokumentene til Eidsiva (skrevet i kursiv):

1. Krav om avkastning som er minst like god som alternative plasseringer med tilsvarende risiko. *Iht aksjonærvhtalens, pkt 2 skal virksomheten «ta sikte på å gi aksjonærene en avkastning på aksjene gjennom årlig utbytte og verdiøkning på aksjene som til sammen er minst like god som alternativ plassering med tilsvarende risiko».*

⁴⁶ Alle unntatt én.

⁴⁷ Strukturert på en litt annen måte enn i kapittel 4.2.1 for få dem klarere fram. Ikke alle mål som ble referert der er trukket fram fordi en del av disse angår mål for HEH som selskap.

2. HEHs eierskap i Eidsiva skal gi forutsigbart og solid utbytte til Hamar kommune. *Styret skal iht eierstyringsdokumentet, pkt 3 fastsette treårig utbytteplan.*
3. HEH skal sette fokus på at Eidsiva skal være et regionalt eierstyrt selskap med én utbytteaksje. *Vedtektene deler aksjene inn i tre aksjeklasser.*
4. HEH skal bidra til å hindre overkapitalisering i selskapet. Iht eierstyringsdokumentet, pkt 3, skal styret «*påse at egenkapitalen i selskapet er tilpasset selskapets mål, strategi og risikoprofil.*»
5. HEH skal følge opp inngått aksjonæravtale, og ha fokus på at nye virksomheter innenfor Eidsivakonsernet skal være forankret i selskapets vedtekter og aksjonæravtale. *Vi har ikke, utover det som framkommer av protokoller, undersøkt hva HEH sine representanter i bedriftsforsamlingen har foretatt seg for å følge opp aksjonæravtalen på dette området.*

Kommunenenes prinsipper for eierskap kan, siden de ikke gjelder for alle eierne, ikke utgjøre revisjonskriterier for Eidsiva. Selv om de skulle ha vært like, så gjelder de som sagt for kommunens egen utøvelse av eierskapet, og de krav de bør stille overfor selskap de er eiere i. Vi legger derfor til grunn at så lenge de ikke er tatt inn selskapets styrende dokumenter, så er de ikke styrende for selskapet.

På den annen side kunne, det av hensyn til utøvelsen av eiernes intensjoner med sitt eierskap, være relevant å ta for seg i hvor stor utstrekning ulike prinsipper /krav eierne stiller opp, legges til grunn i sentrale styringsdokumenter. Vi tar for oss alle de punkter vi mener er sentrale i kommunenes prinsipper for eierskap, jf vedlegg 3. Vi gjengir prinsipper/krav fra tabellen i vedlegg 3, og hva vi kan finne igjen av relevans for disse i styringsdokumentene til Eidsiva (skrevet i kursiv).

1. Krav om at virksomheten tydeliggjøres i vedtekter/selskapsavtale og at vedtektene skal vurderes med jevne mellomrom. *Eidsivas formålsbestemmelse framgår av vedtektenes §2. Etter hva vi kan forstå definerer denne selskapets formål ganske inngående. Vedtektene ble revidert i 2011, men så langt vi kjenner er det ikke lagt opp til regelmessig revisjon av vedtektene.*
2. Avkastningskrav og krav til utbyttepolitikk. *Se kommentar til pkt 1 og 2 i forrige punktliste.*
3. Skille mellom eierskap og selskapsledelse – eierstyring skal skje gjennom eierorganene. *Her er NUES anbefaling nr 8 og eierstyringsdokumentets pkt 8 relevant. Følgende er hentet fra NUES' anbefaling nr 8 som også inngår i eierstyringsdokumentet: «Styret bør sammensettes slik at det kan handle uavhengig av særinteresser. Flertallet av de aksjeeiervalgte medlemmene bør være uavhengige av ledende ansatte og vesentlige forretningsforbindelser. Minst to av de aksjeeiervalgte medlemmene bør være uavhengige av selskapets hovedaksjeeiere.»*
4. Krav om kapitalstrukturen i selskapene. *Det er Hamar som har tatt inn dette i sine eierprinsipper. Det vises til kommentar til pkt 4 i forrige punktliste.*
5. Krav om eierstrategi fra kommunen. *Bortsett fra Hamar kommune/Hamar Energi Holding har eierne som nevnt i liten utstrekning satt mål for sitt eierskap i Eidsiva. Kommunene har derfor i liten grad fulgt opp dette punktet. Ettersom Eidsiva er et selskap som eies av flere kommuner i fellesskap er spørsmålet om felles opptreden generelt, og felles eierskapsmelding spesielt, relevant for dette temaet. Vi kommer vi tilbake til dette i kapittel 4.3.3.*
6. Krav om rapportering fra selskapet. *Vi kommer tilbake til dette under kapittel 4.3.5.*

Eiernes innspill mht Eidsivas rolle som regional utviklingsaktør

Vi viser til beskrivelsen i kapittel 4.2.2, her er det blant annet gjort rede for synspunkter eierne har kommet med i intervjuer og forhold som er blitt fremmet i bedriftsforsamlingen. Som nevnt inneholder strategisk plan formuleringer knyttet Eidsivas rolle mht regional utvikling under overskriften «Hensikten med Eidsiva»⁴⁸. Det er laget rutiner/retningslinjer for sponsorvirksomheten, og det rapporteres med hensyn til bruken av midlene.

Vi legger til grunn at Eidsivas aktivitet knyttet til regional utvikling er forankret i de styrende dokumenter. Det ligger imidlertid utenfor rammen av prosjektet å vurdere konsernets aktivitet innen dette feltet, jf hva konsernet har «fått til» når det gjelder regional utvikling, om evt målsetninger er oppnådd, osv. Vi kan imidlertid slå fast at dette er et felt som engasjerer eierne, slik vi har beskrevet i kapittel 4.2.2.

Som nevnt der vil dette temaet bli diskutert videre fra eiernes side i 2013, jf protokoll fra bedriftsforsamlingens møte 20.11.12.

4.3.3 ER EIERKOMMUNENE SAMKJØRT/SAMORDNET MHT. DENNE TYPEN INNSPILL, UTØVES DET EN FELLES EIERSKAPSPOLITIKK?

4.3.3.1 Revisjonskriterier

KS' anbefaling nr 2, hvor det blant annet heter: «*Som en videreføring av arbeid med egen eierskapsmelding kan det også utarbeides en interkommunal Eiermelding hvis kommunen er medeier i interkommunale selskaper eller andre selskaper sammen med andre kommuner. En interkommunal Eiermelding vil sikre felles føringer fra eierne der det er mulig, dvs overordnet eierskapsutøvelse.*»

Aksjonæravtalen er inngått av og undertegnet av alle eierne, og utgjør dermed et felles grunnlag for eierskapet i Eidsiva.

4.3.3.2 Våre vurderinger

Vi viser tilbake til omtalen i kapittel 4.2.3. Her framgår at det i den perioden vi har studert ikke er fremmet forslag eller innspill som formelt har vært koordinert mellom eierne. Som nevnt i kapittel 4.2.1 er det ikke laget noen felles eierskapsmelding mellom kommunene knyttet til eierskapet i Eidsiva.

Når det spørsmålet om det er behov for samordning av kommunenes eierskapsutøvelse, så er det siterte utdraget av KS' anbefaling nr 2 det nærmeste man kommer et autoritativt råd på området - at i de tilfeller kommuner eier selskaper sammen, så «*kan det også utarbeides en interkommunal*

⁴⁸ Vi har valgt ikke å benytte dette som et revisjonskriterium ettersom planen ikke er vedtatt av generalforsamlingen.

eiermelding». Det finnes altså ikke råd om at kommunene *bør* (eller skal) gå sammen om en slik melding.

Resch-Knudsen (2011, s 149 og 150) peker på behovet for en eieravtale for å skape forutsigbarhet og gjennomsiktighet knyttet til det kommunale eierskapet i de tilfeller der et selskap opererer med kortfattede vedtekter, for å sikre at selskapet ikke fjerner seg fra sitt opprinnelige formål. Det pekes her også på at en eieravtale er det samme som en aksjonæravtale, bortsett fra at en aksjonæravtale ikke alltid inngås mellom alle aksjonærene.

Etter vår vurdering er det ikke grunnlag for å mene at eierne i Eidsiva *burde* gått sammen om en felles eierskapsmelding knyttet til sitt eierskap i selskapet. Til grunn for dette legger vi at det som nevnt ikke finnes noen anbefaling at eierne skal/bør gå sammen som en slik melding. Vi mener også at de forholdene som pekt på ovenfor, som tilsier at det burde lages en slik melding, ikke er til stede. Det mest sentrale argumentet er likevel at alle eierne i Eidsiva har gått sammen om en aksjonæravtale som regulerer mange av de forhold som kunne tenkes å være omfattet av en evt felles eierskapsmelding. En felles eierskapsmelding ville derfor neppe ha fylt samme funksjon som i det tilfelle at aksjonæravtalen ikke hadde eksistert. Nyten i en separat eierskapsmelding ville derfor sannsynligvis være mindre, samtidig som at aksjonæravtalen som eksisterer etter alt å dømme ville lagt begrensninger på innholdet i en slik melding.

4.3.4 FØLGES EVENTUELLE INNSPILL OPP FRA SELSKAPETS SIDE?

4.3.4.1 Revisjonskriterier

Revisjonskriterier for denne problemstillingen kan hentes fra «*Eierstyring og selskapsledelse i Eidsiva Energi AS*» pkt 13/NUES' anbefaling nr 13, og tillegget som er tatt inn i Eierstyringsdokumentet:

«Styret bør fastsette retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen.» (NUES' anbefaling nr 13)»

I pkt 13 «Informasjon og kommunikasjon» er det gjort følgende tillegg i Eierstyringsdokumentet:⁴⁹

«Selskapet bør sørge for at bedriftsforsamlingens medlemmer tilsendes årsrapporter, protokoller fra selskapets generalforsamlinger, oppdaterte vedtekter og aksjonæravtaler, og at bedriftsforsamlingen for øvrig gis innsyn i virksomhetens forhold slik at bedriftsforsamlingen kan utføre sin lovpålagte tilsynsoppgave.»

4.3.4.2 Våre vurderinger

I følge den informasjonen vi har hentet inn så synes eierrepresentantene gjennomgående å være tilfreds med hvordan deres innspill og spørsmål følges opp. Vi vil også berøre oppfølging av vedtak under i kapittel 5 knyttet til beslutninger i ulike selskapsorganer.

⁴⁹ I det nye Eierstyringsdokumentet, pkt 11 i den forrige Eierstyringsdokumentet.

Fra administrasjonen i Eidsiva er det opplyst at det ikke er laget egne retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen. Som nevnt i kapittel 4.2.3 har Eidsiva laget retningslinjer for eiermøter i Eidsiva Energi. Selv om disse tar for seg kontakt med aksjonærene (i eiermøter), så er etter vår oppfatning ikke det nevnte punktet i Eierstyringsdokumentet/NUES oppfylt. Dette er retningslinjer som regulerer avvikling av eiermøter, og de tar ikke for seg «*kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen*» i sin alminnelighet.

4.3.5 RAPPORTERER SELSKAPET TILBAKE TIL EIERKOMMUNENE RUNDT MÅL OG STRATEGI?

4.3.5.1 Revisjonskriterier

Også for denne problemstillingen kan revisjonskriterier hentes fra NUES' anbefaling nr 13:

«Styret bør fastsette retningslinjer for selskapets rapportering av finansiell og annen informasjon basert på åpenhet og under hensyn til kravet om likebehandling av aktørene i verdipapirmarkedet.»

«Styret bør fastsette retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen.»

Også tillegg tatt inn i pkt 13 i eierstyringsdokumentet er relevant:

«Selskapet bør sørge for at bedriftsforsamlingens medlemmer tilsendes årsrapporter, protokoller fra selskapets generalforsamlinger, oppdaterte vedtekter og aksjonæravtaler, og at bedriftsforsamlingen for øvrig gis innsyn i virksomhetens forhold slik at bedriftsforsamlingen kan utføre sin lovpålagte tilsynsoppgave.»

Allmennaksjeloven § 6-37 pkt 2 sier at «*Bedriftsforsamlingen skal føre tilsyn med styrets og daglig leders forvaltning av selskapet. Hvert av medlemmene og observatørene kan på møte i bedriftsforsamlingen kreve opplysninger om selskapets drift i den utstrekning de finner det nødvendig. Bedriftsforsamlingen kan selv eller ved utvalg iverksette undersøkelser.*» For øvrig kan vi ikke se at verken aksjeloven eller allmennaksjeloven har relevante bestemmelser om hva slags informasjon som skal legges fram for bedriftsforsamlingen. Vi kommer tilbake til dette i kapittel 5.2.2.

4.3.5.2 Våre vurderinger

Når det gjelder den nevnte anbefalingen fra NUES så skjer rapporteringen innenfor rammeverket for børsrapportering, jf. at Eidsiva er notert på obligasjonsmarkedet til Oslo Børs. Eidsiva fastsatte i juni 2012 en policy for «Finansiell og operasjonell rapportering».

Når det gjelder om bedriftsforsamlingen får innsyn, «slik at bedriftsforsamlingen kan utføre sin lovpålagte oppgave», så vil vi vise til at dette ble behandlet i kapittel 4.2.3 og 4.2.4. Medlemmene av bedriftsforsamlingen synes gjennomgående å være tilfreds med rapportering og informasjon, samtidig som det oppleves krevende å sette seg inn i all dokumentasjon og informasjon, særlig når en er ny i bedriftsforsamlingen. Slik vi oppfatter det så kan ikke informasjonen sies ikke å være tilstrekkelig, men at det kan være mangelfull kapasitet og kompetanse til å gå gjennom og forstå det

materialet man får presentert. Eidsiva-konsernet er et betydelig konsern, med sammensatt og komplisert virksomhet, og det er rimelig å kunne stille krav om at f.eks medlemmer av bedriftsforsamlingen enten selv bør ha - eller sørger for å hente inn – kunnskap som er relevant for å kunne følge opp kommunens eierskap i et konsern av denne type og omfang.

Det relevante spørsmålet er om Eidsiva kunne og burde gjøre mer for å legge til rette informasjon, slik at den blir forståelig, særlig for politikere og andre som er nye i selskapets styrende organer. Etter vårt syn er det ut fra revisjonskriteriene ikke grunnlag for å hevde at denne informasjonen burde vært tilrettelagt, evt forenklet, i større grad. Eidsiva-konsernet driver en stor og sammensatt virksomhet, og det er naturlig at informasjonen fra konsernet reflekterer dette.

Selv om det framstår som at Eidsiva har systematikk knyttet til den informasjon som overbringes bedriftsforsamlingen, både i form av rapporter, saksframlegg og muntlige orienteringer, så er det vår oppfatning av dette kunne vært forbedret ved å innføre skriftlige rutiner for hvilken informasjon som skal overbringes bedriftsforsamlingens medlemmer. Vi viser her til at selskapet som nevnt ikke har fastsatt regler for kontakt mot selskapets aksjonærer utenom generalforsamlingen.

5. IVARETAR GENERALFORSAMLING, BEDRIFTSFORSAMLING OG KONSERNSTYRET I EIDSIVA ENERGI AS SINE OPPGAVER

5.1 PROBLEMSTILLING OG AVGRENSNINGER

For oversiktens skyld velger vi innledningsvis å gjenta problemstillingene for denne delen av selskapskontrollen:

B Ivaretar generalforsamlingen, bedriftsforsamlingen og konsernstyret i Eidsiva sine oppgaver i henhold til lovverket? Med følgende underproblemstillinger:

1. Hvilke beslutninger er tillagt de ulike selskapsorganer⁵⁰?
 - i. Har selskapsorganer i Eidsiva behandlet saker som omhandler planlagte investeringer?
 - ii. Har selskapsorganene kommet med føringer knyttet opp mot konkrete investeringer?
2. Er beslutningsstrukturen i samsvar med lovverk, anbefalinger og interne retningslinjer?
3. Er det konsistens mellom beslutningene i de ulike selskapsorganene? Herunder:
 - i. Hvilke styringssignaler har generalforsamlingen gitt, og er disse signalene fulgt opp i og tilbakerapportert fra øvrige selskapsorganer?
 - ii. Fører bedriftsforsamlingen tilsyn med at mål og planer følges opp av de ulike selskapsorganer?

Problemstillingene omhandler beslutninger og beslutningsstruktur i Eidsiva Energi AS, det vil si generalforsamling, bedriftsforsamling og konsernstyre. Styrer i heleide eller deleide datterselskaper er ikke omfattet av vårt arbeid.

Med utgangspunkt i ovenstående problemstillinger har vi avgrenset selskapskontrollen slik at følgende forhold er omfattet:

- De ulike organers beslutningsmyndighet.
- Hvordan de enkelte organer fatter beslutninger av betydning for andre organers beslutningsmyndighet, eksempelvis styrets forslag til vedtak om utbytte som begrenser generalforsamlingens myndighet.
- Hvilket organ (hvem) som velger medlemmer til øvrige organer.
- Organenes øvrige oppgaver omfattes i den grad det er nødvendig for å besvare problemstilling 3, samt der det er nødvendig for å vise sammenheng og samspill mellom de ulike organer.

⁵⁰ Med selskapsorganer mener vi her generalforsamling, bedriftsforsamling og konsernstyre.

Følgende forhold anses ikke å være omfattet av selskapskontrollens problemstillinger:

- Bestemmelser om begrensninger for hva beslutningene nærmere kan gå ut på.
- Flertallskrav for ulike beslutninger.
- Valgsystem og sammensetningen av de ulike organer.

I det følgende utleder vi revisjonskriterier i kapittel 5.2. I kapittel 5.3 presenterer vi innsamlede data. Revisors vurderinger følger i kapittel 5.4. Konklusjoner og anbefalinger kommer i kapittel 6.

5.2 REVISJONSKRITERIER

I det følgende vil det bli gitt en oversikt over myndighet og oppgaver til generalforsamlingen, bedriftsforsamlingen og styret i Eidsiva Energi AS. Som følge av problemstilling nr 2, vil hovedfokus for fremstillingen være de ulike organenes beslutningsmyndighet, herunder hvordan de enkelte organer fatter beslutninger av betydning for andre organers beslutningsmyndighet. Bestemmelser om begrensninger for hva beslutningene nærmere kan gå ut på, flertallskrav for ulike beslutninger, valgsystem og sammensetningen i de ulike organene faller utenfor problemstillingene, og vil ikke bli omtalt. Organenes øvrige oppgaver vil bli nevnt i den grad det er ansett hensiktsmessig av hensyn til sammenhengen og for å vise samspillet mellom organene, samt der det er nødvendig for å besvare problemstilling nr. 3.

5.2.1 GENERALFORSAMLINGENS MYNDIGHET OG OPPGAVER

Lovbestemmelser vedrørende generalforsamlingens myndighet og oppgaver

Hovedregelen om generalforsamlingens myndighet fremgår i asl. § 5-1. Bestemmelsen hitsettes:

§ 5-1. Generalforsamlingens myndighet

(1) Gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndighet i selskapet.

(2) Når selskapet har bedriftsforsamling, eller når det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, gjelder reglene i § 6-35, jf lov om allmennaksjeselskaper § 5-1 annet ledd.

Gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndigheten i selskapet, jfr. asl. § 5-1 første ledd. Generalforsamlingen er følgelig selskapets øverste organ. Dette innebærer at generalforsamlingen har alminnelig instruksjons- og omgjøringsrett i forhold til andre selskapsorganer,

dersom noe annet ikke er særskilt fastsatt. Denne myndigheten kan ikke innskrenkes ved vedtektsbestemmelser i andre tilfeller enn der loven tillater det.⁵¹

Generalforsamlingens instruksjons- og omgjøringsrett er imidlertid vesentlig begrenset i selskaper med bedriftsforsamling. I henhold til asl. § 5-1 annet ledd gjelder reglene i asl. § 6-35, jfr. asal. § 5-1 annet ledd dersom selskapet har bedriftsforsamling. Det fremgår av asal. § 5-1 annet ledd at generalforsamlingen ikke kan overprøve bedriftsforsamlingens beslutninger etter asal. § 6-37 første og fjerde ledd. Dette innebærer at bedriftsforsamlingen har den endelige beslutningsmyndighet i

1. valg av styre (asal. § 6-37 første ledd).
2. saker som innebærer betydelige investeringer (asal. § 6-37 fjerde ledd nr. 1).
3. saker som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken (asal. § 6-37 fjerde ledd nr. 2).

Dersom bedriftsforsamlingens beslutning forutsetter aktiv medvirkning fra generalforsamlingen, eksempelvis ved at det er nødvendig å vedta en kapitalforhøyelse for å finansiere en investering, er generalforsamlingen imidlertid ikke forpliktet til å medvirke.

Lovens bestemmelser om styrets myndighet begrenser ikke generalforsamlingens instruksjons- og omgjøringsrett på samme måte. At loven legger myndigheten til styret er ikke i seg selv et uttrykk for at styret har *eksklusiv* myndighet. Det skal imidlertid bemerkes at det vil være i strid med asl. § 6-12, om at forvaltningen av selskapet hører under styret (se nærmere om denne nedenfor), dersom generalforsamlingen benytter instruksjonsmyndigheten i et slikt omfang at det i realiteten innebærer at forvaltningen av selskapet overtas av aksjeeierne.⁵²

For øvrig er utgangspunktet at generalforsamlingen kan ta opp og fatte vedtak i enhver sak som gjelder selskapet.

Asl. § 5-5 om ordinær generalforsamling hitsettes:

§ 5-5. Ordinær generalforsamling

(1) Innen seks måneder etter utgangen av hvert regnskapsår skal selskapet holde ordinær generalforsamling.

(2) På den ordinære generalforsamlingen skal følgende saker behandles og avgjøres:

1. *godkjenning av årsregnskapet og årsberetningen, herunder utdeling av utbytte;*
2. *andre saker som etter loven eller vedtektene hører under generalforsamlingen.*

(3) Årsregnskapet, årsberetningen og eventuelt revisjonsberetningen skal senest en uke før generalforsamlingen sendes til hver aksjeeier med kjent adresse.

⁵¹ Lovavdelingen 15. april 1985 jnr. 1182/80-E (Uttalelse justis- og beredskapsdepartementets lovavdeling)

⁵² Aarbakke, 2012, s. 321

Årlig ordinær generalforsamling er obligatorisk i alle aksjeselskaper, jfr. asl. § 5-5 første ledd.

I asl. § 5-5 annet ledd er det lovbestemt at enkelte saker *skal* behandles av ordinær generalforsamling. Som det fremgår ovenfor nevner bestemmelsens annet ledd eksplisitt følgende saker:

- godkjenning av årsregnskapet
- godkjenning av årsberetningen
- utdeling av utbytte

Hva angår utdeling av utbytte, følger det samme også av asl. § 8-2. Her er det i tillegg presisert at styret legger frem forslag til utdeling eller annen anvendelse av overskudd, samt at generalforsamlingen ikke kan beslutte utdelt høyere utbytte enn styret har foreslått eller godtar. Dersom selskapet har bedriftsforsamling, kan bedriftsforsamlingen innenfor rammene av styrets forslag, fastsette det høyeste beløpet som kan utdeles som utbytte, jfr. asl. § 6-35, jfr. asal. § 8-2 fjerde punktum.

I tillegg fremgår det av asl. § 5-5 annet ledd nr. 2 at det i ordinær generalforsamlingen også skal treffes vedtak i andre saker enn de nevnte «som etter loven eller vedtektene hører under generalforsamlingen».

Fra loven kan vi nevne følgende bestemmelser:

- asl. § 5-18: generalforsamlingen treffer beslutning om å endre vedtektene
- asal. § 6-35 tredje ledd: generalforsamlingen velger 2/3 av medlemmene til bedriftsforsamlingen
- asl. § 7-1 første ledd: generalforsamlingene velger revisor og fastsetter dens godtgjørelse
- asl. § 8-5, jfr. § 8-2: generalforsamlingen fatter vedtak om at selskapet skal utdele konsernbidrag til et annet konsernselskap
- asl. § 10-1: generalforsamlingen fatter vedtak om kapitalforhøyelse ved nytegning av aksjer
- asl. § 12-1: generalforsamlingen fatter vedtak om kapitalnedsettelse
- asl. § 13-3 annet ledd: generalforsamlingen treffer beslutning om fusjon
- asl. § 14-6: generalforsamlingen treffer beslutning om fisjon

Hva angår kapitalforhøyelse, skal det bemerkes at det er styret som utarbeider forslag til generalforsamlingen, både mht. kapitalforhøyelsen og aktuelle vedtektsendringer, jf. asl § 10-3. Også for kapitalnedsettelse er det styret som utarbeider forslag til generalforsamlingen, både mht. kapitalnedsettelsen og aktuelle vedtektsendringer, jf. asl § 12-3. For både kapitalforhøyelse og kapitalnedsettelse er altså styreforslag et vilkår for generalforsamlingens kompetanse. Generalforsamlingen kan imidlertid eventuelt instruere styret om å legge frem forslag etter § 5-1. I all hovedsak er styrets forslag ikke bindende for innholdet i generalforsamlingens vedtak.

Dersom det er ønskelig at saker som tilligger generalforsamlingen behandles i tiden mellom de ordinære generalforsamlingene, kan det innkalles til *ekstraordinær generalforsamling*. Ekstraordinær generalforsamling er omtalt i asl. § 5-6. Bestemmelsen hitsettes:

§ 5-6. Ekstraordinær generalforsamling

(1) Styret kan bestemme at det skal innkalles til ekstraordinær generalforsamling.

(2) Styret skal innkalle til ekstraordinær generalforsamling når revisor som reviderer selskapets årsregnskap, eller aksjeeiere som representerer minst en tidel av aksjekapitalen, skriftlig krever det for å få behandlet et bestemt angitt emne. Styret skal sørge for at generalforsamlingen holdes innen en måned etter at kravet er fremsatt.

I prinsippet kan enhver sak som generalforsamlingen kan behandle, behandles i ekstraordinær generalforsamling. Den materielle kompetansen er således den samme for den ordinære og den ekstraordinære generalforsamlingen.⁵³

I henhold til asl. § 5-6 første ledd kan styret bestemme at det skal innkalles til slik ekstraordinær generalforsamling. Det fremgår videre av asl. § 5-6 annet ledd at styret også skal innkalle til ekstraordinær generalforsamling dersom revisor eller aksjeeiere som representerer minst en tidel av aksjekapitalen, skriftlig krever det for å få behandlet et bestemt angitt emne. I selskaper som har bedriftsforsamling, skal ekstraordinær generalforsamling også innkalles når bedriftsforsamlingen eller bedriftsforsamlingens leder krever det, jfr. asl. § 6-35, jfr. asal. § 5-7 første ledd.

Vedtektenes bestemmelser knyttet til generalforsamlingens beslutningsmyndighet

Generalforsamlingen er omtalt i vedtektenes § 13. Bestemmelsens første ledd gjentar innholdet i asl. § 5-5 annet ledd. Bestemmelsens annet ledd gjentar innholdet i asl. § 5-6 om innkalling til ekstraordinær generalforsamling. Endelig er det inntatt i vedtektenes § 10 om bedriftsforsamlingen at 20 av bedriftsforsamlingens medlemmer med vararepresentanter velges av generalforsamlingen.

Aksjonæravtalens bestemmelser knyttet til generalforsamlingens beslutningsmyndighet

I henhold til aksjonæravtalen pkt. 6.1.1 og 6.1.2 skal generalforsamlingen treffe beslutning i visse bestemt angitte saker, med mindre det følger av aksjeloven eller vedtektene at beslutningsmyndigheten er tillagt bedriftsforsamlingen.

Aksjonæravtalen pkt. 6.1.1 har to hovedpunkter benevnt som litra a og b. Punktene hitsettes:

- a) «Kjøp eller salg (aksje eller innmat) av aktiva/rettigheter/virksomhet som er av vesentlig betydning for Selskapet eller aktuelle datterselskap.»
- b) Enhver beslutning i de av Selskapets datterselskaper som driver innenfor konsernets kjernevirksomhet som vil medføre at Selskapet blir eier av under 2/3 av aksjene i det aktuelle datterselskap før 31.12.2026, eller under 51% av aksjene i det aktuelle datterselskap før 31.12.2036 (...)

⁵³ Woxholth, 2005, s. 135

Som nevnt ovenfor tilleggsl. § 6-37 fjerde ledd bedriftsforsamlingen å treffe avgjørelse i saker som gjelder «*investeringer av betydelige omfang i forhold til selskapets ressurser*». I tillegg fremgår det i vedtektene § 11 pkt. 4 at bedriftsforsamlingen også skal treffe avgjørelse i saker som gjelder «*investeringer som skjer i datterselskaper og som er av betydelig omfang i forhold til konsernets ressurser*.» Det nærmere innholdet i disse bestemmelsene vil bli gjort nærmere rede for nedenfor under punktet om bedriftsforsamlingen. Her anses det tilstrekkelig å påpeke at disse bestemmelsene begrenser hvilken myndighet som i henhold til den siterte bestemmelsen i aksjonæravtalens pkt. 6.1.1, er tillagt generalforsamlingen.

Aksjonæravtalen pkt. 6.1.2 omhandler følgende saker i datterselskaper som omfattes av konsernets kjernevirksomhet:

- *Endring av vedtektsbestemmelser om virksomhetenes forretningskontor.*
- *Vesentlige endringer i dets forretningsområder.*
- *Vesentlige endringer i dets lokalisering av virksomheten.*
- *Rasjonalisering eller nedbemanning i datterselskapet av vesentlig betydning for konsernet.*

Eierstyringsdokumentets bestemmelser knyttet til generalforsamlingens beslutningsmyndighet

I henhold til eierstyringsdokumentets pkt. 5 tredje avsnitt skal generalforsamlingen vedta eventuelle endringer i dokumentet, på bakgrunn av styrets innstilling og bedriftsforsamlingens anbefaling. Det fremgår videre at generalforsamlingen kan endre dokumentet med simpelt flertall.

I eierstyringsdokumentet pkt. 13.1 er det gjentatt at generalforsamlingen velger revisor.

5.2.2 BEDRIFTSFORSAMLINGENS MYNDIGHET OG OPPGAVER

Innledning – vedtektsfestet bedriftsforsamling

Asl. § 6-35 har bestemmelser om bedriftsforsamling. Det viktigste formålet med bedriftsforsamling er å sikre at de ansatte får del i selskapets ledelse. I selskaper med flere enn 200 ansatte er bedriftsforsamling i utgangspunktet obligatorisk, og bestemmelsene om bedriftsforsamling i allmennaksjeselskapsloven kommer til anvendelse, jfr. asl. § 6-35 første ledd. Dersom selskapet har færre enn 200 ansatte, kan det bestemmes i vedtektene at selskapet likevel skal ha bedriftsforsamling, jfr. asl. § 6-35 tredje ledd første punktum. I sistnevnte tilfelle kommer bestemmelsene i lov om allmennaksjeselskaper til anvendelse hvis ikke vedtektene fastsetter noe annet, jfr. asl. § 6-35 tredje ledd annet punktum. Det presiseres at *alle* bestemmelsene om bedriftsforsamling i allmennaksjeselskapsloven kommer til anvendelse, ikke bare bestemmelsene i kapittel 6 om selskapets ledelse.⁵⁴

⁵⁴ Bråthen 2010, note 1274

Eidsiva Energi AS har opplyst at selskapet har 77 ansatte. Bedriftsforsamlingen er således ikke lovpålagt, men vedtektsfestet i vedtektenes §§ 10 og 11. Dette innebærer, som nevnt ovenfor, at bestemmelsene om bedriftsforsamling i allmennaksjeloven kommer til anvendelse med mindre vedtektene fastsetter noe annet.

Vedtektenes bestemmelser om forholdet til aksjelovgivningen

Bedriftsforsamlingens forretningsorden og kompetanse fremgår i vedtektenes § 11. Bestemmelsens tredje avsnitt lyder slik: «*I henhold til bestemmelsene i aksjeloven hører det til bedriftsforsamlingen å: (...)»*. Deretter opplistes bedriftsforsamlingens oppgaver i 5 punkter.

På bakgrunn av ordlyden synes det forutsatt at listen av oppgaver samsvarer med lovens ordning.

Bedriftsforsamlingens oppgaver iht vedtektene - sml. asal. § 6-37

I loven fremgår hovedregelen om bedriftsforsamlingens oppgaver i asal. § 6-37 første til femte ledd. Det fremgår her at bedriftsforsamlingen har følgende oppgaver:

1. velge styre og styrets leder (asal. § 6-37 første ledd)
2. føre tilsyn med styrets og daglig leders forvaltning av selskapet (asal. § 6-37 andre ledd)
3. gi uttalelse til generalforsamlingen om styrets forslag til resultatregnskap og balanse, evt. også konsernresultatregnskap og konsernbalanse, bør godkjennes, og om styrets forslag om anvendelse av overskudd eller dekning av tap (asal. § 6-37 tredje ledd)
4. etter forslag fra styret, treffe avgjørelse i saker som gjelder (asal. § 6-37 fjerde ledd)
 - I. investeringer av betydelig omfang i forhold til selskapets ressurser
 - II. rasjonalisering eller omlegging av driften som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken
5. vedta anbefalinger til styret om hvilken som helst sak (asal. § 6-37 femte ledd)

Angivelsen av bedriftsforsamlingens oppgaver i vedtektenes § 11 er for en stor del en gjengivelse av innholdet i asal. § 6-37, og følger lovens systematikk og tema for de fem ulike punktene, slik at pkt. 1 i vedtektenes § 11 samsvarer med første ledd i asal. § 6-37 osv. Vedtektenes angivelse av bedriftsforsamlingens oppgaver skiller seg imidlertid fra lovens på enkelte punkter.

For det første skal det nevnes at bedriftsforsamlingen i henhold til vektenes § 11 kan velge styre og styrets leder etter forslag fra valgkomitéen. Asal. § 6-37 første ledd inneholder ingen bestemmelse om valgkomité⁵⁵. Det er også presisert i vedtektenes § 7 at bedriftsforsamlingen også velger styrets nestleder.

Videre fremgår det både av vedtektsbestemmelsen og asal. § 6-37 fjerde ledd at det er et vilkår for bedriftsforsamlingens avgjørelsesmyndighet i andre saker at det foreligger et forslag fra styret. Bestemmelsen skal imidlertid tolkes ulikt. Lovbestemmelsen tolkes slik at bedriftsforsamlingen ikke er bundet til enten å vedta eller å forkaste det forslag styret har fremsatt i den foreliggende sak, men

⁵⁵ Valgkomite er vedtektsfestet, jf. vedtektenes § 12. Se også dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse» pkt. 7 samt anbefaling i NUES.

at bedriftsforsamlingen har anledning til å utforme alternative forslag innenfor den saken som styret har fremmet.⁵⁶ I vedtektenes § 11 fremgår det derimot at bedriftsforsamlingens vedtak enten må godkjenne eller forkaste styrets forslag, evt. velge blant alternative forslag fremmet av styret. Bedriftsforsamlingen har i henhold til vedtektene altså, til forskjell fra lovens ordning, ikke anledning til å utforme alternative forslag innenfor den saken som styret har fremmet.

Endelig omfatter vedtektenes § 11 punkt 4 om bedriftsforsamlingens avgjørelsesmyndighet et ekstra kulepunkt som ikke kan gjenfinnes i ordlyden i asal. § 6-37 fjerde ledd. Kulepunktet hitsettes:

«investeringer som skjer i datterselskaper og som er av betydelig omfang i forhold til konsernets ressurser, samt saker om rasjonalisering eller omlegging av driften i datterselskaper som vil medføre en større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken i konsernet.»

Bedriftsforsamlingen i Eidsiva Energi AS kan imidlertid ikke tillegges noen formell beslutningsmyndighet i datterselskapene. Det fremgår derfor i det påfølgende avsnitt i vedtektsbestemmelsen at punktet er inntatt for å gi bedriftsforsamlingen en *instruksjonsmyndighet* overfor konsernstyret i de nevnte sakene i datterselskapene, og at styret skal påse at disse sakene legges frem for bedriftsforsamlingen.

Det skal bemerkes at det etter vår vurdering, kan stilles spørsmålstegn ved hvorvidt punktet er i henhold til aksjelovgivningen.

For det første kan det herunder nevnes at asal § 6-37 fjerde, ledd tredje punktum sett i sammenheng med femte og sjette ledd, bygger på det syn at de spesielle gjøremål som loven legger til styret, ikke ved vedtektsbestemmelse eller på annen måte kan overføres til bedriftsforsamlingen uten at loven gir særlig hjemmel for det. Lovhjemmel for slik overføring følger bare av § 6-2 annet ledd.⁵⁷

For det andre kan det vises til at det i asal. § 6-37 sjette ledd slås fast at andre beføyelser enn de som fremgår av bestemmelsens øvrige ledd, ikke kan legges til bedriftsforsamlingen uten at loven gir særlig hjemmel for det. Bedriftsforsamlingen skal altså ikke kunne gjøres til noe alminnelig «overstyre.»⁵⁸ Den instruksjonsmyndigheten som punktet i vedtektene tillegger bedriftsforsamlingen, tilligger etter aksjelovgivningens ordning generalforsamlingen. Det kan således også vises til at det i den juridiske teori er lagt til grunn at selskapet i vedtektene ikke kan innskrenke generalforsamlingens overordnede myndighet i andre tilfeller enn der loven selv tillater det.⁵⁹ Hvorvidt det finnes en slik hjemmel fremstår som usikkert. Vi legger imidlertid likevel det aktuelle kulepunktet fra vedtektene til grunn som revisjonskriterium.

⁵⁶ Aarbakke, 2012, s. 1121

⁵⁷ Aarbakke, 2012, s. 1123

⁵⁸ Bråthen, 2000

⁵⁹ Aarbakke, 2012, s. 321

Nærmere om bedriftsforsamlingens tilsynsoppgave, jfr. asal. § 6-37 annet ledd og vedtektenes § 11 pkt. 2

Som det fremgår ovenfor, følger det av asal. § 6-37 annet ledd at bedriftsforsamlingen skal føre tilsyn med styret og daglig leders forvaltning av selskapet.

I henhold til bestemmelsens annet punktum kan det i bedriftsforsamlingsmøter kreves opplysninger om selskapets drift i den grad det finnes nødvendig. Bestemmelsen må ses i sammenheng med at styrelederen og daglig leder plikter å være til stede i bedriftsforsamlingens møter, jfr. asal. § 6-38 første ledd.

Loven inneholder imidlertid ingen nærmere regler for hvordan bedriftsforsamlingen skal utøve sin kontroll- og tilsynsvirksomhet utover at den § 6-37 annet ledd tredje punktum gir hjemmel for at undersøkelser kan gjennomføres ved utvalg som bedriftsforsamlingen oppretter. Bedriftsforsamlingen må derfor selv fastsette ordninger for å gjennomføre kontroll- og tilsynsoppgaven på en hensiktsmessig måte. Omfanget og dybden av kontrollen må tilpasses det enkelte selskaps situasjon.⁶⁰

Nærmere om bedriftsforsamlingens avgjørelsesmyndighet iht. asal. § 6-37 fjerde ledd og vedtektenes § 11 pkt. 4 første kulepunkt

Den avgjørelsesmyndighet som tilligger bedriftsforsamlingen etter § 6-37 fjerde ledd og vedtektenes § 11 pkt. 4 første kulepunkt, er sterkt skjønnsmessig avgrenset og foranlediger enkelte tilleggs-kommentarer. Som nevnt, er bestemmelsene i lov og vedtekter på dette punktet likelydende og lyder slik:

(4) Etter forslag fra styret treffer bedriftsforsamlingen avgjørelse i saker som gjelder:

- 1. Investeringer av betydelig omfang i forhold til selskapets ressurser.*
- 2. Rasjonalisering eller omlegging av driften som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken.*

Innledningsvis skal det bemerkes at bestemmelsens innhold i svært liten grad kan anses klarlagt i andre rettskilder. Så vidt vites, finnes hverken lovforarbeider eller rettspraksis som inneholder uttalelser som gir grunnlag for sikre slutninger.

Det kan imidlertid nevnes at forarbeidene fremhever at det ved avgrensningen må legges vekt på det hensyn som ligger bak bestemmelsen, nemlig å gi representanter for de ansatte anledning til å delta i drøfting og avgjørelser av saker som har særlig betydning for dem.⁶¹

Hva angår bestemmelsens første punkt om «*investeringer av betydelig omfang i forhold til selskapets ressurser*», er det i juridisk teori blitt antydnet som en tommelfingerregel at det kan oppstilles et krav

⁶⁰ Aarbakke, 2012, s. 1119

⁶¹ Ot.prp. nr. 7 (1971-72), s 48.

om at det må dreie seg om en investering med en verdi på minst 10% av selskapets omsetning. Det er imidlertid også blitt fremhevet at dette ikke kan stilles opp som noen generell regel, og at også andre momenter kan ha betydning, for eksempel finansieringsmåte. Eidsiva Energi AS' advokatforbindelse, advokat Henning Harborg i Advokatfirmaet Mageli ANS, har foreslått en grense på 7 – 10 % av selskapets egenkapital.

Forholdet har vært diskutert i bedriftsforsamlingens møte den 1. juni 2012. Momenter som kan tillegges vekt er ifølge protokollen:

- Utgjør investeringen 5 – 10 % av egenkapitalen?
- Er investeringen innenfor kjernevirksomheten eller mer perifer?
- Har konsernet et valg mht om investeringen skal gjennomføres eller ikke?
- Det er ikke bare størrelsen på investeringen som avgjør om saken skal til bedriftsforsamlingen.

Bedriftsforsamlingen fulgte opp diskusjonen i møte den 21. september 2012. Av protokollen fra møtet fremkommer det at:

- hva som er vesentlige investeringer ikke bare avgjøres av beløpsstørrelse, men også av type investering
- bedriftsforsamlingen ønsker løpende informasjon om større investeringsplaner
- diskusjonen videreføres i møte hvor ny styreleder er til stede
- det ble vedtatt at: *«Bedriftsforsamlingen drøftet egen rolle. Forholdet mellom bedriftsforsamling og styre/eiere skal drøftes videre i et møte hvor nyvalgt styreleder er til stede.»*

Med bakgrunn i ovenstående legger vi til grunn at selskapet og dets lovfestede organer (les: bedriftsforsamlingen og styret) ikke har tatt stilling til hvilke forhold de mener skal vektlegges ved vurdering av om en konkret investering må anses å være betydelig. Dersom en investering vurderes som betydelig skal den fremlegges for bedriftsforsamlingen for beslutning. Det er for øvrig bedriftsforsamlingen som har tatt opp, og satt i gang drøftelser av hvilke forhold som bør tillegges vekt ved en slik vurdering. Saken er fortsatt under drøftelse i bedriftsforsamlingen ved avleggelse av denne rapport.

Hva angår bestemmelsen om at rasjonalisering og omlegging som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken, kan det vises til RG⁶² 1993 s. 1025. Her er det antatt at en «strategiplan» som tok sikte på å spare lønnsutgifter og kostnader gjennom en mer effektiv organisering av arbeidsstokken og oppdrag, måtte avgjøres av bedriftsforsamlingen⁶³.

⁶² Rettens gang.

⁶³ Jf. Eidsivas produktivitetsforbedringsprogram «P-100», som omtales nærmere i kapittel 5.3.

Nærmere om bedriftsforsamlingens anbefalinger til styret, jfr. asal. § 6-37 femte ledd og vedtektenes § 11 pkt. 5

Etter asal. § 6-37 femte ledd og vedtektenes § 11 pkt. 5, kan bedriftsforsamlingen vedta anbefalinger til styret om hvilken som helst sak. Bestemmelsen forutsetter at styret må vurdere bedriftsforsamlingens anbefaling, men det har ingen plikt til å ta anbefalingen til følge. Det er således ikke tale om bindende instruks, men ettersom styret velges og avsettes av bedriftsforsamlingen, vil en slik anbefaling ofte ha samme faktiske virkning som en instruks.

Bedriftsforsamlingen kan selv treffe anbefalingene av eget tiltak, eller det kan skje som følge av at styret har forelagt en sak for bedriftsforsamlingen.⁶⁴

Allmennaksjelovens og vedtektenes øvrige regler om bedriftsforsamlingens oppgaver

I tillegg til det som fremgår av asal. § 6-37 og vedtektenes § 11, tillegges bedriftsforsamlingen en del mer spesielle oppgaver i følgende bestemmelser:

- asal. § 6-1: bedriftsforsamlingen velger styrets leder
- asal. § 7-1: bedriftsforsamlingen fremsetter forslag til revisor som skal velges av generalforsamlingen
- asal. § 13-5: særskilt krav om samtykke fra bedriftsforsamlingen for styrebeslutning i det overtakende selskap ved fusjon
- asal. § 13-11: fusjonsplaner skal forelegges bedriftsforsamlingen som skal gi en uttalelse som skal inngå i saksdokumentene ved den videre behandlingen av planen
- asal. § 14-4: § 13-11 gjelder tilsvarende ved fisjon
- asal. § 16-2: bedriftsforsamlingen velger avviklingsstyre
- asal. § 18-1 tredje ledd: ved rettssak mellom selskapet og styret fører bedriftsforsamlingen saken for selskapet
- Vedtektenes § 12: velger medlemmene til valgkomitéen

Aksjonæravtalens bestemmelser om bedriftsforsamlingens myndighet og oppgaver

I aksjonæravtalens pkt. 5.2.2. er det presisert at bedriftsforsamlingen velger styre, herunder styrets leder, nestleder og to styrerepresentanter blant de ansatte, etter innstilling fra valgkomiteen.

Eierstyringsdokumentets bestemmelser tilknyttet bedriftsforsamlingens myndighet og oppgaver

I eierstyringsdokumentets pkt. 6.2. annet avsnitt gjentas bedriftsforsamlingens oppgaver, slik de fremgår i allmennaksjeloven.

Det fremgår videre av pkt. 6.2 fjerde avsnitt at bedriftsforsamlingen skal gi generalforsamlingen anbefaling om endringer i eierstyringsdokumentet.

⁶⁴ Aarbakke, 2012, s. 1123-1124

Det fremgår endelig i pkt. 6.2 tredje avsnitt det at bedriftsforsamlingen bør vedta retningslinjer for valgkomiteens arbeid.

5.2.3 STYRETS MYNDIGHET OG OPPGAVER

Lovbestemmelser vedrørende styrets myndighet og oppgaver

Styret er et obligatorisk organ i alle aksjeselskaper, jfr. asl. § 6-1.

Hovedreglene om styrets myndighet og oppgaver fremgår av asl. §§ 6-12 flg. Det skilles mellom styrets *forvaltningsansvar* og styrets *tilsynsansvar*.

Styrets forvaltningsansvar er fastslått i asl. § 6-12. Bestemmelsen hitsettes:

§ 6-12. Forvaltningen av selskapet

(1) Forvaltningen av selskapet hører under styret. Styret skal sørge for forsvarlig organisering av virksomheten.

(2) Styret skal i nødvendig utstrekning fastsette planer og budsjetter for selskapets virksomhet. Styret kan også fastsette retningslinjer for virksomheten.

(3) Styret skal holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling og plikter å påse at dets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

(4) Styret iverksetter de undersøkelser det finner nødvendig for å kunne utføre sine oppgaver. Styret skal iverksette slike undersøkelser dersom dette kreves av ett eller flere av styremedlemmene.

(5) Hvis det er avtalt at selskapet ikke skal ha bedriftsforsamling, jf § 6-35 annet ledd, gjelder lov om allmennaksjeselskaper § 6-37 fjerde ledd tilsvarende.

Styrets myndighet etter bestemmelsen omfatter ikke bare den rent forretningsmessige siden av selskapets virksomhet, men forvaltningen av selskapets saker i sin alminnelighet.⁶⁵ Kompetanse omfatter i utgangspunktet all ledelse av selskapet som ikke i medhold av lov, vedtekter eller beslutning av generalforsamlingen hører under andre selskapsorganer.⁶⁶ Dette innebærer at styrets myndighet og oppgaver er svært vidtgående, herunder at styret eksempelvis kan inngå avtale på vegne av selskapet også om forhold som etter selskapets forhold er av uvanlig art eller av stor betydning.

Styrets tilsynsansvar fremgår i asl. § 6-13. Bestemmelsen hitsettes:

§ 6-13. Styrets tilsynsansvar

(1) Styret skal føre tilsyn med den daglige ledelse og selskapets virksomhet for øvrig.

(2) Styret kan fastsette instruks for den daglige ledelse.

⁶⁵ Aarbakke, 2012, s. 478

⁶⁶ Bråthen, 2010, note 1056

(3) I selskaper som bare har én aksjeeier, skal styret sørge for at avtaler mellom selskapet og aksjeeieren nedtegnes skriftlig.

Omfanget av tilsynsplikten varierer med arten og omfanget av selskapets virksomhet: Jo mer omfattende og kompleks virksomhet selskapet driver, desto mer vidtrekkende er tilsynsansvaret.⁶⁷

For at styrets forvaltnings- og tilsynsansvar skal kunne gjennomføres effektivt har styret en alminnelig instruksjons- og omgjøringsrett overfor beslutninger foretatt av den daglige ledelse. Instruksene etter § 6-13 annet ledd kan gjelde en enkeltstående sak, eller den kan være av generell karakter.⁶⁸

Styret har også en alminnelig myndighet og legitimasjon til å representere selskapet utad, jfr. asl. § 6-30.

Ved siden av ovennevnte hovedbestemmelser om styrets forvaltningsansvar og tilsynsansvar, inneholder aksjeloven en rekke bestemmelser som tillegger styret spesielle oppgaver.⁶⁹ Her anses det å være grunn til å nevne følgende bestemmelser:

- Asl. §§ 3-4 og 3-5: styret har plikt til å påse at selskapet til enhver tid har et kapitalgrunnlag som står i forhold til risikoen ved virksomheten, handleplikt ved tap av egenkapitalen.
- Asl. § 4-16: det hører under styret å gi samtykke til erverv av aksjer.
- Asl. § 5-4: styreleder og daglig leder har møteplikt i generalforsamlingen.
- Asl. § 5-6: styret kan bestemme at det skal innkalles til ekstraordinær generalforsamling.
- Asl. § 5-9: styret innkaller til generalforsamling.
- Asl. § 6-2 annet ledd: styret tilsetter daglig leder.
- Asl. § 6-23: I selskaper hvor de ansatte har representasjon i styret, skal styret fastsette en styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling.
- Asl. § 8-2: styret legger frem forslag om utdeling av utbytte eller annen anvendelse av overskudd. Generalforsamlingen kan ikke beslutte utdelt høyere utbytte enn styret har foreslått eller godtar.
- Asl. § 8-5: styret legger frem forslag til generalforsamlingen om utdeling av konsernbidrag.
- Asl. § 10-3: styret utarbeider forslag til generalforsamlingen mht. kapitalforhøyelse og aktuelle vedtektsendringer.
- Asl. § 12-3: styret utarbeider forslag til generalforsamlingen både mht. kapitalnedsettelse og aktuelle vedtektsendringer.
- Asl. § 13-3: styret utarbeider felles fusjonsplan med styret i det andre selskapet ved fusjon.
- Asl. § 14-4: styret i det selskapet som skal deles, utarbeider fisjonsplan ved fisjon.

⁶⁷ Woxholth, 2005, s. 148

⁶⁸ Aarbakke, 2012, s. 489

⁶⁹ Asl. §§ 2-13, 2-19, 3-5, 3-8, 4-5, 4-9, 4-16, 4-17, 4-18, 4-26, 5-4, 5-6, 5-8, 5-9, 5-10, 5-12, 5-22, 6-2, 6-8,, 6-15, 6-16, 6-18, 6-19, 6-23, 6-31, 7-3, 7-7, 7-11, 8-2, 8-6, 9-1, 9-4, 10-2, 10-3, 10-4, 10-6, 10-14, 10-15, 10-16, 10-17, 10-19, 10-21, 11-3, 11-8, 11-9, 11-10, 12-3, 12-6, 12-6, 13-3, 13-5, 13-9, 13-10, 13-23, 14-4, 14-5, 15-1, 16-2, 18-1, 20-1, 20-2, 20-5, 20-6. (Listen er hentet fra kommentarutgave s. 481.)

Vedtektenes og aksjonæravtalens bestemmelser om styrets myndighet og oppgaver

Hovedbestemmelsen om styret finnes i vedtektenes § 7. Denne omtaler imidlertid ikke styrets myndighet og oppgaver.

Styrets myndighet er imidlertid nevnt i følgende vedtektsbestemmelser:

- Vedtektenes § 5: erverv av aksjer er betinget av samtykke fra selskapets styre.
- Vedtektenes § 9: selskapets firma tegnes av styrets leder sammen med et styremedlem, eller to styremedlemmer i fellesskap.
- Vedtektenes § 11: styret skal fremme forslag om investeringer til bedriftsforsamlingen.
- Vedtektenes § 13: styret kan beslutte at det skal avholdes ekstraordinær generalforsamling.
- Aksjonæravtalens pkt. 9: erverv av aksjer er betinget av styrets samtykke

Eierstyringsdokumentets bestemmelser om styrets myndighet og oppgaver

I eierstyringsdokumentet er styret blant annet tillagt følgende myndighet og oppgaver:

- Styret skal utarbeide en tre-års rullerende strategiplan med tilhørende målsetninger (pkt. 2).
- Styret skal påse at egenkapitalen i selskapet er tilpasset selskapets mål, strategi og risikoprofil (pkt. 3).
- Styret skal årlig behandle en tre-års utbytteplan (pkt. 3).
- Styret bør være til stede i generalforsamling (pkt. 5).
- Styret gir innstilling til generalforsamlingen vedrørende endringer i dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse i Eidsiva Energi.» (pkt. 5).
- Styret bør fastsette en årlig plan for sitt arbeid med særlig vekt på strategi, målstyring og kontroll (pkt. 8.2).
- Styret bør klargjøre selskapets verdigrunnlag, og påse at det utformes etiske retningslinjer for virksomheten (pkt. 8.2).
- Styret skal fastsette instruks for styret og daglig leder med vekt på intern ansvars- og oppgavefordeling. Det er fastsatt minimumsinhold for styreinstruks (pkt. 8.2.) .
- Styret skal påse at selskapet har god intern kontroll og hensiktsmessige systemer for risikostyring i forhold til omfanget og arten av virksomheten (pkt. 8.2).
- Styret bør informere i årsrapporten om selskapets interne kontroll og risikostyringssystemer knyttet til dets finansielle rapportering (pkt. 8.2).
- Styret bør informere om bruk av styreutvalg i årsrapporten.
- Styret bør evaluere sitt arbeid og sin kompetanse årlig (pkt. 8.2).
- Styret skal fastsette retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte (pkt. 9).
- Styret bør fastsette lønn og andre godtgjørelser til daglig leder i møte (pkt. 9).
- Styret skal fastsette retningslinjer for selskapets rapportering av finansiell og annen informasjon basert på åpenhet, og under hensyn til kravet om likebehandling av aksjonærene og aktørene i verdipapirmarkedet (pkt. 11).

- Styret bør fastsette retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen som sikrer at alle aksjonærer får viktig informasjon samtidig (pkt. 11).
- Styret bør sørge for at bedriftsforsamlingens medlemmer tilsendes årsrapporter, protokoller fra selskapets generalforsamlinger, oppdaterte vedtekter og aksjonæravtaler, og at bedriftsforsamlingen for øvrig gis innsyn i virksomhetens forhold slik at bedriftsforsamlingen kan utføre sin lovpålagte tilsynsoppgave (pkt. 11).
- Overdragelse av aksjer krever styrets samtykke (pkt. 12).
- Styret skal minst ha ett årlig møte med revisor og gjennomgå selskapets interne kontroll (pkt. 13).
- Styret skal minst ett årlig møte uten at daglig leder eller andre fra den daglige ledelsen er til stede (pkt. 13.2).
- Styret skal gi en redegjørelse for revisors godtgjørelse i ordinær generalforsamling (pkt. 13.2).

Listen ovenfor er ikke uttømmende. Bestemmelser som det av praktiske årsaker ikke er mulig å undersøke i nærværende kontroll, er ikke medtatt.

5.3 DATA - ETABLERT BESLUTNINGSSTRUKTUR OG BESLUTNINGER I SELSKAPETS LOVFESTEDE ORGANER

I dette kapittelet beskriver vi i 5.3.1 en oversikt over de ulike styrende organer, møter, utvalg og komiteer slik disse er etablert i Eidsiva Energi AS. Videre beskriver vi, med utgangspunkt i innhentede data, hvilken myndighet og hvilke oppgaver som er tillagt de ulike styrende organene i Eidsiva Energi AS. I den grad det anses relevant for å besvare eller belyse problemstillingene beskriver vi også eiermøte, valgkomite og revisjonsutvalg.

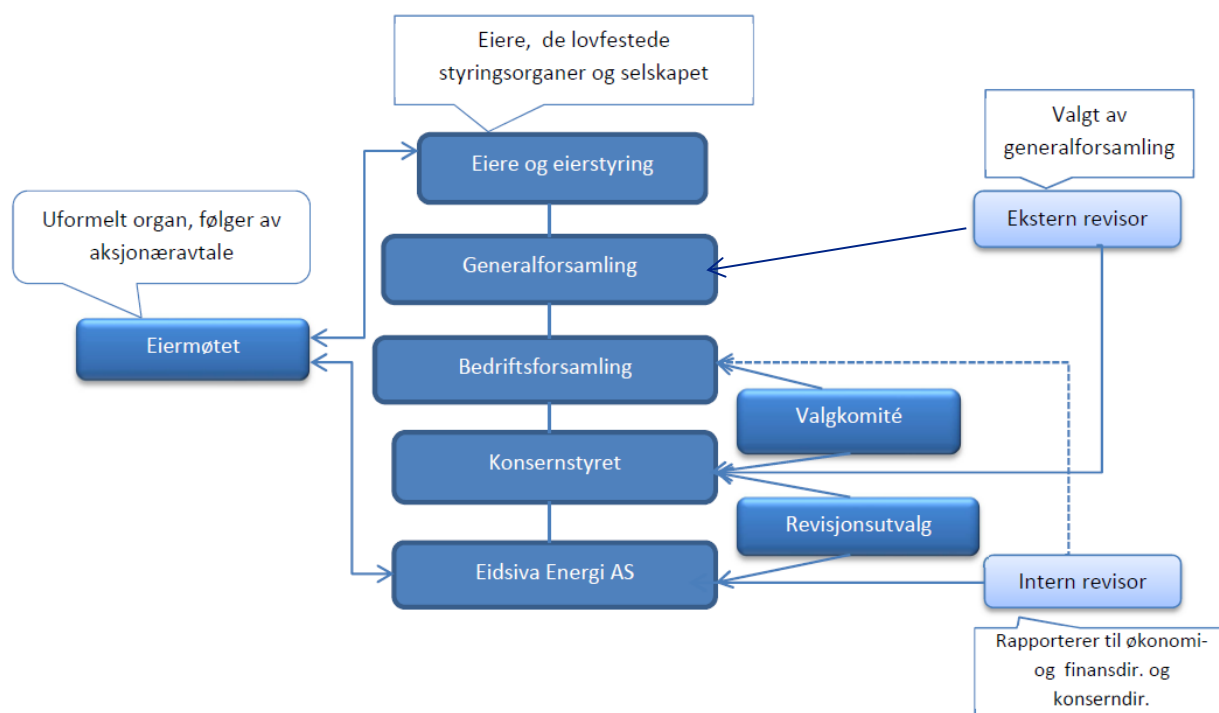
5.3.1 ETABLERT BESLUTNINGSSTRUKTUR, BEHANDLING OG BESLUTNINGER I SELSKAPSORGANENE

Eidsiva Energi AS med datterselskaper er et konsern. Dette er ingen formell selskapsform og hvert av selskapene i konsernet er en egen selvstendig juridisk enhet. Aksjelovens § 1-3 gir for øvrig bestemmelser om hva som er et konsern⁷⁰.

⁷⁰ Aksjeloven inneholder en rekke særregler for konsernselskaper, blant annet når det gjelder dannelsen av konsern ved fusjon eller fisjon, opplysningsplikt, konsernbidrag, forpliktelser, kapitalregler, ansatt forhold og øvrige forhold mellom mor- og datterselskaper. Disse er ikke nærmere omtalt her.

Sammenhengen mellom Eidsiva Energi AS sine styrende organer kan fremstilles slik:

Figur 5.1. Oversikt over styringsstrukturen i Eidsiva Energi AS

Eidsiva Energi AS har 100 % eierskap i en rekke datterselskaper, jf omtale i kapittel 1.3, og utøver sitt eierskap i disse gjennom at styret i Eidsiva Energi AS (morselskapet) er generalforsamling i de heleide datterselskapene.

De heleide datterselskapene har egne, selvstendige styre. Styrene er sammensatt av representanter fra konsernet og av eksterne styremedlemmer. Arbeidsoppgavene og ansvaret følger av aksjelovens bestemmelser. Konsernsjefen i Eidsiva Energi AS er styreleder i alle heleide datterselskaper⁷¹. Som hovedregel er en annen fra konsernledelsen styrets nestleder. Det er utarbeidet egen instruks for styrene i datterselskapene.

Det er styret i datterselskap som ansetter direktør for selskapet, etter at konsernsjef har orientert konsernstyret.

5.3.2 SAKER BEHANDLET I GENERALFORSAMLINGEN

Hvilken myndighet og hvilke oppgaver som er tillagt generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS i henhold til bestemmelser i lov, vedtekter, aksjonæravtale og eierstyringsdokument er omtalt i kapittel 5.2.1 Generalforsamlingens myndighet og oppgaver, og gjentas derfor ikke her.

⁷¹ Heleide datterselskaper og styrene i disse er ikke omfattet av denne selskapskontrollens problemstillinger.

Hvilke saker generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS har behandlet, hhv. ordinær eller ekstraordinær generalforsamling, i løpet av perioden 2010- 2012 i tillegg til standardsaker⁷², framgår av tabellen under.

Tabell 5.1 Oversikt over type saker i generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS 2010 – 2012

	Type sak	Ord.	Ekstra-ord.	Kommentar
1	Godkjenning av årsregnskap og årsberetning for 2009, 2010 og 2011 for Eidsiva Energi AS og konsernet	X		
2	Disponering av overskudd for 2009, 2010 og 2011 og forslag om konsernbidrag	X		
3	Fastsettelse av godtgjørelse til bedriftsforsamlingens medlemmer	X		
4	Valg av bedriftsforsamling		X	
5	Suppleringsvalg til bedriftsforsamling		X	
6	Godkjenning av revisors godtgjørelse	X		
7	Nedsettelse av overkursfondet med utbetaling og dagsorden		X	Med kontant utbetaling av 750 000 000 til aksjonærene. Utdeling fra skattemessig innbetalt kapital.
8	Nedsettelse av overkursfondet og etablering av ansvarlig lån		X	Nedsettelse uten utbetaling til aksjonærene med 1 500 000 000. Disponering av skattemessig innbetalt kapital. Ansvarlig lån fra aksjonærer med løpetid til 31.12.2026
9	Vedtektsendringer		X	
10	Valg av revisor		X	
11	Godkjenning av avtale med aksjonærer om ansvarlig lån		X	Godkjenning av avtale mellom selskapet og selskapets aksjonærer iht. aksjelovens § 3-8
12	Godkjenning av nytt eierstyringsdokument		X	Styret behandlet revidert dokument 14.2.2012, og i bedriftsforsamlingen 22.2.2012. Dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse» tar utgangspunkt i NUES. Vedtatt av generalforsamling 21.9.2012.

Det er gjennomført både ordinære og ekstraordinære generalforsamlinger i Eidsiva Energi AS etter innkalling fra konsernstyret. Det har ikke blitt fremsatt krav om innkalling til ekstraordinær generalforsamling fra bedriftsforsamlingen eller dennes leder.

⁷² Med standardsaker mener vi:

- Åpning av møtet og opptak av fortegnelse over møtende aksjeeiere
- Valg av møteleder og en person til å undertegne protokollen sammen med møteleder
- Godkjenning av innkalling og dagsorden

Opplysninger fra intervjuer

Respondentene trekker frem at generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS er et formalorgan, og at møtene er formelle. De gir uttrykk for at saker som etter lovverket skal behandles av generalforsamlingen, herunder årsregnskap, årsberetning og fastsetting av utbytte, blir behandlet der. Protokoller fra perioden 2010 – 2012 viser at generalforsamlingen ikke har kommet med føringer til øvrige lovfestede organer i noen sak. Dette samsvarer med opplysninger fra respondenter. Respondentene gir uttrykk for at eierne kan ta opp de saker de ønsker i generalforsamling, forutsatt at saken er varslet i samsvar med regelverkets bestemmelser.

5.3.3 SAKER BEHANDLET I BEDRIFTSFORSAMLINGEN

Eidsiva Energi AS har etablert bedriftsforsamling, jf. vedtektenes § § 10 og 11. Bedriftsforsamlingen består av 30 medlemmer, hvorav 10 er valgt av og blant de ansatte. Det er bedriftsforsamlingen som velger konsernstyret, og fører tilsyn med styret og konsernsjef. Hvilken beslutningsmyndighet og hvilke oppgaver som er tillagt bedriftsforsamlingen i Eidsiva Energi AS i henhold til bestemmelser i lovverk, vedtekter, aksjonæravtale og eierstyringsdokument er omtalt i kapittel 5.2.2 Bedriftsforsamlingens myndighet og oppgaver, og gjentas derfor ikke her.

Hvilke saker bedriftsforsamlingen i Eidsiva har behandlet i løpet av 2010- 2012, i tillegg til standardsaker⁷³, framgår av de to tabellene nedenfor:

⁷³ Med standardsaker mener vi her:

Åpning med registrering av fremmøtte, forfall, ikke møtt mv.

Valg av to personer til å underskrive protokollen sammen med møteleder.

Tabell 5.2. Oversikt over type saker til behandling i bedriftsforsamlingen 2010 – 2012.

	Type sak	Til behandling ⁷⁴	Til Orientering
1	Styrets forslag til årsregnskap 2009, 2010 og 2011	X	
2	Honorar til styre og valgkomite 2010, 2011 og 2012	X	
3	Revisjonsutvalg - etablering og honorar	X	
4	Valg av styre	X	
5	Konstituering av valgkomite	X	
6	Retningslinjer for valgkomiteens arbeid	X	
7	Suppleringsvalg til valgkomite	X	
8	Sikkerhetsarbeid - forbedringsarbeid i personellsikkerhet	X	
9	Regnskapsstatus etter 1. halvår, 3. kvartal og 4. kvartal med foreløpig regnskap for 2009, 2010 og 2011	X	
10	Bedriftsforsamlingens tilsyns- og kontrolloppgave	X	
11	Prosedyrer og rutiner for styring og kontroll	X	
12	Regler for god etisk adferd i Eidsiva	X	
13	Investering i fjernvarmeanlegg i Gjøvik	X	
14	Sponsorvirksomheten i Eidsiva	X	
15	Management Letter 2009/2010/2011 (rapportering ekstern revisjon)	X	
16	Prinsipper for godtgjørelse til styret og ledende ansatte	X	
17	Årsplan for styret og bedriftsforsamlingen 2012	X	
18	Eidsiva styringsstruktur	X	
19	Presentasjon av konsernets virksomhetsområder	X	
20	Rapport foranalyse til selskapskontroll	X	
21	Bedriftsforsamlingens rolle	X	

Tabell 5.3. Oversikt over type saker til orientering i bedriftsforsamlingen 2010 – 2012⁷⁵.

	Type sak	Til behandling	Til Orientering ⁷⁶
22	Status inv./utbygginger/prosjekter (herunder tomtealt. Gjøvik)		X
23	Revisjon av styreinstruks		X
24	Innovasjon og teknologiutvikling		X
25	Konsernets sponsorvirksomhet		X
26	Orientering om voldgiftssak og aksjesalg (Ventelo)		X
27	Budsjett		X
28	Nettinntektsregulering		X
29	Konsekvenser av ekstremvær		X
30	Fortsatt regional kontroll, Moelven Industrier ASA		X
31	Orientering om igangsatt selskapskontroll		X
32	Offentleglova og søksmål fra GD		X
33	Strategiprosess og strategiplanlegging, samt produktivitetsprogrammet (P-100) den 20. november 2012		X

⁷⁴ Omfatter både drøftingssaker og vedtakssaker, jf. opplysninger fra respondenter i intervju.

⁷⁵ Enkelte saker fremkommer både som orienteringssak og sak til behandling. Dette har sammenheng med at bedriftsforsamlingen har blitt orientert om saken(e) og at saken senere har blitt behandlet, jf. eksempelvis sak om sponsorvirksomhet.

⁷⁶ Orientering fra konsernsjef (og konsernledelsen).

Opplysninger fra intervjuer

Flere respondenter gir uttrykk for at bedriftsforsamlingen er et sentralt organ i Eidsiva Energi AS. Det følger av aksjonæravtalens pkt. 5.2.1 at aksjonærer med eierandel på 5 % eller mer har rett til å foreslå medlem til bedriftsforsamlingen. Aksjonærer med lavere eierandel kan samarbeide for å få representasjon. Respondentene peker på at gjennom bedriftsforsamlingen får eierrepresentantene mye informasjon.

En del respondenter peker på at det er viktig med et klart skille mellom styrets oppgaver og beslutningsmyndighet, og hva som hører inn under bedriftsforsamlingens beslutningsmyndighet. Flere respondenter peker på at det har vært diskusjon om hvilke saker som skal legges frem for bedriftsforsamlingen for avgjørelse, og hvilke som kan avgjøres av konsernstyret, herunder når investeringer er å anse som vesentlige. Forhold som trekkes frem utenom investeringens kostnad, er investeringens art, om det er et nytt virksomhetsområde, eventuelle risikofaktorer mv. Det er bedriftsforsamlingen som skal fatte vedtak om vesentlige investeringer. Det er for øvrig utarbeidet en juridisk betenkning som omhandler bedriftsforsamlingens rolle både i 2008 og 2012. Betenkningen som ble utarbeidet i 2012, er fremlagt for bedriftsforsamlingen den 21. september 2012.

Respondentene gir uttrykk for at de mener at bedriftsforsamlingen får tilstrekkelig orientering om aktuelle saker. I bedriftsforsamlingen behandles beslutningssaker, drøftingssaker og orienteringssaker. Beslutningssakene er i fåtall, mens orienteringssakene er i flertall. Enkelte respondenter gir uttrykk for at styret legger frem saker for bedriftsforsamlingen, som de strengt tatt har myndighet til å avgjøre selv. På denne måten får bedriftsforsamlingen mulighet til å sette foten ned. Det pekes på at det er viktig for styret å få signaler fra bedriftsforsamlingen i enkelte saker. Flere respondenter gir uttrykk for at det derfor må anses som normalt med mange orienteringssaker. Det er ikke uvanlig at saker går flere runder i styret og bedriftsforsamlingen før beslutningen blir fattet.

5.3.4 SAKER BEHANDLET I KONERNSTYRET

Konsernstyret i Eidsiva Energi AS består av 8 medlemmer med personlige varamedlemmer, jf. vedtektenes § 7. Styret, styrets leder og nestleder velges av bedriftsforsamlingen.

Den 14. februar 2012 vedtok konsernstyret styreinstruks for Eidsiva Energi AS. Instruksen gir en oversikt over styrets funksjon, oppgaver og ansvar og hovedtrekk ved daglig leders (konsernsjefens) arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Det er styrets leder sammen med ett styremedlem, eller to styremedlemmer i fellesskap som tegner for selskapets firma. Dette innebærer ikke beslutningsrett, og saker må først behandles av korrekt selskapsorgan. Styret kan gi styremedlemmer, daglig leder eller navngitte ansatte rett til å opptre og avgjøre bestemte saker (fullmakt). Styrets avgjørelsesmyndighet er for øvrig begrenset, ved at deler av myndigheten er lagt til bedriftsforsamlingen, jf. instruksens pkt 7, Særskilte begrensninger i styrets avgjørelsesmyndighet. For nærmere bestemmelser i asl § 6-35 og asal § 6-37 mv. viser vi til kapittel 5.2.3 Styrets myndighet og oppgaver.

Hvilke saker konsernstyret har behandlet i løpet av 2010- 2012, i tillegg til standardsaker⁷⁷, framkommer av tabell i vedlegg 4.

Opplysninger fra intervjuer

I intervjuene peker enkelte respondenter på at det er konsernstyrets ansvar å styre Eidsiva Energi AS innenfor eiernes hensikt med og rammer for selskapet. De peker også på at konsernstyret har lagt vekt på å være lydhøre overfor bedriftsforsamlingen, samt å sørge for at bedriftsforsamlingen har tilstrekkelig informasjon til å følge opp forvaltningen av selskapet og sitt tilsynsansvar. Videre skal konsernstyret sørge for likebehandling av aksjonærer, herunder at alle aksjonærer mottar samme informasjon. Andre respondenter peker på at det er konsernstyrets oppgave å sørge for at vedtak blir fulgt opp. Det er også en respondent som trekker frem diskusjonen om rolleavklaringen mellom konsernstyret og bedriftsforsamlingen. Et flertall av respondentene har ikke synspunkter eller har ikke kommet med informasjon knyttet til konsernstyret.

5.3.5 EIERMØTER

I tillegg til at eierne har kontakt gjennom de lovfestede organene⁷⁸, kan det være nyttig for selskapet og eierne å møtes på andre arenaer. Eidsiva Energi AS har mange eiere. Dess flere eiere et selskap har, desto mindre egnet er de formelle møtene i det operative eierorganet til uformelle diskusjoner mellom deltakerne og selskapet rundt selskapet og dets utvikling. Eiermøter kan sikre løpende dialog mellom eiere og virksomheten om saker som anses som viktige og prinsipielle. Et eiermøte er ikke lovregulert og er kun en uformell arena hvor det ikke skal treffes vedtak. Det bør heller ikke legges føringer eller «gis signaler» i eiermøtene som anses å gripe inn i styrets myndighetsområde (Resch-Knudsen, 2011). Det kan gis styringssignaler i eiermøter, men alle parter må være innforstått med at disse ikke er bindende verken for eierne eller for selskapet. Selv om det kan være eierne som initierer eiermøter, bør det være selskapet som inviterer til møtene. Dersom en eller flere eiere skulle innkalle vil det kunne oppfattes som et signal på misnøye eller et forsøk på diktat fra eierkommunene. Formålet med eiermøter er å gjøre eierne bedre i stand til å forvalte sine eierinteresser i det operative eierorganet. Møtet bør derfor ha et uformelt preg og en uformell ramme.

Et eksempel på en prinsipiell og viktig sak hvor det har vært avholdt eiermøter i Eidsiva Energi AS er ved revidering av aksjonæravtalen, herunder også kapitalnedsettelse og etablering av ansvarlig lån. I tilknytning til denne saken valgte eiermøtet å nedsette et eierutvalg. Behandlingen av aksjonæravtalen, kapitalnedsettelsen og etablering av ansvarlig lån med tilhørende formelle vedtak skjedde i lovfestede organer. Diskusjoner og vurderinger mellom eierne og eierne og selskapets ledelse skjedde i eiermøter.

⁷⁷ Med standardsaker mener vi her: Protokoll fra tidligere møte.

⁷⁸ Generalforsamling og bedriftsforsamling.

Opplysninger fra intervjuer

I tilknytning til intervjuer har vi mottatt signal om at det blir gitt nyttig og viktig informasjon i eiermøtene. Respondentene trekker frem at i eiermøter kan alle eiere møte, uavhengig av eierandel eller eventuell representasjon i bedriftsforsamling. Det innebærer at alle eiere kan motta informasjon om sentrale temaer. Eierne kan også melde inn temaer til møtet og slik gi styringssignaler til styret.

Respondentene trekker også frem at eiermøtene oppleves som en uformell arena som bidrar til god kontakt og dialog. Ekstraordinært utbytte, kapitalnedsettelse og revidert aksjonæravtale er saker som har vært tema på eiermøter. I tilknytning til revidert aksjonæravtale, var eiermøtene en del av prosessen.

5.3.6 VALGKOMITÉ OG REVISJONSUTVALG

Valg av det rette styret for selskapet er den viktigste oppgaven for det operative eierorganet (Resch-Knudsen, 2011). Det er styret som skal forvalte selskapet på vegne av eierne frem til neste møte i det operative eierorganet. Det kan oppnevnes en valgkomite for å hjelpe til med å finne gode kandidater til styreverv. Ordningen med valgkomite er ikke lovregulert, slik at den bør vedtektsfestes. Videre bør det utarbeides skriftlige retningslinjer for valgkomiteens arbeid.

Eidsiva Energi AS har etablert ordning med valgkomité, jf. vedtektenes § 6. Valgkomiteen består av seks medlemmer valgt av bedriftsforsamlingen, hvorav en skal være fra de ansatte. Valgkomiteen skal forberede styrevalg for bedriftsforsamlingen. Retningslinjer for valgkomiteen ble vedtatt av bedriftsforsamlingen i sak 05/11.

Eidsiva Energi AS har obligasjonslån notert på Oslo Børs, og har etablert revisjonsutvalg, jf. sak 23/11 i konsernstyret⁷⁹. I tilknytning til etablering av revisjonsutvalget har konsernstyret også vedtatt instruks for revisjonsutvalget.

Revisjonsutvalget er et saksforberedende og rådgivende arbeidsutvalg for styret i Eidsiva Energi AS, og skal støtte styret i administrasjon og utøvelse av sitt tilsynsansvar i forbindelse med:

- regnskapsrapporteringsprosessene, inkludert implementering av regnskapsprinsipper og retningslinjer
- internkontroll, internrevisjon og risikostyringssystemer
- revisjon og revisors uavhengighet

5.3.7 UTVALGTE SAKER I KONERNSTYRE, BEDRIFTSFORSAMLING OG GENERALFORSAMLING

For å kunne vurdere om saker avgjøres på korrekt nivå i beslutningsstrukturen har vi valgt ut saker fra de lovfestede selskapsorganene i perioden 2010 – september 2012 og i korte trekk beskrevet saksgang og i hvilket organ beslutning er fattet. I tabell 5.4 framkommer saker som har gått fra

⁷⁹ Jf. implementering av EUs revisjonsdirektiv som er tatt inn i norsk rett gjennom allmennaksjeloven

konsernstyret og til bedriftsforsamling og/eller generalforsamling. I tabell 5.5 har vi samlet saker som har gått andre vegen – fra generalforsamling/bedriftsforsamling til konsernstyret.

Alle saker i generalforsamlingen i perioden er med i utvalget. I bedriftsforsamlingen har vi tatt med alle saker unntatt (nummereringen viser til tabell 5.2 og 5.3):

- Saker som omhandler sikkerhetsarbeid / personellsikkerhet, tabellens pkt. 8
- Rapportering fra ekstern revisor (Management Letters), pkt. 15
- Årsplan for styret og bedriftsforsamlingen, pkt. 17
- Presentasjon av konsernets virksomhetsområder, pkt. 19
- Saker som omhandler denne selskapskontrollen, pkt. 20 og 31
- Saker som omhandler innovasjon eller teknologiutvikling, pkt. 24
- Budsjett, pkt. 27
- Nettinntektsregulering, pkt. 28
- Konsekvenser av ekstremvær, pkt. 29

I konsernstyret har det vært et stort antall saker i perioden. Vi har valgt ut følgende konkrete saker for nærmere gjennomgang (nummereringen viser til tabell i vedlegg 4):

- Strategiplan og strategiprosess jf. signal mottatt fra enkelte respondenter, tabellens pkt. 6
- Orientering og behandling av saker knyttet til Ventelo og Network Norway. Dette begrunnes med at saken resulterer i salg av aksjer og at beløpet kan anses som vesentlig, pkt. 1
- Produktivitetsforbedringsprogrammet 2011 – 2013 / P-100. Dette begrunnes med at det legges opp til en resultatforbedring på 100 millioner kroner, pkt. 44
- Plan for etterlevelse av lov om offentlige anskaffelser, jf. fokus på at lovverk etterleves, pkt. 48
- Offentleglova (også behandlet i bedriftsforsamlingen). Dette begrunnes med fokusområde fra / for media, pkt. 47
- Prinsipper for godtgjørelse av styret og avlønning ledende ansatte. Det antas at kontrollutvalg og / eller eiere vil vurdere dette som et område hvor det er viktig å være ryddig, pkt. 53
- Retningslinjer for sponsorvirksomhet, jf. interesse fra kontrollutvalg, oppslag i media, pkt. 56
- Anbud på advokattjenester / konkurransegrunnlag og valg av avtalepartner(e). Dette begrunnes med interesse fra kontrollutvalg, oppslag i media og behov for å synliggjøre om prosessen er gjennomført på en ryddig måte, pkt. 59
- Anbud på revisjonstjenester, jf. valg av revisor og godkjenning av godtgjørelse som vedtas av generalforsamling, pkt. 66

Tabell 5.4. Utvalgte saker fra konsernstyret, bedriftsforsamlingen og generalforsamlingen – Behandling og beslutninger.

	Beskrivelse av sak	Konsern- styret	Bedrifts- forsamling	General- forsamling	Kommentar
1	Årsregnskap og styrets beretning	X	X	X	Forslag fra styret, anbefalt av bedriftsforsamling og vedtatt av generalforsamling.
2	Utbytte og konsernbidrag	X	X	X	Forslag fra styret, anbefalt av bedriftsforsamling og vedtatt av generalforsamling.
3	Valg av styre		X		Forslag fra valgkomite, vedtak av bedriftsforsamling.
4	Konstituering av valgkomite (suppleringsvalg)		X		Forslag fra valgkomite, vedtak av bedriftsforsamling.
5	Honorar til styre og valgkomite (fra 2012 revisjonsutvalg)		X		Forslag fra valgkomite, vedtak av bedriftsforsamling.
6	Retningslinjer for valgkomiteens arbeid		X		Forslag fra valgkomite, endringsforslag og vedtak ved bedriftsforsamlingen.
7	Prinsipper for godtgjørelse til styre og ledende ansatte	X	X		Styret sluttet seg til forslaget om retningslinjer. Disse er oversendt bedriftsforsamlingen som også har sluttet seg til forslaget.
	Valg av bedriftsforsamling			X	Valgt av generalforsamling, etter forslag fra aksjonærer.
	Godtgjørelse til bedriftsforsamlingens medlemmer			X	Forslag ved valgkomite. Vedtatt av generalforsamling.
8	Drifts- og regnskapsrapportering gjennom året	X	X		Drifts- og regnskapsrapportering til styret og bedriftsforsamling (1. halvår, 3. og 4. kvartal og årsregnskap).
9	Strategiprosess / Strategisk plan (rullende plan)	X			Administrativ prosess. Rullende strategisk plan er vedtatt av styret.
10	Sponsing og regionale tiltak /retningslinjer for sponsing	X	X		Styret behandlet saken, tatt den til orientering - sak 31/11. Bedriftsforsamling tar retningslinjer til orientering i sak 13/11. Bedriftsforsamlingen ønsker å diskutere hvilken rolle Eidsiva bør ha i regional utvikling. Orienteringssaker i perioden 2010 – 2012.
11	Offentlighetsloven i Eidsiva	X	X		Orientering konsernsjef i styret sak 14/11 Orientering konsernsjef - Eidsiva Energi AS underlagt offentleglova, etablert offentlig postjournal, sak 25/12. Orientering i bedriftsforsamling 1.6.2012.

	Beskrivelse av sak	Konsern- styret	Bedrifts- forsamling	General- forsamling	Kommentar
12	Plan for etterlevelse av lov om offentlige anskaffelser	X			Orientering av konsernsjef - Plan for etterlevelse tatt til orientering av styret, sak 15/11.
13	Ventelo / Network Norway	X	(X)		Styret besluttet salg av aksjer, fullmakt til konsernsjef (sak 60/11 jf. tidl. orienteringer eksempelvis i sak 37/11) – Orientering bedriftsforsamling juni 2010 og februar 2012
14	Etablering av revisjonsutvalg	X	X		Orientering ved adm. i styret, også tilorientering i bedriftsforsamling
15	Bioanlegg / Varmekraftverk Gjøvik ⁸⁰	X	X		Flere orienteringssaker og saker til behandling i konsernstyret i perioden 2010 - september 2012. Flere orienteringssaker og saker til behandling i bedriftsforsamlingen 2011- september 2012.
16	Kjøp av advokattjenester	X			Orientering i sak 37/11 - ekstern konsulent vurderer og anbefaler til styret, Sak 44/11 Presentasjon av tilbydere og konkurransegrunnlag ved ekstern konsulent (konsernsjef fratrådte), Sak 57/11 Valg av Mageli for rammeavtale. Det er etablert rutine for bestilling, vedtatt av styret (konsernsjef fratrådte).
17	Anbud på og valg av revisjonstjenester	X		X	Anbudsrunde ved administrasjon. Lagt frem for revisjonsutvalg (2012) og konsernstyret. Konsernstyret har innstilt og generalforsamlingen besluttet.
18	Revisors godtgjørelse			X	Revisors godtgjøring er godkjent av generalforsamling.
19	Etablering av revisjonsutvalg	X			Etablert revisjonsutvalg med tre av styrets medlemmer i sak 23/11.
20	Honorar til revisjonsutvalg		X		Forslag fra styret, vedtatt av bedriftsforsamling.
21	Eidsivas styrende dokumenter, prosedyrer for styring og kontroll, fullmaktsstruktur	X	X		Forslag fra adm., orienteringssaker og behandling i konsernstyret. Styrets vedtak: Fullmaktsstruktur og fullmakt konsernsjef (sak 53/11), revidert instruks konsernstyret (sak 08/12) og bedriftsforsamlingen har tatt til orientering(sak 04/12), instruks konsernsjef og øvrige instruks.

⁸⁰ Bedriftsforsamlingen i Eidsiva vedtok den 21.september 2012 en tredelt utbygging av produksjon av bioenergi på Gjøvik, og fattet investeringsbeslutning for de to første byggetrinnene. Bedriftsforsamlingen sluttet seg til planen for utbygging som styret i Eidsiva Bioenergi AS innstilte på i styremøtet 4. oktober 2012.

	Beskrivelse av sak	Konsern- styret	Bedrifts- forsamling	General- forsamling	Kommentar
22	Eidsivas styrende dokumenter, dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse»	X	X	X	Styret har innstilt til generalforsamling (sak 08/12), bedriftsforsamlingen har anbefalt (sak 04/12) og generalforsamlingen har vedtatt (sak 4 den 21.9.2012).
23	Regler for god etisk adferd i Eidsiva	X			Orienteringssaker i konsernstyret 2010 - 2011, vedtatt av konsernstyret i sak 19/11.
24	Bedriftsforsamlingens styrings- og tilsynsoppgaver		X		I sak 20/10 tar bedriftsforsamlingen informasjon om prosedyrer og rutiner for styring og kontroll til foreløpig vurdering.
25	P-100 Forbedringsprogrammet	X			Status for forbedringsprogrammet tas til orientering i sak 23/12.
26	Nedsettelse av overkursfondet med utbetaling	X		X	Forslag fra styret, vedtak av generalforsamling.
27	Nedsettelse av overkursfondet og etablering av ansvarlig lån	X		X	Forslag fra styret, vedtak av generalforsamling.
28	Godkjenning av avtale med aksjonærer om ansvarlig lån	X		X	Først vedtatt av styret, korrigert med vedtak i generalforsamling.
29	Vedtektsendring som følge av endret aksjonæravtale	X		X	Forslag fra styret, vedtak av generalforsamling.
30	Fortsatt regional kontroll, Moelven Industrier ASA	X			Orientering ved konsernsjef, som får fullmakt i sak 59/11. Orientering ved konsernsjef i sak 20/12.
31	Bedriftsforsamlingens rolle		X		Drøfting av bedriftsforsamlingens rolle, jf. sak 14/12 og 18/12 etter ønske fra bedriftsforsamling.
32	Orienteringssaker - status investeringer		X		Konsernsjef orienterer om status på investeringer i møte, jf. for øvrig drøfting om bedriftsforsamlingens rolle

Opplysninger fra intervjuer

I intervju har vi mottatt signal om at bedriftsforsamlingen bør kunne uttale seg i tilknytning til strategisk prosess og ta stilling til rullerende strategisk plan, jf. pkt 9 i tabell 5.4. For øvrig viser vi til fakta fra intervjuer under bedriftsforsamling foran.

5.3.8 SAKER SOM SKAL FØLGES OPP AV ANNET ORGAN

For å kunne vurdere om styringssignaler og føringer fra overordnet, lovfestet organ (les: generalforsamling) er fulgt opp, har vi gjennomgått protokoller i perioden 2010 – september 2012. Type saker i generalforsamlingen er beskrevet i tabell 5.1, og gjentas ikke her. Vi har ikke funnet konkrete saker hvor generalforsamlingen har instruert eller gitt anbefalinger til styret i denne perioden. I sak 6/11, jf. pkt. 1 i tabell 5.5, har generalforsamlingen bedt om at styret følger opp et konkret forslag som fremkom i ekstraordinær generalforsamling. For ordens skyld er saken tatt med i utvalget. Styret har fulgt opp saken, som ikke har nødvendiggjort ny behandling i generalforsamling.

Det er generalforsamlingen som vedtar dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse» og endringer i dette⁸¹. I dokumentet er begrepet ”skal” benyttet der den skisserer en lovpålagt eller vedtektsfestet løsning, og der hvor eierne med dette gir en instruks om hvordan selskapet skal ledes. Begrepet ”bør” er benyttet der løsningen er ment som en anbefaling om hvordan eierne mener selskapet bør ledes, og hvor styret må begrunne avvik.

Med unntak av det som fremkommer i vedtektenes § 11, pkt. 4⁸² så har bedriftsforsamlingen ikke instruksjonsmyndighet overfor konsernstyret, men kan komme med anbefalinger, jf. asal § 6-37 og vedtektenes § 11, pkt 5. Vi har gjennomgått protokoller fra bedriftsforsamlingen for perioden 2010 – september 2012. Vi har funnet fire konkrete saker hvor bedriftsforsamlingen har gitt signaler som skal følges opp av styret eller ved at det legges frem ny sak i bedriftsforsamling. Sakene er tatt med i utvalget, jf. pkt. 2 -5 i tabell 5.5.

Dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse» inneholder enkelte anbefalinger fra generalforsamlingen til bedriftsforsamlingen. Disse er omtalt i kapittel 5.2.1 Generalforsamlingens myndighet og oppgaver. For øvrig er oppgaver og ansvar regulert av aksjeloven.

Det ligger utenfor denne selskapskontrollen å vurdere om konsernstyrets instruks, styringssignaler og føringer til selskapet er fulgt opp. Fakta knyttet til disse forholdene er derfor ikke omtalt her.

⁸¹ Styret har fullmakt til å gjennomføre mindre redigeringer og endringer.

⁸² Her står blant annet følgende: «Bedriftsforsamlingens vedtak i saker som gjelder datterselskaper er å anse som bindende instruks til styret i Eidsiva Energi AS om opptreden i datterselskapets generalforsamling».

Tabell 5.5. Saker i generalforsamling eller bedriftsforsamling med signaler om oppfølging til annet organ/ ny sak i organ.

	Beskrivelse av sak	General-forsamling	Bedrifts-forsamling	Kommentar / Hvilken oppfølging har skjedd:
1	Vedtektsendringer, sak 6/2011 i generalforsamling 5.6.11	X		Endringsforslag fra Hamar Energi Holding framkom i møtet. Saken ble oversendt styret for avklaring med HEH. Saken er avklart uten ny behandling i generalforsamlingen.
2	Bedriftsforsamlingens tilsyns- og kontrolloppgave, sak 15/10		X	Sak 15/10: Bedriftsforsamlingen ber om å bli forelagt prosedyrer og rutiner for styring og kontroll. Fulgt opp i sak 20/10 - til foreløpig orientering. Regler for god etisk adferd i sak 06/11 - til orientering.
3	Investering i fjernvarmeanlegg i Gjøvik, sak 12/11		X	Bedriftsforsamlingen gir tilslutning til at styret kan fatte vedtak om utbygging, og ber om å bli holdt orientert om utviklingen i prosjektet. Behandlet i møte i BF 20.11.2012.
4	Sponsorvirksomheten i Eidsiva, sak 13/11		X	Ønske om å diskutere hvilken rolle Eidsiva bør ha i å skape regional vekst. Til oppfølging.
5	Bedriftsforsamlingens rolle, sak 14/12		X	Drøftet egen rolle. Oppdatering av notat knyttet til saken fra adm. Oppdatert notat fremlagt i sak 18/12. Videre drøftinger i senere møte.

Opplysninger fra intervjuer

Respondentene forteller at generalforsamlingen er et formalorgan. De gir uttrykk for at de ikke har opplevd at generalforsamlingen har kommet med instruks eller føringer til styret eller bedriftsforsamlingen. Enkelte respondenter peker på at bedriftsforsamlingen anbefaler til generalforsamlingen i gitte saker. En respondent peker på at generalforsamlingen har vedtatt dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse».

Respondentene gir uttrykk for at bedriftsforsamlingen er et sentralt organ i Eidsiva Energi AS. Det er flere respondenter som peker på at det har vært diskusjon om bedriftsforsamlingens rolle, herunder; hvilke investeringssaker som skal legges frem for bedriftsforsamlingen for behandling og vedtak og hvilke investeringssaker styret selv kan behandle og avgjøre. Det er som nevnt innhentet juridisk notat knyttet til bedriftsforsamlingens rolle. Diskusjonen har blant annet gått på når en investering er beløpsmessig vesentlig, at investeringer innen et nytt virksomhetsområde kan være vesentlig og at eventuelle risikofaktorer kan ha betydning for om investeringen er vesentlig mv.

Respondentene forteller at konsernstyret sørger for god informasjon til bedriftsforsamlingen, herunder at styrets leder og andre styremedlemmer er til stede i bedriftsforsamlingens møter og svarer

på de spørsmålene de får. Konsernstyret legger frem detaljert informasjon om status på investeringsprosjekter, samt virksomhetsstyring, drifts- og økonomirapportering for bedriftsforsamlingen.

Respondentene er samstemte i at styret er lydhøre overfor signaler fra bedriftsforsamlingen (eierne) og følger opp signalene. De gir uttrykk for at det er god kommunikasjon mellom styret og bedriftsforsamlingen.

5.3.9 KJØP AV BEDRIFTSHYTTE

I intervju har vi fått opplyst at bedriftshytten ble anskaffet sommeren 2009, og at saken ble lagt frem for konsernstyret. Bakgrunnen er at investeringen i bedriftshytte ble vurdert som uvanlig. For ordens skyld har vi bedt om å få fremlagt protokoll som viser at saken har vært fremlagt for styret. Protokollen viser at konsernsjef orienterte styret i sak 17/09, 27. mars 2009.

Vi har videre fått opplyst at hytten ikke blir brukt av ledelsen eller andre ansatte privat. Den blir benyttet til møter og teamarbeid i selskapssammenheng, det være seg av ledelsen, ulike team eller avdelinger. Det fremheves fra selskapet at dette gir mulighet for å være sammen og bygge kultur, noe som anses som viktig. Dette samsvarer med orientering til konsernstyret i sak 17/09, pkt 17.5 som hitsettes:

17.5 Eventuelt kjøp av bedriftshytte

Konsernsjefen orienterte om mulig anskaffelse av bedriftshytte for bruk i jobbsammenheng for arbeidsgrupper i Eidsiva-konsernet, kjøpesum inntil 12,5 millioner kroner.

5.4 VURDERINGER

Problemstilling 1 er i stor grad besvart gjennom utledningen av revisjonskriterier i kapittel 5.2 og gjentas derfor ikke her.

I dette kapittelet vil vi i hovedsak besvare problemstilling 2, dvs om saksgangen og beslutningsstrukturen er som forutsatt i lov, vedtekter, eierstyringsdokument og aksjonæravtale. Vi har innarbeidet vurderinger knyttet til den første underproblemstilling; i) «*Har selskapsorganer i Eidsiva behandlet saker som omhandler planlagte investeringer?*» i dette kapittelet.

5.4.1 HVILKE BESLUTNINGER ER TILLAGT DE ULIKE SELSKAPSORGANER OG ER BESLUTNINGSSTRUKTUREN I HENHOLD TIL LOVVERK, VEDTEKTER, AKSJONÆRAVTALE OG EIERSTYRINGSdokUMENT?

5.4.1.1 Generalforsamling

Det er avholdt både ordinære og ekstraordinære generalforsamlinger i Eidsiva Energi AS i løpet av 2010 – september 2012. Følgende saker er behandlet og avgjort i ordinær generalforsamling:

- Årsregnskap og årsberetning
- Utdeling av utbytte og konsernbidrag
- Fastsettelse av bedriftsforsamlingens godtgjørelse
- Fastsettelse av revisors godtgjørelse

Følgende saker er behandlet og avgjort i ekstraordinær generalforsamling:

- Valg og suppleringsvalg til bedriftsforsamlingen
- Vedtektsendringer
- Valg av revisor
- Vedtak om kapitalnedsettelse og utbetaling / etablering av ansvarlig lån
- Godkjenning om avtale om ansvarlig lån
- Godkjenning av nytt eierstyringsdokument (21.9.2012)

Vi har ikke funnet saker avgjort av bedriftsforsamling og konsernstyre, som etter lovbestemmelse eller vedtektsbestemmelser skulle ha vært behandlet og avgjort av generalforsamlingen. Etter vår vurdering har generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS således behandlet og avgjort de saker de etter lovbestemmelser, vedtektsbestemmelser, eierstyringsdokument og aksjonæravtale skal behandle og avgjøre.

I henhold til aksjonæravtalen pkt. 6.1.1 og 6.1.2 skal generalforsamlingen treffe beslutning i visse bestemt angitte saker, med mindre det følger av aksjeloven eller vedtektene at beslutningsmyndigheten er tillagt bedriftsforsamlingen.

Aksjonæravtalen pkt. 6.1.1 har to hovedpunkter benevnt som litra a og b. Punktene hitsettes:

- a) *«Kjøp eller salg (aksje eller innmat) av aktiva/rettigheter/virksomhet som er av vesentlig betydning for Selskapet eller aktuelle datterselskap.»*

b) *Enhver beslutning i de av Selskapets datterselskaper som driver innenfor konsernets kjernevirksomhet som vil medføre at Selskapet blir eier av under 2/3 av aksjene i det aktuelle datterselskap før 31.12.2026, eller under 51% av aksjene i det aktuelle datterselskap før 31.12.2036 (...)*

Konsernstyret har i sak 60/11 gitt konsernsjefen fullmakt til å selge aksjene Eidsiva Bredbånd AS⁸³ hadde i Ventelo Holding AS.

Eidsiva Bredbånd AS er datterdatter av Eidsiva Energi AS ved at Eidsiva Energi AS eier 100 % av aksjene i Eidsiva Vekst AS som eier 90,1 % av aksjene i Eidsiva Bredbånd AS.

Bedriftsforsamlingen ble orientert om sak knyttet til Ventelo og Network Norway i 2010. Videre ble bedriftsforsamlingen orientert om salg av aksjene i Ventelo Holding AS i februar 2012, dvs. etter at aksjesalget hadde funnet sted. Det er ikke protokollert at aksjesalget har vært fremlagt for generalforsamlingen.

Etter revisors vurdering, kan det stilles spørsmål ved om salget av aksjene i Ventelo Holding AS, skulle ha vært oppe i generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS, i henhold til ovennevnte bestemmelse i aksjonæravtalen pkt. 6.1.1. litra a. Bestemmelsen omfatter salg av aksjer som er av «vesentlig betydning» for Eidsiva Energi AS eller «det aktuelle datterselskap».

Den aksjeselskapsrettslige definisjon av *datterselskap*, er inntatt i aksjeloven § 1-3. I henhold til bestemmelsens tredje ledd er et datterselskap et selskap som står i forhold til et morselskap på den måten som beskrives i bestemmelsens annet ledd. I henhold til bestemmelsens annet ledd regnes et aksjeselskap som morselskap hvis det på grunn av avtale eller som eier av aksjer, har «*bestemmende innflytelse over et annet selskap*». Det fremgår videre av bestemmelsens fjerde ledd at man ved denne vurderingen ikke bare skal regne med morselskapets egne stemmerettigheter. Også andre datterselskapers rettigheter skal regnes med. Bestemmelsens skal derfor forstås slik at en «datterdatter» må anses å stå i direkte datterselskapsforhold til konsernspissen eller «bestemoren.»⁸⁴ Eidsiva Bredbånd AS er således å anse som datterselskap til Eidsiva Energi AS som følge av Eidsiva Vekst AS' bestemmende innflytelse i selskapet. Salg av aksjer som er av vesentlig betydning for Eidsiva Bredbånd AS vil følgelig rammes av bestemmelsens i aksjonæravtalen pkt. 6.1.1.

Etter vår vurdering, kan det argumenteres for at det aktuelle salget måtte anses å være av slik vesentlig betydning, og at det følgelig skulle vært forelagt for generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS.

Før vi begrunner ovenstående, velger vi å ta med noe historikk knyttet til Eidsiva Bredbånd AS' engasjement i Ventelo-konsernet.

- Bredbåndsansiansen AS ble etablerte i 2003. Eidsiva Bredbånd AS eide 16,67 % av det etablerte selskapet. Hensikten var å bygge opp et nasjonalt telecom-selskap. Øvrige eiere var Troms Kraft AS, Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk AS, Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap AS, Lyse Energi AS og Agder Energi AS.
- Den 16. november 2006 kjøpte Bredbåndsansiansen AS 50 % av infrastrukturselskapet BaneTele AS fra staten. Staten hadde opsjon på å selge de siste 50 %.
- Høsten 2007 ble 100 % av Ventelo ervervet, samtidig som det ble inngått en avtale med aksjonærene i Network Norway AS. Saken har i ettertid medført voldgift som følge av manglende gjennomføring av denne avtalen. Ventelo tapte voldgiftssaken, og ble dømt til å

⁸³ Konsernsjef i Eidsiva Energi AS var for øvrig styreleder i Ventelo Holding AS, på det tidspunktet da konsernstyret ga ham fullmakt til å selge aksjene i Ventelo Holding AS.

⁸⁴ Aarbakke, 2012, s. 96

betale erstatning til Network Norway AS. Eidsiva Bredbånd har dekket sin andel av den erstatningen med 25 mill.kr.

- Høsten 2008 ervervet Bredbåndsansiansen AS resterende 50 % av BaneTele AS fra staten (staten hadde opsjon på salg).
- I februar 2009 ble BaneTele AS og Ventelo etablert som et felles konsern. Hver av de seks eierne i Bredbåndsansiansen AS eide fortsatt 16,67 % av Ventelo Holding AS. Det innebærer at Eidsiva Bredbånd AS fortsatt eide 16,67 % av aksjekapitalen.
- I november 2011 ble det besluttet å selge aksjeposten i Ventelo Holding AS, jf. sak 60/11 i konsernstyret.

Ved salg av Ventelo Holding AS ble egenkapitalen i dette selskapet verdsatt til 1,8 milliarder kroner. Eidsiva Bredbånd AS eide 16,67 % av Ventelo Holding AS, og mottok dermed rundt 300 mill.kr. Bredbåndsansiansen AS kjøpte Ventelo Holding AS i 2007. Kjøpesummen var, slik det fremstilles i media⁸⁵ på rundt 2,3 mrd.kr. Videre ble BaneTele AS ervervet i to omganger (2006 og 2008) for anslagsvis 1,2 mrd.kr. Samlet sett har etableringen av det nye Ventelo-konsernet (februar 2009) kostet eierne rundt 3,5 mrd.kr. Ut fra dette kan en anslå det totale tapet for de seks eierne til rundt 1,7 mrd.kr. For Eidsiva Bredbånd AS har det i så tilfelle medført et tap på i overkant av 280 mill.kr.

Eidsiva Bredbånd AS har nedskrevet finansielle anleggsmidler i løpet av perioden 2007 – 2011 med 142 mill.kr. i 2011 og 50 mill.kr. i 2009, samlet 192 mill.kr. Vi anser det rimelig å anta at nedskrivning av finansielle anleggsmidler i årsregnskapene for 2011 og 2009, har sammenheng med investeringen i Ventelo Holding AS.

Balanseverdien av Eidsiva Bredbånd AS utgjorde pr 31.12.2010 713,66 mill.kr. Aksjesalget i november 2011 utgjør rundt 300 mill.kr, dvs mer enn 40 % av Eidsiva Bredbånd AS sin balanseverdi pr. 31.12.2010.

Forutsatt at tapet ved salg av Ventelo Holding AS utgjør anslagsvis 280 mill. kr. vil dette utgjøre 39 % av selskapets balanseverdi. Dersom tapet ved salget i stedet anslås til 192 mill.kr. vil dette utgjøre i overkant av 26 % av selskapets balanseverdi. Etter vår vurdering taler ovenstående for at aksjesalg, og nedskrivningen (tapet) er å anse som vesentlige for Eidsiva Bredbånd AS, dvs. datterselskapet.

5.4.1.2 Bedriftsforsamling

Bedriftsforsamlingen har behandlet og fattet vedtak i følgende type saker:

- Valg av styre og styrets leder.
- Konstituering og suppleringsvalg til valgkomite.
- Honorar til styre og valgkomite (også revisjonsutvalg fra 2012).
- Retningslinjer for valgkomiteens arbeid.
- Prinsipper for godtgjørelse til styre og ledende ansatte.
- Retningslinjer for sponsing.
- Bioanlegg / varmekraftverk i Gjøvik (investering).

⁸⁵ <http://www.dagensit.no/article2296601.ece>

Etter vår vurdering har bedriftsforsamlingen behandlet og fattet vedtak i saker der det klart fremkommer at beslutningsmyndigheten tilligger dem i henhold til lov og vedtekter.

Bedriftsforsamlingen har behandlet investeringssaken vedrørende etablering av bioanlegg / varmekraftverk i Gjøvik. Investeringen er således vurdert som vesentlig og / eller prinsipiell. Vurderingen av hvilke investeringer som er vesentlige, er skjønnsmessig. For øvrig viser vi til kapittel 5.2.2 «Bedriftsforsamlingens myndighet og oppgaver» hvor forholdet er nærmere drøftet. Vi har ikke vurdert om det kan finnes andre investeringssaker som kan vurderes som vesentlige, og som ikke er fremlagt for bedriftsforsamlingen for behandling.

Bedriftsforsamlingen har behandlet følgende saker:

- Drifts- og regnskapsrapportering jf. bedriftsforsamlingens tilsynsansvar.
- Bedriftsforsamlingens styrings- og tilsynsoppgaver.
- Bedriftsforsamlingens rolle, herunder diskusjon om hva som er vesentlige investeringer (saken er ikke sluttbehandlet ved utgangen av 2012).

Etter vår vurdering har bedriftsforsamlingen ivaretatt sin tilsynsoppgave overfor styret og daglig leders forvaltning av selskapet. Vi presiserer at vi ikke har vurdert omfanget av og kvaliteten av det tilsynet som er gjennomført.

Bedriftsforsamlingen har kommet med anbefalinger til generalforsamlingen i følgende saker:

- Årsregnskap og styrets beretning.
- Utbytte og konsernbidrag.
- Dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse».

Etter vår vurdering har bedriftsforsamlingen kommet med anbefaling til generalforsamlingen i saker hvor det fremkommer av bestemmelser i lov, vedtekter, eierstyringsdokument eller aksjonæravtale at dette tilligger bedriftsforsamlingen.

Bedriftsforsamlingen har blitt orientert i følgende saker:

- Ventelo – Network Norway. Det er ikke protokollert at bedriftsforsamlingen er orientert om aksjesalg i Ventelo før dette ble gjennomført.
- Eidsivas styrende dokumenter, jf. bedriftsforsamlingens tilsynsansvar.
- Orienteringssaker knyttet til status på investeringer og planlagte investeringer, jf. drøfting om vesentlighet.

Videre ble bedriftsforsamlingen orientert om følgende saker i møte 20.11.2012:

- Strategiprosess og strategiplanlegging.
- Produktivitetsprogram (P-100) – planlagte tiltak, status og fremdrift.

Det kan stilles spørsmålstegn ved om produktivitetsprogrammet skulle vært behandlet av bedriftsforsamlingen. Målet for produktivitetsprogrammet er en resultatforbedring på 100 mill.kr. Etter vår

vurdering er det sannsynlig at dette vil innebære en rasjonalisering, som vanskelig vil kunne gjennomføres uten at det får betydning for ansatte. Spørsmålet blir da om den planlagte rasjonaliseringen medfører «en større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken» slik at saken hører under bedriftsforsamlingens myndighet, jf. asal § 6-37, 4. ledd nr. 2. I tilknytning til denne selskapskontrollen har vi ikke hatt innsyn i detaljerte planer for produktivitetsprogrammet. Det har således ikke vært mulig å vurdere å besvare ovenstående spørsmål.

Vi har mottatt signaler fra respondenter om at strategiprosessen og rullerende strategiplan bør legges frem for bedriftsforsamlingen. Dersom strategiprosessen og -planleggingen omfatter strategier og tiltak som vil resultere i omfattende kostnadsreduksjoner og endringer av vesentlig betydning for ansatte, vil dette være forhold som hører inn under bedriftsforsamlingens beslutningsmyndighet, jf. asal § 6-37 og vedtektenes § 11. Etter vår vurdering er produktivitetsprogrammet P-100 en følge av strategiprosessen og –planen, og vi viser til det vi har skrevet ovenfor. Etter vår vurdering ville det vært naturlig å følge opp signalene fra bedriftsforsamlingen og dets medlemmer, og orientert om arbeidet med strategiprosessen, strategiplan og produktivitetsprogrammet P-100 på et tidligere tidspunkt.

5.4.1.3 Konsernstyret

Forvaltningen av selskapet hører inn under styret, jf. asal § 6-12. Kompetansen omfatter i utgangspunktet all ledelse av selskapet som ikke i medhold av lov, vedtekter eller beslutning av generalforsamling hører inn under andre selskapsorganer. Styret har således meget vidtgående oppgaver.

Styret i Eidsiva Energi AS har blant annet behandlet (og avgjort) følgende type saker:

- Innkalling til generalforsamlinger (både ordinære og ekstraordinære), jf. asal §§ 5-6 og 5-9, samt vedtektenes § 13.
- Fastsettelse av budsjett og retningslinjer for selskapet, jf. asal § 6-12, 2. ledd og eierstyringsdokumentet pkt 8.2.
- Oppfølging av virksomhets- og regnskapsrapportering, jf. asal § 6-12, 3. ledd.
- Forslag om utdeling av utbytte eller annen anvendelse av overskudd, jf. asal § 8-2.
- Utarbeidelse av forslag til generalforsamling om kapitalnedsettelse og aktuelle vedtektsendringer, jf. asal § 12-3.
- Fastsatt instruks for konsernstyret⁸⁶, konsernsjef, styret i heleid datterselskap og direktør i heleid datterselskap, jf. asal § 6-13 og eierstyringsdokumentet pkt. 8.2.
- Evaluering av styret og konsernsjefens arbeid, jf. asal § 6-13 samt eierstyringsdokumentet pkt. 8.2.
- Gjennomført strategiprosess og utarbeidet treårig rullerende strategisk plan, jf. eierstyringsdokumentet pkt. 3.
- Utarbeidelse av rullerende utbytteplan, jf. aksjonæravtale og eierstyringsdokumentet pkt. 3.
- Fastsettelse av årlig plan for styrets arbeid, jf. eierstyringsdokumentet pkt. 8.2.

⁸⁶ Det er fastsatt minimumskrav for innhold i instruksene. I denne selskapskontrollen har vi ikke i detalj gjennomgått og vurdert i hvilken grad alle forhold som er nevnt her er etterlevd.

- Fastsettelse av treårig rullerende utbytteplan, jf. eierstyringsdokumentet pkt. 3.
- Innstilling til generalforsamling om endringer i dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse», jf. vedtak i generalforsamling 21.9.2012 og eierstyringsdokumentets pkt. 5.
- Utarbeidelse og fastsettelse av etiske retningslinjer for selskapet, jf. eierstyringsdokumentet pkt 8.2.
- Selskapet og styret har sørget for å utarbeide styrende dokumenter, dokumentet «Fullmaktsstruktur», prosedyrer og retningslinjer på sentrale område⁸⁷, jf. eierstyringsdokumentet pkt. 8.2.
- Møte med ekstern og intern revisor hvor intern kontroll har vært tema, jf. eierstyringsdokumentet pkt. 13.
- Sørget for at det er fastsatt retningslinjer for lønn til ledende ansatte, jf. eierstyringsdokumentet pkt. 9.
- Fastsettelse av lønn til konsernsjef, jf. eierstyringsdokumentet pkt. 9.
- Sørget for rapportering av finansiell og annen rapportering. Fra respondenter har vi fått opplyst at rapportering skjer i samsvar med krav om åpenhet og at det legges vekt på likebehandling av aksjonærer, jf. eierstyringsdokumentet pkt. 11.
- Møte med revisor uten at konsernsjef eller administrasjon er til stede. Fra september 2012 har styret i møtet avsatt tid til møte med konsernsjefen uten at administrasjon er til stede. Deretter har styret avsatt tid til møte uten at verken administrasjon eller konsernsjef er til stede. Se for øvrig eierstyringsdokumentets pkt. 13.2.

Styrets leder og/eller nestleder har vært til stede på generalforsamlinger, jf. asl § 5-4 og eierstyringsdokumentet pkt. 5⁸⁸.

Så langt vi kan vurdere har konsernstyret etterlevd bestemmelser i lov og vedtekter. Videre har konsernstyret etterlevd sentrale bestemmelser i eierstyringsdokumentet, herunder lovpålagte krav og instruks (skal-krav). Vi har også kontrollert enkelte anbefalinger til styret (bør-krav). Vi har ikke funnet bør-krav som ikke er etterlevd.

Styret har kommet med forslag til generalforsamlingen i følgende type saker

- Årsregnskap og styrets beretning (anbefaling ved bedriftsforsamling).
- Utbytte og konsernbidrag (anbefaling ved bedriftsforsamling), jf. asl §§ 8-2 og 8-5.
- Dokument om eierstyring og selskapsledelse (anbefaling ved bedriftsforsamling), jf. eierstyringsdokumentet pkt. 5
- Nedsettelse av overkursfond med utbetaling (nedsettelse av aksjekapitalen), jf. asl § 12-3.
- Nedsettelse av overkursfond med etablering av ansvarlig lån (nedsettelse av aksjekapitalen), jf. asl § 12-3.
- Godkjenning av avtale om ansvarlig lån.

⁸⁷ Det ligger utenfor denne selskapskontrollen å vurdere om styrende dokumenter, prosedyrer og retningslinjer blir fulgt.

⁸⁸ Styret bør være tilstede, dvs. øvrige styremedlemmer. Vi har ikke vurdert i hvilken grad øvrige styremedlemmer har vært til stede i generalforsamlinger.

- Vedtektsendringer, jf. asl § 12-3.
- Anbud på revisjonstjenester, valg av revisor et tatt av generalforsamling.

Etter vår oppfatning har styret kommet med innstilling til generalforsamlingen i saker hvor dette tilligger styret. Årsregnskap, styrets beretning, utbytte og konsernbidrag er oversendt bedriftsforsamlingen, som anbefaler overfor generalforsamlingen.

Styret har oversendt følgende type saker til bedriftsforsamlingen:

- Drifts- og regnskapsrapportering, jf. bedriftsforsamlingens tilsynsrolle iht. asal § 6-37, 2. ledd.
- Prosedyrer og rutiner for styring og kontroll og retningslinjer for god etisk adferd, jf. bedriftsforsamlingens tilsynsrolle iht. asal 6-37, 2 ledd.
- Investering, varmekraftverk Gjøvik. Beslutningsmyndighet i vesentlige investeringssaker er tillagt bedriftsforsamlingen, jf. asal § 6-37, 4. ledd og vedtektenes § 11.
- Godtgjørelse til styret og ledende ansatte er fremlagt for bedriftsforsamlingen. I eierstyringsdokumentet pkt. 10 står det at retningslinjene skal legges frem for generalforsamlingen til orientering. Vi kan ikke se at dette fremkommer av protokoller fra generalforsamling.
- Management Letter (rapportering fra ekstern revisor), jf. bedriftsforsamlingens tilsynsrolle iht asal § 6-37.
- Årsplan for styret (og bedriftsforsamlingen).
- Retningslinjer for sponing. Styret har valgt å legge saken frem for bedriftsforsamlingen.
- Offentleglova og etablering av offentlig postjournal, jf. søksmål fra Gudbrandsdølen Dagingen. Styret har valgt å legge saken frem for bedriftsforsamlingen.
- Etablering av revisjonsutvalg og honorar er fremlagt for bedriftsforsamlingen.

Styret har gjennom fremlegges av saker for bedriftsforsamlingen bidratt til at bedriftsforsamlingen har kunnet føre tilsyn med styrets og daglig leders forvaltning av selskapet, jf. asal § 6-37. Styret har fremlagt en vesentlig investeringssak (bioanlegg / varmekraftverk i Gjøvik) for bedriftsforsamlingen. Det er ikke endelig avklart hvordan begrepet «vesentlige investeringer» skal vurderes, jf. drøftingsaker i bedriftsforsamlingen.

5.4.1.4 Bedriftshytte

Vi har fått opplyst at bedriftshytta brukes til møter og samlinger i Eidsivas regi, og ikke benyttes privat av de ansatte. Selv om det ikke er avklart hvordan begrepet «vesentlige investeringer» skal vurderes, så er det mye som taler for at anskaffelsen av bedriftshytte til rundt 12 mill.kr. ikke er av vesentlig størrelse i et konsern av Eidsivas omfang.

Som nevnt har vi fått fremlagt dokumentasjon på at anskaffelsen av bedriftshytte er fremlagt til orientering for konsernstyret i sak 17/09, pkt. 17.5. Vår vurdering er at det ikke var nødvendig å legge denne saken frem for bedriftsforsamlingen.

5.4.2 ER DET KONSISTENS MELLOM BESLUTNINGENE I DE ULIKE SELSKAPSORGANENE?

I dette kapittelet vurderer vi først om generalforsamlingen har kommet med føringer til styret. Deretter vurderer vi om bedriftsforsamlingen har kommet med anbefalinger til styret. Vi har videre innarbeidet vurderinger knyttet til underproblemstilling ii) «*Har selskapsorganer kommet med føringer knyttet til konkrete investeringer*».

Generalforsamlingen har i perioden 2010 – september 2012 etter vår vurdering ikke kommet med konkrete instruks eller anbefalinger knyttet til saker i generalforsamling. Eierstyringsdokumentet inneholder enkelte «skal-krav» til styret. Det innebærer at kravene enten er lovbestemt eller at det gitt en instruks til selskapets ledelse (styret). For detaljert oppstilling knyttet til forholdet viser vi til kapittel 5.2.3 Styrets myndighet og oppgaver. I kapittel 5.4.1 har vi tidligere omtalt i hvilken grad konsernstyret har etterlevd alle skal-krav i eierstyringsdokumentet.

Vår vurdering gjentas her:

Videre har konsernstyret etterlevd sentrale bestemmelser i eierstyringsdokumentet, herunder lovpålagte krav og instruks (skal-krav).

Vi finner grunn til å peke på at fra september 2012 har styret avsatt tid i sine møter hvor konsernsjefen deltar uten at administrasjonen er tilstede. Videre har styret avsatt tid i sine møter der verken administrasjon eller konsernsjef er til stede. Se for øvrig eierstyringsdokumentets pkt. 13.2

Bedriftsforsamlingen har i løpet av 2010 – september 2012 behandlet fire saker hvor de enten gir uttrykk for at forholdet skal følges opp med ny sak bedriftsforsamlingen, eller at styret skal følge opp saken. Dette fremkommer av tabell 5.5 i kapittel 5.3.

Bedriftsforsamlingen ønsket å drøfte egen rolle, herunder hva som anses som vesentlige investeringer som skal forelegges bedriftsforsamlingen. Drøftingene i bedriftsforsamlingen er ikke sluttført når denne rapporten skrives. Vi går derfor ikke nærmere inn på forholdet.

Bedriftsforsamlingen har ikke kommet med skriftlige anbefalinger til konsernstyret. Det gjelder også for investeringssaker, jf. underproblemstilling ii. Vi har fått opplyst at det er god kommunikasjon mellom konsernstyret og bedriftsforsamlingen. Konsernstyret oppfattes å være lydhøre for de signaler bedriftsforsamlingen gir. De fleste saker vil ta noe tid og vil først komme som orienteringssak i bedriftsforsamlingen. Når saken senere fremlegges for behandling, vil bedriftsforsamlingens syn dermed være hensyntatt og innarbeidet.

6. KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

6.1 HOVEDPROBLEMSTILLING A

Konklusjoner

Problemstilling 1: I hvilken grad gir eierkommunene innspill på mål og strategi?

- Eierne har i liten grad satt spesifikke mål for sitt eierskap i Eidsiva.
- Eierne gir innspill på ulike sider ved selskapets aktivitet og utvikling. De fleste kommer i form av spørsmål og innspill i bedriftsforsamlingen der de største eierne sitter representert. I forbindelse med revisjonen av aksjonæravtalen i 2010/-11 var flere sider ved Eidsivas videre utvikling oppe til drøfting, bl.a spørsmål om langsiktige mål, regionalt eierskap og forutsigbarhet mht framtidige utbytter.

Problemstilling 2: Er eierkommunene samkjørt mht. denne typen innspill, utøves det en felles eierskapspolitikk?

- Eierne er generelt ikke samkjørte mht innspill og initiativ overfor selskapet. Unntaket knytter seg til prosessen rundt revideringen av aksjonæravtalen, der det var satt ned et eget eierutvalg.
- Etter vår oppfatning er det ikke grunner som tilsier at det bør utarbeides en felles eierskapsmelding fra eierne, slik anbefalingen fra KS åpner opp for. Alle eierne i Eidsiva har gått sammen om en aksjonæravtale som regulerer mange av de forhold som kunne tenkes å være omfattet av en evt felles eierskapsmelding.

Problemstilling 3: Følges eventuelle innspill opp fra selskapets side?

- Inntrykket er at eierne generelt er fornøyd med tilbakemeldinger som gis på innspill, og hvordan selskapet håndterer disse med hensyn til videre oppfølging i selskapet.

Problemstilling 4: Rapporterer selskapet tilbake til eierkommunene rundt mål og strategi?

- Selskapet rapporterer ikke særskilt på forhold rundt mål og strategier. Rapportering på slike tema skjer gjennom kvartalsvis drifts-/økonomirapportering og ulike orienteringer, bl.a knyttet til større prosjekter. Eierne synes gjennomgående fornøyd med den rapportering/informasjon som gis, selv om den i betydelig grad krever økonomisk kompetanse for å kunne forstås og tolkes.

- Rapportering og informasjon til eiere og styrende organer vurderes som tilfredsstillende. Selskapet har dog ikke laget egne retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen, slik som Eierstyringsdokumentet og anbefalingen fra NUES foreskriver.

Anbefalinger

- I tråd med anbefalingene fra KS bør alle kommuner utarbeide eierskapsmeldinger som revideres årlig. Det bidrar til å sikre at kommunen jevnlig går gjennom sin eierskapsportefølje.
- I tråd med hva Eierstyringsdokumentets pkt 13, og anbefaling nr 13 fra NUES foreskriver bør selskapet lage egne retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeiere utenfor generalforsamlingen.
- Selv om det framstår som at Eidsiva har systematikk knyttet til den informasjon som overbringes bedriftsforsamlingen, både i form av rapporter, saksframlegg og muntlige orienteringer, så er det vår oppfatning av dette kunne vært forbedret ved å innføre skriftlige rutiner for hvilken informasjon som skal overbringes bedriftsforsamlingens medlemmer.

6.2 HOVEDPROBLEMSTILLING B

Konklusjoner

Problemstilling 1: Hvilke beslutninger er tillagt de ulike selskapsorganer i Eidsiva Energi AS?

- Beslutninger tillagt de ulike selskapsorganer i Eidsiva Energi AS følger av bestemmelser i aksjeloven og aktuelle bestemmelser i allmennaksjeloven (bedriftsforsamling), selskapets vedtekter, dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse», samt aksjonæravtale.

Problemstilling 2: Er beslutningsstrukturen i samsvar med lovverk, anbefalinger og interne retningslinjer? Herunder: Har selskapsorganer i Eidsiva behandlet saker som omhandler planlagte investeringer⁸⁹?

- Med unntak av det som fremkommer i underpunkt, så har generalforsamlingen behandlet og avgjort de saker som etter lovverk, vedtekter, eierstyringsdokument og aksjonæravtale skal beslutes av generalforsamlingen.
 - Aksjesalget i Ventelo Holding AS er trolig å anses som vesentlig for Eidsiva Bredbånd AS (datterselskap). Saken skulle således vært fremlagt for generalforsamlingen, jf. aksjonæravtalens⁹⁰ pkt. 6.1.1.

⁸⁹ Inklusive anskaffelse av bedriftshytte i 2009 i samsvar med prosjektplan

⁹⁰ Aksjonæravtale gjeldende fra 1.7.2011.

- Bedriftsforsamlingen har behandlet og fattet vedtak i alle saker hvor det av lovverk og vedtekter fremkommer at beslutningsmyndigheten tilligger bedriftsforsamlingen. Dette gjelder også investeringssak knyttet til bioanlegg/kraftvarmeanlegg, Gjøvik. Når saken er fremlagt for bedriftsforsamlingen, tilsier det at investeringen enten er vurdert som betydelig eller at saken er ansett som spesiell. Bedriftsforsamlingen har selv tatt opp, og satt i gang drøftelser av når en investering må anses som vesentlig. Saken er ikke ferdig drøftet i bedriftsforsamlingen ved avleggelse av denne rapport.
- Bedriftsforsamlingen har ivaretatt sin tilsynsoppgave overfor styret og daglig leder (konsernsjef). Kvaliteten og omfanget av tilsynet er ikke vurdert. Bedriftsforsamlingen kunne på et tidligere tidspunkt blitt orientert om produktivitetsprogrammet (P-100), samt arbeidet med strategiprosess og strategiplan.
- Konsernstyret har etterlevd aktuelle bestemmelser i lovverk og vedtekter, samt eierstyringsdokumentets «skal-krav» (lovpålagte krav samt instruksjer). Et utvalg «bør-krav (anbefalinger)» er vurdert. Alle utvalgte «bør-krav» er etterlevd av konsernstyret.
- Anskaffelsen av bedriftshytten i 2009 er ikke å anse som en vesentlig investering. Det var således ikke nødvendig å fremlegge saken for bedriftsforsamlingen. Konsernstyret ble orientert om planlagt anskaffelse og hvordan hytten skulle brukes, før den ble anskaffet.

Problemstilling 3: Er det konsistens mellom beslutningene i de ulike selskapsorganene? Herunder: Hvilke styringssignaler har generalforsamlingen gitt, og er disse signalene fulgt opp i og tilbake-rapportert fra øvrige selskapsorganer? Fører bedriftsforsamlingen tilsyn med at mål og planer følges opp av de ulike selskapsorganer? Har selskapsorganene kommet med føringer knyttet opp mot konkrete investeringer?

- Ut over det som fremkommer av dokumentet «Eierstyring og selskapsledelse» så har generalforsamlingen ikke kommet med instruksjer eller anbefalinger til konsernstyret. Konsernstyret har etterlevd lovpålagte krav og instruksjer i eierstyringsdokumentet.
- Bedriftsforsamlingen har ikke kommet med anbefalinger til konsernstyret. Dette gjelder også investeringssaker. Det er dialog og kommunikasjon mellom konsernstyret og bedriftsforsamlingen. Konsernstyret orienterer bedriftsforsamlingen og tar hensyn til bedriftsforsamlingens syn.

Anbefalinger

Vi finner ikke grunn til å komme med anbefalinger til Eidsiva Energi AS og dets selskapsorganer.

VEDLEGG 1 SKRIFTLIGE REFERANSER

Litteratur

Aksjeloven (1997): *Lov om aksjeselskaper av 13. juni 1997 nr 44.*

Brandtzæg, B.A (2009a): *Utarbeidelse av kommunale eierskapsmeldinger. Status pr. mars 2009.* TF-notat 19/2009. Telemarksforskning, Bø.

Brandtzæg, B.A (2009b): *Kommunal selskapsstatistikk. Status pr. mars 2009.* TF-notat 30/2009. Telemarksforskning, Bø.

Brandtzæg, B.A, T Kili og A Aastvedt (2008): *Eierskap. Behov og muligheter for politisk styring av selskaper og samarbeid i kommunene..* Arbeidsrapport 2008-7. Telemarksforskning – Bø. Rapport utarbeidet på oppdrag fra KS FoU.

Bråthen, T (2000): *Bedriftsforsamlingens rolle.* <http://magma.no/bedriftsforsamlingens-rolle> (Sitert 9. januar 2013)

Bråthen, T (2010). *Kommentar til aksjeloven.* I norsk lovkommentar nettversjon. (Sitert 6. desember 2012).

Clausen, T.H og Madsen, T.L (2009): *Forvaltningsrevisjon og selskapskontroll som verktøy i egenkontrollen i norske kommuner og fylkeskommuner.* NF-rapport nr 13/2009. Nordlandsforskning, Bodø.

Gjertsen, A og Martinsen, K (2006): *Styring og kontroll av kommunale selskaper og foretak.* NF-rapport nr 18/2006. Nordlandsforskning, Bodø.

Kommunal- og regionaldepartementet (2009): *"85 tilrådingar for styrkt eigenkontroll i kommunane."* Rapport fra arbeidsgruppe.

Kommunenes Sentralforbund (2011): *Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll med kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak.* Versjon februar 2011.

Lovavdelingen 15. april 1985 jnr.1182/80-E

Norges Kommunerevisorforbund (2010): *Selskapskontroll – fra a - å – «Praktisk veileder».*

Norges Kommunerevisorforbund (2011): *RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon.*

Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse – NUES (2010): *Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse.* Versjon 21. oktober 2010.

Ot.prp. nr. 7 (1971-72): *Om lov om endringer i lov av 6. juli 1957 om aksjeselskaper*

Ravlo-Losvik, L (2008): *Omsetningsreguleringer i aksjeselskaper.* I: Tidsskrift for forretningsjuss nr. 2/2008 side 87-116

Resch-Knudsen, V (2007): *Styring og eierskap i kommunalt eide selskaper.* Kommuneforlaget, Oslo.

Resch-Knudsen, V (2011): *Kommunalt eierskap – roller, styring og strategi.* Kommuneforlaget, Oslo.

Resch-Knudsen, V (2012): *Styring av kommunalt eide selskaper.* Kommuneforlaget, Oslo.

Ringkjøb, H-E, Vabo, S.I og Aars, J (2006): *Kommunale selskapsformer – eit demokratisk problem?* Vedlegg til NOU 2006:7: Det lokale folkestyret i endring.

Ringkjøb, H-E, Folkestad, B, Offerdal, A og Aars, J (2007): *Demokrati heile vegen. Gode styringsgrep og metodar for folkevalte*. Rapport 1/2007. Rokkansenteret, Bergen.

Ringkjøb, H-E, Aars, J og Vabo, S.I (2008): *Lokalt folkestyre AS. Eierskap og styringsroller i kommunale selskap*. Rapport 1/2008. Rokkansenteret, Bergen.

Vabo, S.I (2009): *Forskning på internkontroll, revisjon og kontrollutvalg i kommunene*. Notat 19.3.09.

Woxholth, G (2005): *Selskapsrett*. 1. utgave, 2. opplag. Oslo.

Aarbakke, M m.fl. (2012): *Aksjeloven og allmennaksjeloven kommentarutgave*. 3. utgave. Oslo.

Dokumenter fra Eidsiva-konsernet

Eidsiva Anlegg AS: *Vedtekter*. Datert 17.3.2007.

Eidsiva Anlegg AS: *Møteinnkallinger med sakspapirer og protokoller*. 2010 – 09.2012.

Eidsiva Bioenergi AS: *Vedtekter*. Datert 16.3.2012.

Eidsiva Bioenergi AS: *Møteinnkallinger med sakspapirer og protokoller*. 2010 – 09.2012.

Eidsiva Energi AS: *Ny aksjonæravtale for Eidsiva Energi AS*. Orienteringsbrev til eierne 16.5.2011.

Eidsiva Energi AS: *Aksjonæravtale*. Datert 1. juli 2011.

Eidsiva Energi AS: *Fullmaktsstruktur for Eidsivakonsernet*. 6.2.2011.

Eidsiva Energi AS: *Vedtekter for Eidsiva Energi AS*. Oppdatert med endringer vedtatt i generalforsamling 5. juli 2011.

Eidsiva Energi AS: *Rutiner for Eidsivas sponsorvirksomhet*. Versjon 1, august 2011.

Eidsiva Energi AS: *Eierstyring og selskapsledelse i Eidsiva Energi AS*. Vedtatt 2006.

Eidsiva Energi AS: *Eierstyring og selskapsledelse i Eidsiva Energi AS*. Vedtatt i ekstraordinær generalforsamling 21.9.2012.

Eidsiva Energi AS: *Retningslinjer for eiermøter i Eidsiva Energi AS*. Vedtatt i eiermøte 4. november 2009.

Eidsiva Energi AS: *Strategisk Plan 2012-2015*. Vedtatt av konsernstyret 6.2.2012.

Eidsiva Energi AS: *Styreinstruks konsern*. 14.2.2012.

Eidsiva Energi AS: *Instruks for styre i heleid datterselskap*. 14.2.2012.

Eidsiva Energi AS: *Instruks for konsernsjef*. 14.2.2012.

Eidsiva Energi AS: *Instruks for direktører i Eidsivakonsernet*. 14.2.2012.

Eidsiva Energi AS: *Etiske retningslinjer*. Pr august 2012 (fra selskapets hjemmesider).

Eidsiva Energi AS: *Generalforsamling. Møteinnkallinger med sakspapirer og protokoller. 2010 – 09.2012.*

Eidsiva Energi AS: *Bedriftsforsamling. Møteinnkallinger med sakspapirer og protokoller, inklusive juridisk betenkning vedrørende bedriftsforsamlingens rolle 2008. 2010 - 20.11.2012*

Eidsiva Energi AS: *Referat fra eiermøter 2010 – 2011.*

Eidsiva Energi AS: *Styremøter. Møteinnkallinger med sakspapirer og protokoller. 2010 – 09.2012.*

Eidsiva Marked AS: *Vedtekter. Datert 5.12.2005.*

Eidsiva Marked AS: *Møteinnkallinger med sakspapirer og protokoller. 2010 – 09.2012.*

Eidsiva Nett Holding AS: *Vedtekter. Datert 20.9.2007.*

Eidsiva Nett Holding AS: *Møteinnkallinger med sakspapirer og protokoller. 2010 – 09.2012.*

Eidsiva Vannkraft AS: *Vedtekter. Datert 12.6.2006.*

Eidsiva Vannkraft AS: *Møteinnkallinger med sakspapirer og protokoller. 2010 – 09.2012.*

Eidsiva Vekst AS: *Vedtekter. Datert 6.2.2006.*

Eidsiva Vekst AS: *Møteinnkallinger med sakspapirer og protokoller. 2010 – 09.2012.*

Eidsiva Vekst AS: *Regional utvikling: Prosjekter Årsrapport 2012. 13.2.2013.*

KPMG (selskapets internrevisor): *Internrevisjonsrapporter 2009-2011.*

PWC (selskapets revisor): *Management Letters. 2009 – 2011.*

Dokumenter fra Hamar kommune/Hamar Energi Holding AS

Hamar Energi Holding AS: *Vedtekter for Hamar Energi Holding AS. Datert 15. april 2009.*

Hamar Energi Holding AS: *Prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse for Hamar Energi Holding AS – (HEH). Vedtatt av Hamar kommunestyre 24.03.10.*

Hamar Energi Holding AS: *Årsplan Hamar Energi Holding 2012. Generalforsamling 6. juni 2012.*

Hamar kommune: *Eiermelding. Datert 2.9.09.*

Hamar kommune: *Eiermelding- Saksframlegg til kommunestyrets møte 2.9.09*

Hamar kommune: *Eiermelding- Saksprotokoll fra kommunestyrets møte 2.9.09*

Mette Braathen, eierskapssekretariatet: *Hamar kommune som eier. Lagt fram på kommunestyrets eierdag 8.2.12.*

Styreleder Anne-Lise Bakken og Daglig leder David Armann Syversen: *Om Hamar Energi Holding AS. Lagt fram på kommunestyrets eierdag 8.2.12.*

Dokumenter fra Hedmark fylkeskommune/Hedmark Fylkeskraft AS

Hedmark Fylkeskommune: *Eierskap og selskapsstyring i Hedmark fylkeskommune. FT sak 10/08.*

Hedmark Fylkeskommune: *Eierskapsmelding for Hedmark fylkeskommune 2010.*

Hedmark Fylkeskommune: *Eierskapsmelding for Hedmark fylkeskommune 2011.*

Hedmark Fylkeskommune: *Eierskapsmelding for Hedmark fylkeskommune 2011* Fylkestinget oktober 2012.

Hedmark Fylkeskraft AS: *Vedtekter for Hedmark Fylkeskraft AS.* Ajourført pr 1.12.2004.

Hedmark Fylkeskraft AS: *Rutinebeskrivelse for: Saksgangen mellom Hedmark fylkeskommune og Hedmark Fylkeskraft AS.* Datert 12.09.11.

Dokumenter fra Ringsaker kommune

Ringsaker kommune: *Ringsaker kommunes prinsipper for eierstyring, selskapsledelse og kontroll, mm.* 15.6.2011

Dokumenter fra Lillehammer kommune

Lillehammer kommune: *Eierskapspolitikk for Lillehammer kommune.* Vedtatt 25.11.10.

Lillehammer kommune: *Eierskapsmelding for Lillehammer kommune – del 2- Aksjeselskaper og interkommunale selskaper.* Behandling i kommunestyret 16.6.2011.

Dokumenter fra Lillehammer og Gausdal Energiverk Holding AS

Lillehammer og Gausdal Energiverk Holding AS: *Vedtekter vedtatt av generalforsamlingen 25. juni 2012.*

Dokumenter fra Oppland fylkeskommune/Oppland Fylkeskraft AS

Oppland Fylkeskommune: *Eierskapsmelding 2010.*

Oppland Fylkeskommune: *Eierskapsmelding 2011.*

Oppland Fylkeskommune: *Oppland Fylkeskraft AS - Vurdering av fremtidig strategi for selskapet.* (saksinnstilling og vedtak i Fylkestinget 19.6.2012)

Oppland Fylkeskraft AS: *Vedtekter for Oppland Fylkeskraft AS.* Fastsatt i stiftelsesmøte 18.05.2007.

Oppland Fylkeskraft AS: *Saksinnstilling – endring av selskapets vedtekter.* 19.5.2008.

Dokumenter fra Gausdal kommune

Gausdal kommune: *Eierskapspolitikk for Gausdal kommune.* Vedtatt 28.10.10.

Dokumenter fra Gjøvik kommune

Gjøvik kommune: *Eierskapsmelding 2009.*

Gjøvik kommune: *Eierskapsmelding 2010.*

Gjøvik kommune: *Eierskapsmelding 2011.*

Gjøvik kommune: *Eierskapsmelding 2010 – innstilling og behandling i kommunestyret 16.11.2011.*

Gjøvik kommune: *Eierskapsmelding 2011 – innstilling og behandling i kommunestyret 27.9.2012.*

VEDLEGG 2 INTERVJUER

REPRESENTANTER FOR EIERNE

Hedmark fylkeskommune, Fylkesrådsleder Per Gunnar Sveen

Hedmark fylkeskommune, Fylkesordfører/styreleder Hedmark Fylkeskraft AS Dag Rønning

Hamar kommune, Ordfører Morten Aspeli

Ringsaker kommune, Ordfører/leder av bedriftsforsamlingen Anita Ihle Steen

Lillehammer kommune, Ordfører/ styreleder LGE Holding AS Espen Granberg Johnsen

Oppland fylkeskommune, Fylkesordfører/ styreleder Oppland Fylkeskraft AS Gro Lundby

Gausdal kommune, Ordfører Hans Oddvar Høistad

Gjøvik kommune, Ordfører Bjørn Iddberg

Hamar Energi Holding AS, Styreleder Anne-Lise Bakken

ANDRE

Nestleder i styret Reidar Åsgård

Tidl. styreleder Ingeborg Moen Borgerud

Tidl. leder av bedriftsforsamlingen Jan Wibe

Ekstern revisor (PWC) Thomas Fraurud

Internrevisor (KPMG) Lars Thurmann Moe

VEDLEGG 3 KOMMUNENES EIERSKAPSPOLICY

Noen av kommunene bygger sine eierpolicydokumenter på anbefalingene fra KS, men de fleste har dokumenter som i stor grad skiller seg fra anbefalingene. Videre er policydokumentene svært ulike både mht innhold og omfang. For å unngå at gjennomgangen skal bli for omfattende, så vil vi trekke ut noen temaer/aspekter og utelate andre⁹¹. Vi har da valgt ut temaer vi oppfatter som viktige fra et eierstyringssynspunkt.

Før vi går inn på innholdet i policydokumentene så kan det være illustrerende å sette opp en tabell som viser hvilke temaer disse dokumentene omtaler.

Tabell V3.1. Skjematisk framstilling av innhold i policydokumenter.

	Hamar ¹	HFK ¹	Ring-saker	Lille-hammer ¹	OFK ¹	Gausdal ¹	Gjøvik
Krav om at virksomheten tydeliggjøres i vedtekter/selskapsavtale	X		X				
Avkastningskrav/selskapets utbyttepolitikk	X		X	X	X	X	X
Skille mellom eierskap og selskapsledelse	X	X		X	X	X	X
Krav om kapitalstrukturen i selskapene	X				X		
Krav om eierstrategi fra kommunen	X	X		X	X	(X) ²	
Krav om rapportering fra selskapet				X		X	

¹ Inkludert policydokumenter til holdingselskaper.

² Skulle etter planen komme i løpet av 2012.

Tabellen sier ingenting om hvordan disse temaene behandles i policydokumentene – det omtales nedenfor.

Krav om at virksomheten tydeliggjøres i vedtekter/selskapsavtale

Hamar (s 15) og Ringsaker (s 1) har tatt inn følgende formulering:

«Selskapets virksomhet skal være tydelig definert i vedtektene/selskapsavtalen. Formålet med virksomheten skal vurderes med jevne mellomrom. Innenfor rammen av vedtektene/selskapsavtalen skal selskapet ha klare mål og strategier for sin virksomhet. Selskapet må gjennom eiermøter/generalforsamling konsultere sine eiere ved kursendringer.»

⁹¹ Bl.a prinsipper som kan oppfattes å være ganske generelle og allmenngyldige. Vi kan blant annet nevne krav om åpenhet, behov for kompetanseutvikling, likebehandling av aksjonærer og formalia knyttet til behandling i styrende organer.

De øvrige kommunene har ikke tatt inn målsetninger eller hensyn knyttet til dette temaet.

Selskapets utbyttepolitikk

Alle kommuner unntatt Hedmark fylkeskommune har tatt inn formuleringer angående utbytte/avkastning i sine policydokumenter. Nedenfor følger utdrag fra de respektive dokumentene.

Hamar (s 17) og Ringsaker (s 1):

«I selskaper der formålet ikke er politisk stilles det krav om avkastning til eier. I selskaper der virksomheten har karakter av næringsdrift vil kommunen stille de samme krav til avkastning på investert kapital, som det en privat eier vil gjøre. For selskaper som opererer innenfor et marked skal prinsippene for en eventuell utbyttepolitikk klargjøres og deretter fremmes for eierorganet. Langsiktighet og samfunnsansvar legges til grunn for kommunens krav til utbytte.»

På side 12 i Eiermeldingen for Hamar heter det dessuten at «Det er viktig at eierne har en utbyttepolitikk som gjør at selskapets formål kan realiseres.»

Hamar Energi Holding AS «skal stille krav om avkastning som er minst like god som alternative plasseringer med tilsvarende risiko» (jfr side 1 i «Prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse for Hamar Energi Holding AS»).

I dokumentene for Lillehammer og Gausdal sies at:

«Krav til avkastning og utbyttepolitikk er viktige styringsredskaper i den samlede eieroppfølgingen av selskap hvor kommunen har eierinteresser hvor formålet er forretningsmessig.

Utbyttepolitikk defineres som langsiktige retningslinjer for hvordan selskapets avkastning skal disponeres. I de selskap hvor virksomheten er forretningsmessig skal utbyttepolitikken støtte opp under det overordnede målet om størst mulig verdiskapning. Det er viktig for kommunen som eier, og selskapets styre å kunne legge til grunn en langsiktig, forpliktende og stabil utbyttepolitikk. Det bør kun gjøres endringer i utbyttepolitikken dersom det skjer vesentlige endringer i de forutsetninger som er lagt til grunn.»

OFK sier (s 41) at

«I alle selskaper der formålet ikke er politisk men kommersielt, må det stilles krav om avkastning til eier. Den økonomiske risiko fylkeskommunen utsetter fellesskapets verdier for gjennom engasjement i ulike selskaper må forsvares gjennom en løpende avkastning. I selskaper der virksomheten har karakter av næringsdrift bør en offentlig eier stille de samme krav til avkastning på investert kapital, som det en privat eier vil gjøre. ... Utbytteneivået skal overveiende ta utgangspunkt i selskapets økonomiske situasjon. Likevel skal eiers kapitalbehov og eiers muligheter for alternativ investering vektlegges i en totalvurdering av utbytteneivået.

Eiers formål med eierskapet vil danne rammer for utbyttet. Når det gjelder selskaper der fylkeskommunens eierskap i det vesentlige kan sies å være finansielt motivert, kan et utgangspunkt for fastsettelse av avkastningsmål være kapitalverdimodellen. Til grunn i denne modellen ligger

risikofri rente samt en risikopremie ut fra egenskaper ved selskapet. Dette gir uttrykk for kapitalens alternativkostnad.

I de tilfeller der fylkeskommunens eierskap har et blandet formål eller er politisk og strategisk motivert, er det viktig at kostnadene med å løse samfunnsoppgavene som disse selskapene har, blir synliggjort. På den måten vil en få belyst hva denne type oppgaver reelt koster fylkeskommunen.

En må søke å skille ut ressursbruk og grad av måloppnåelse for nærmere definerte mål. Det bør ha en betydelig egenverdi for fylkeskommunen å få frem kostnadene ved de samfunnsmessige oppgaver kommunen skal løse.»

I eierskapsmeldingen fra Gjøvik heter det at (s 9)

«For å sikre god drift i våre selskaper bør kommunen ha en klar og uttalt utbyttepolitikk som står fast over noe tid.»

Skille mellom eierskap og selskapsledelse

Hamar kommune har tatt inn følgende formulering (s 9):

«Eier fattet beslutninger på generalforsamlingen, og velger styret som får fullmakt og ansvar for å realisere eiernes målsettinger med selskapet. Eier kan formelt bare gi instruksjoner til styret på generalforsamlingen/representantskapsmøtet. Eier kan heller ikke gå utenom styret og direkte til daglig leder.»

Hedmark fylkeskommune uttaler at (s 3):

«Eierstyring skal i prinsippet skje gjennom eierorganene, og ikke i styrene. Styrerepresentantene er ikke representanter fra "sin" kommune/fylkeskommune eller særinteressenter ellers. Vervet er personlig og ansvaret likeså.»

Lillehammer og Gausdal fremhever (s 12) at

«I frittstående selskaper skal kommunen begrense seg til overordnet styring. Det vil si at kommunens representant i generalforsamling/representantskap er kommunens talerør inn i selskapet i forhold til hva som skal være målsettingen med selskapets drift. Det viktig at eier ikke driver detaljstyring. Det vil kunne fragmentere styrets ansvar. ... For aksjeselskaper/interkommunale selskaper er det gjennom generalforsamlingen/representantskapet at kommunen formelt sett skal utøve eiermessig styring. Utenfor generalforsamlingen/representantskapet har kommunen som eier ingen formell makt i selskapet.»

OFK nevner blant annet at (s 39):

«Når eier har oppstilt sine eierkrav, skal fylkeskommunen begrense seg til overordnet styring. Detaljstyring fra eier kan pulverisere styrets ansvar. ... Eieren bør stille styret overfor klare krav om

realisering av målene. Eierne skal kontrollere måloppnåelsen og holde styret ansvarlig for denne. ... Formelt sett skal fylkeskommunens eiermyndighet i aksjeselskapene og i de kommunale foretak utøves henholdsvis i generalforsamlingen og i foretaksmøtene. Fylkeskommunen skal ikke involvere seg i virksomhetenes daglige drift. I aksjeselskapene er generalforsamlingen beslutningsarena der fylkeskommunen opptrer som eier.»

I eierskapsmeldingen fra Gjøvik heter det at «Kommunen som eier skal utøve sin eierstyring gjennom eierorganene som er **representantskap** og **generalforsamling**. Innenfor de rammer som eierorganene setter, skal **styre** sammen med **daglig leder** utvikle og lede selskapet.»

Kapitalstrukturen i selskapene

Hamar sier følgende om kapitalstruktur og kapitalbehov (s 11 og 12):

«Kapitalstrukturen, dvs. forholdet mellom gjeld (fremmedkapital) og egenkapital, er et vesentlig eierspørsmål. For mye og for lite egenkapital kan medføre effektivitetstap. Det bør for hver virksomhet foretas regelmessige analyser av kapitalstrukturen. Forretningsrisiko, bransjemessige særtrekk, prisen på fremmedkapital og finansiell styrke er alle forhold som må vurderes når virksomhetens kapitalstruktur skal bestemmes. Selskapet bør ikke akkumulere høyere egenkapital enn hva som er nødvendig på forretningsmessig grunnlag og for å oppnå eiernes mål med selskapet.»

Hamar Energi Holding AS skal «bidra til sikre en langsiktig og forutsigbar avkastning fra Eidsiva til Hamar kommune og hindre overkapitalisering i selskapet» (jf side 2 i «Prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse for Hamar Energi Holding AS»).

OFK har tatt inn tilsvarende formuleringer som Hamar kommune mht kapitalbinding (s 41).

Eierstrategi fra kommunen

Hamar og OFK har også i dette temaet ganske sammenfallende formuleringer mht policy. Følgende er utdrag fra Hamar (s 12 og 13):

«Kommunen skal for hvert enkelt selskap/foretak ha en gjennomtenkt begrunnelse for hvorfor den er eier og hva kommunen vil med sitt eierskap, dvs. eierstrategien.

Etableringen av en eierstrategi starter med en kort beskrivelse av den historiske bakgrunnen for eierinteressen i det aktuelle selskapet, samt de senere års utvikling. Deretter peker strategien på punkter for vurdering, som for eksempel:

- *Samfunnsmessig betydning – stor samfunnsmessig nytte innenfor for eksempel bolig, sysselsetting og lokal næringsutvikling, taler for eierskap.*
- *Kapitalbindingssynspunkt – stor kapitalbinding kan anses å ikke være ønskelig for kommunen, men dette må vurderes på grunnlag av type virksomhet og hvor kapitalintensiv denne er (kraftselskaper er for eksempel kapitalkrevende).*

- *Oppfølgings- og investeringsbehov – stort behov for aktiv oppfølging med fokus på blant annet ressursbruk samt behov for kapitalinnskudd, kan ofte anses å ikke være ønskelig for kommunen.*
- *Virksomhetsrådets utvikling og risiko – stort omstillingsbehov og høy risikoprofil gjør fortsatt eierskap mindre attraktivt.*
- *Lønnsomhet i dag og i fremtiden – god lønnsomhet i dag og i fremtiden gjør fortsatt eierskap attraktivt.*

Det er få selskaper hvor Hamar kommune er eier som har et rent finansielt formål. I de aller fleste selskapene er det en større eller mindre politisk (samfunnsmessig) dimensjon. Det foreligger dermed et blandet formål. For å kunne ivareta en god eierstyring i disse selskapene er det viktig at selskapene fra sine eiere får så klare styringssignaler som mulig gjennom generalforsamling og/eller eiermøter. Eierstrategien for det enkelte selskap vil her være et viktig styringsinstrument.

Dersom eierstrategien konkluderer med at formålet med eierskapet er å ivareta politiske eller samfunnsmessige mål, kan det være behov for å synliggjøre at slike prioriteringer har en kostnad. En kostnad som oppstår på bakgrunn av politiske beslutninger og ikke som følge av rene driftsmessige konsekvenser, bør synliggjøres for beslutningstakerne. Dersom slike kostnader ikke er synliggjort, innskrenker det politikernes rom for prioritering. Forenklet sagt kan man si at den samfunnsmessige nytten bør være større enn den økonomiske kostnaden for at et slikt valg skal kunne la seg forsvare.»

OFK har i tillegg tatt med følgende (s 38):

«Eierstrategi kan være følgende:

- *Fortsatt eie*
- *Avhende*
- *Mål for eierskapet*
- *Mål for avhendelse*
- *Finansielle mål: Høste, utvikle.*
- *Optimalisere den samfunnsmessige nytten,*

eller en kombinasjon av disse målene.»

I policydokumentene for Lillehammer og Gausdal heter det at «Det er vesentlig for en aktiv eierstyring at det utarbeides en tydelig eierstrategi for hvert enkelt selskap, som tydeliggjør eiers styringssignaler til selskapets styre.» og «Eiers målsetninger overfor styret klargjøres i eierstrategien for det enkelte selskap, og styret er ansvarlig overfor eierne for oppnådde resultat. Eierens styringskontroll med selskapene vil hovedsakelig skje ved gjennomgangen av årsoppgjør og rapportering av måloppnåelse. Det er viktig at målsettingene er tydelige og operasjonaliserbare slik at grad av måloppnåelse kan etterprøves av eierne.»

HFK har ikke tatt inn krav til eierstrategi i sin eiermelding, men dette ble omhandlet i behandlingen av eiermeldingen for 2011 i Fylkestinget, 23.4.12 i sak 28/12:

«Når fylkeskommunen skal ha eierandeler skal det fremgå i Eiermeldingen:

- *Om eierforholdet er knyttet til en viktig samfunnsoppgave som skal løses*
- *Om eierforholdet er å betrakte som en investering med utsikter for avkastning*
- *Om eierforholdet er en kombinasjon skal forholdet vektas»*

Revidert Eiermelding ble behandlet 22.10.12 i vedtaket heter det at *«Fylkestinget legger til grunn at Hedmark fylkeskommune skal utøve bevisst Eierstyring, preget av forutsigbarhet og langsiktig perspektiv.»* I den reviderte meldingen er det under hvert selskap tatt inn et punkt om fylkeskommunens eierskapsstrategi.

Rapportering fra selskapet

Det er kun Lillehammer og Gausdal som har tatt inn noe om rapportering. Her heter det at det er *«viktig at det for hvert selskap utarbeides rutiner for informasjon og kommunikasjon mellom eier og selskap slik at eier får tilgang til nødvendig informasjon. Det skal defineres rapporteringskrav for det enkelte selskap som kommunen er eier i.»*

VEDLEGG 4 TYPE SAKER TIL BEHANDLING I KONSERNSTYRET 2010 - 2012

	Type sak ⁹²	Til behandling ⁹³	Til orientering
1	Saker vedrørende Ventelo, Network Norway og Eidsiva Bredbånd AS ⁹⁴	X	X
2	Arbeidsulykker		X
3	Driftssituasjon		X
4	Foreløpig regnskap med forslag til utbytte (2009 – 2011)	X	
5	Investeringssaker / status investeringssaker	X	X
6	Strategiplan og strategisk prosess	X	X
7	Budsjett (også orientering til bedriftsforsamling)	X	
8	Rapport fra internrevisjon i heleid datterselskap (Eidsiva Bredbånd AS)	X	
9	Eventuelt oppkjøp av markedsportefølje	X	
10	Konsernsjefens plasseringsfullmakt	X	
11	Evaluerings av styrets arbeid	X	
12	Evaluerings av konsernsjef	X	
13	Konsernregnskap og årsregnskap for Eidsiva Energi AS 2009, 2010 og 2011	X	
14	Styrets beretning 2009, 2010 og 2011	X	
15	Planlagt tur til Kina (konsernledelsen)		X
16	Konsernets avkastningskrav	X	
17	Presentasjon av Eidsiva Vekst AS	X	
18	Styreinstruks	X	
19	Finansstrategi	X	
20	Driftsrapport med regnskapsrapportering (kvartalsvis)	X	X
21	Aksjonæravtale, kapitalnedsettelse og ansvarlig lån	X	X
22	Strømkjøpsavtaler – eierkommuner (KOFA)		X
23	Orientering – Gudbrandsdal Energi og Elverum Energi		X
24	Etablering av revisjonsutvalg	X	
25	Informasjons- og kommunikasjonsutvalg	X	
26	Nettberedskap	X	
27	HR og HMS – rapport	X	
28	Eierkommune innklaget til KOFA		X
29	Deltakelse i utenlandskabel	X	X
30	Styreansvarsforsikring		X
31	Slipp energien løs – brosjyre («Sp-saken»)		X
32	Forberedelse til eiermøte /referat fra eiermøte	X	X

⁹² Det kan ha vært én eller flere orienteringer og behandlingssaker for den enkelte linje.

⁹³ Enkelte saker fremkommer både som orienteringssaker og saker til behandling. Årsaken er at det først er gitt orientering, senere har saken blitt fremlagt for styret for behandling.

⁹⁴ Konsernsjef i Eidsiva Energi AS var styreleder i Ventelo Holding AS da aksjesalg fra Eidsiva Bredbånd AS ble gjennomført, jf. opplysninger på: http://w2.brreg.no/kunngjoring/hent_alle.jsp?kid=20120000592115&sokeverdi=890164072

	Type sak ⁹²	Til behandling ⁹³	Til orientering
33	Konsekvens av pensjonsreformen / AFP – alternativer og kostnader	X	X
34	Status – media		X
35	Management Letter 2009, 2010 og 2011 (ekstern revisjon)	X	
36	Statusrapporter internrevisjon	X	
37	Lån til kommune	X	
38	Eidsivas styrende dokumenter, prosedyrer for styring og kontroll, fullmaktsstruktur, sponsing og regionale tiltak, god etisk adferd	X	X
39	Status – Etisk regelverk		X
40	Styrets årsplan	X	
41	Saker vedr eventuelt kjøp av eierandel(er)	X	
42	Rullerende utbytteplan		X
43	Verdivurdering (orientering først, deretter vedtakssak)	X	X
44	Produktivitetsforbedringsprogram 2011 – 2013 (P-100)		X
45	Eidsiva Bredbånd (orientering først, deretter vedtakssak) - oppkapitalisering	X	X
46	Kraftprisprognose / kraftpriser		X
47	Offentleglova		X
48	Plan for etterlevelse av lov om offentlige anskaffelser	X	
49	Eidsivas arbeid med omdømme	X	
50	Oppnevning av valgstyre	X	
51	Etablering av revisjonsutvalg / valg av revisjonsutvalg	X	X
52	Informasjon fra revisjonsutvalg		X
53	Prinsipper for avlønning av ledende ansatte	X	X
54	Omstrukturering av avfallssektoren i Innlandet/ utvikling avfallssektoren		X
55	HR og HMS - rapport	X	
56	Retningslinjer for Eidsivas sponsorvirksomhet	X	
57	Delegasjon av attestasjon konsernsjefs utlegg		X
58	Eiendomsskatt på vannkraftverk		X
59	Anbud på advokatjenester /konkurransegrunnlag/ valg – konkurransegrunnlag og valg som vedtakssaker ⁹⁵	X	X
60	Langsiktig sikring av kraftpris – alternative kontraktsformer	X	
61	Fullmakt til å inngå låneavtale	X	
62	Moelven – fortsatt regionalt eierskap		X
63	Investeringsstrategi Eidsiva Vekst		X
64	Renteavtaler		X
65	Nye eierrepresentanter / kommunestyrer		X
66	Anbud revisjonstjenester / valg som vedtakssak (jf. generalforsamling)	X	X
68	Bokettersyn – Skatt Øst		X
69	Kraftsalg til Hedmark fylkeskommune		X
70	Moelven – fortsatt regionalt eierskap	X	
71	Dobbeltspor		X
72	Universitet i Innlandet		X
73	Sikringsstrategi vannkraft		X

⁹⁵ Bakgrunn: konsernsjefens samboer er partner i advokatfirma som har deltatt i anbudskonkurransen. Konkurransen er gjennomført av styret. Valg av leverandører ble besluttet av styret. Konsernsjefen har fratrådt møtet i disse sakene. Det er etablert retningslinjer mht kjøp fra aktuelt advokatfirma som er et av firmaene det ble inngått rammeavtale med.

	Type sak ⁹²	Til behandling ⁹³	Til orientering
74	Ny arbeidsavtale konsernsjef		X
75	Orientering om samarbeid og / eller eventuell fusjon		X
76	Erfaringer etter ekstremvær		X
77	Rullerende utbytteplan	X	
78	Internasjonal energiutvikling – muligheter og utfordringer	X	

VEDLEGG 5 UTTAELSE FRA EIDSIVA ENERGI AS

Innlandet Revisjon IKS/
Hedmark Revisjon IKS

Serviceboks
2626 Lillehammer

Unntatt off. jfr Offl § 23

Deres ref.:
2013-330/KL

Deres dato:
19. mars 2013

Vår ref.:
98946/v1

Dato:
22.mars 2013

Selskapskontroll - svarbrev

Vi har mottatt deres brev og utkast til rapport datert 19. mars om gjennomført selskapskontroll i Eidsiva Energi AS. I tillegg til å kommentere innholdet i rapporten, er vi bedt om å gi en uttalelse om hva vi synes om kontrollen, herunder forberedelse, gjennomføring og rapportering. I tillegg ønskes en uttalelse om vår vurdering av nytte, oppbygging og språkbruk i rapporten.

Vi kommenterer først våre synspunkter på kontrollen som er gjennomført. Deretter drar vi sammen våre hovedkonklusjoner i dette brevet og vedlegger mer utdypende kommentarer til selve rapporten.

Synspunkter på kontrollen

Etter foranalysen til selskapskontrollen ble vi tidlig kontaktet med beskjed og informasjon om den selskapskontrollen som kom til å bli gjennomført i Eidsiva. Det ble avholdt møter hvor hovedproblemstillingene ble drøftet med oss. Også metodene som ville bli brukt ble presentert og vi fikk revisjonskriteriene for gjennomgang og kommentarer. Vi opplevde det forberedende arbeid som godt tilrettelagt.

Informasjon og spørsmål til konkrete problemstillinger er løst på en effektiv måte via epost i løpet av kontrollen. Møter og svarfrister for rapporter er i stor grad tilrettelagt etter arbeidssituasjonen hos Eidsiva. Dette er vi godt fornøyd med.

Rapporten oppfattes av oss som lettlest og den gir et godt innblikk i de problemstillinger som omhandles. Systematiseringen av bestillingene fra kontrollutvalgene med hensyn til problemstillingene, revisjonskriterier, innhentede data, vurderinger og konklusjoner/anbefalinger er strukturert og det gir oss et godt grunnlag for å gjøre våre bidrag. Rapporten fremstår som egnet lesing også for den som ikke kjenner selskapet fra før.

Kontrollen er etter vår mening nyttig for selskapet, og også for våre eiere i forhold til å skape enda større bevissthet omkring aksjonæravtalens betydning for eierne, for eierrollen som sådan, og for å sikre trygghet for at virksomheten drives innen de til

enhver tid fastsatte eierrammer. Videre tenker vi at rapporten også kan være interessant for utenforstående, som gjennom denne kan få et innblikk i om Eidsiva har «orden i eget hus».

Selskapskontrollen utfordrer oss om grad av dokumentasjon i protokoller av forhold og saker som det gis orienteringer om i selskapsorganene.

Vi mener kombinasjonen av intervjuer og vurdering av skriftlig dokumentasjon i form av protokoller i disse sakene gir et godt helhetsinntrykk av status i Eidsiva.

Vår hovedkonklusjon til rapporten

Vi er av den oppfatning at rapporten stort sett gir et bilde av Eidsiva slik konsernet har innrettet seg. Vi ønsker å drøfte rapporten og våre kommentarer (jamfør vedlegg) med henholdsvis Konsernstyret, Bedriftsforsamlingen og eierne de anbefalinger dere har kommet med.

Fra oss er imidlertid de viktigste kommentarer knyttet til konsernets eiere og det formelle avtale-, regel- og instruksverk som er utarbeidet, hvor vi opplever at eierne i stor grad opptrer samstemte overfor konsernet. Det er lagt ned mye arbeid opp gjennom årene for å få til formaliteter/rammer som konsernet skal forholde seg til og som alle eierne kan være enige om. Dette er kommentert på forskjellige plasser i rapporten, men vi mener helheten rundt dette punktet ikke kommer godt nok fram. Aksjonæravtalen er etter vår vurdering en unik og svært god avtale som gir klare rammer for konsernet, og som gir langsiktighet og forutsigbarhet for aksjonærer og konsern.

Den enkelte eier alene er ikke i formell posisjon til å avgjøre selskapets strategier eller opptreden. Dette gjør aksjonærenes felles arenaer og aksjonærenes felles formelle dokumentasjon desto mer sentralt i selskapet. Vi synes derfor at aksjonæravtalen, vedtektene og eierstyringsdokumentet burde fått større oppmerksomhet som samlende dokumenter som gir uttrykk for hva eierne har ansett som de viktige punktene ved å være eier i Eidsiva, og som vi erfarer at de har hatt et svært aktivt og bevisst forhold til. Denne dokumentasjon setter både mål og rammer for selskapet og delvis også for eierskapet. Vår opplevelse av andre større energiselskaper er at ingen vi kjenner til har et så tydelig rammeverk for eierstyring, eierstrategi og eierkontroll.

Med vennlig hilsen
Eidsiva Energi AS

Ola Mørkved Rinnan
Konsernsjef

Leif Henning Asla
Direktør økonomi og finans

Kopi: Styrets leder Alexandra Bech Gjørv
Bedriftsforsamlingens leder Anita Ihle Steen

Vedlegg: Kommentarer til rapporten.

Kommentarer til selve rapporten

Hovedproblemstillingene som rapporten belyser er todelt:

- A) Hvilke mål har eierne satt for sitt engasjement i Eidsiva Energi AS?
- B) Ivaretar Generalforsamlingen, Bedriftsforsamlingen og Konsernstyret i Eidsiva Energi AS sine oppgaver?

Hver av hovedproblemstillingene har flere underpunkter. Vi har valgt å kommentere hovedproblemstillingene hver for seg og viser til hvor i rapporten våre kommentarer gjelder.

Hovedproblemstilling A: Hvilke mål har eierne satt for sitt engasjement i Eidsiva Energi AS? – herunder Eidsivas samfunnsrolle

Problemstillingen drøftes på side 21 til 45 i rapporten.

Samstemte mål fra eierne

Hvilke mål den enkelte eier har satt, eller setter, for sitt engasjement i Eidsiva Energi AS i form av eierskapspolitikk eller eierstrategier, er ikke noe selskapet formelt kan forholde seg til som rammeverk, eller for øvrig mene noe om før det kommer til uttrykk gjennom konsernets selskapsorganer. Som en generell betraktning vil vi likevel skyte inn at et aktivt eierskap er et gode for Eidsiva Energi AS. Et aktivt eierskap vil noe med sin eierposisjon, det stilles krav og kommuniseres forventninger, og vi mottar synspunkter og innspill på veien videre. Med størst mulig verdiskapning som et felles mål innenfor det til enhver tid etablerte rammeverk ønsker vi å spille på lag med våre eiere.

Vi vil framheve at gjennom formell selskapsdokumentasjon og aksjonæravtalen, som selskapet er part i, er det etablert en felles plattform for eierstrategi.

I rapporten er det konkludert med at Eiermeldingene og innholdet i disse er forskjellige hos aktuelle eiere. Det vises på side 40 til punkt 4.3.1 i rapporten hvor det framgår at «For øvrig har ikke eierne satt mål og prinsipper som kan sies å være samstemte». Vi er ikke enige i dette.

Aksjonæravtalen i Eidsiva, som alle eierne er part i, etablerer viktige prinsipper som alle eierne har vært samstemte om siden 2004, og som er politisk behandlet hos hver eier flere ganger. Aksjonæravtalen har vært gjennom revisjoner, og med slike prosesser følger en revitalisering og bevissthet omkring avtalens innhold. I tillegg vedtas og revideres selskapets vedtekter og dokumentet «eierstyring og selskapsledelse» av eierne i generalforsamling. Dette er dokumenter som er førende for konsernet og som også legges til grunn blant annet ved selskapets utarbeidelse av strategi for konsernet. Samlet mener vi eierne på denne måten har satt viktige rammer, føringer og målsettinger for eierskapet i Eidsiva selv om disse ikke framgår av den enkelte eiers eierskapsmelding. Disse dokumentene innebærer blant annet;

- Et regionalt fokus på selskapets virksomhet
- Rammer for hva slags virksomhet selskapet skal drive
- Klare forventninger og krav hva gjelder utbytte og avkastning
- Krav om eiertilslutning i viktige saker i langt større omfang enn det som ordinært følger av aksjeloven
- Enighet om regionalt eierskap med langsiktig fokus, og aksept av de omsetningsbegrensninger det innebærer for den enkelte eier
- Enighet om begrensninger på hvordan eierskapet kan organiseres
- Bred eierinvolvering ved at det er etablert bedriftsforsamling
- Uformell informasjonsutveksling gjennom eiermøter

Sett fra selskapets side oppleves eierskapet som aktivt, fokusert, krevende og støttende. Dette kan konkurrere med de fleste større selskaper det er naturlig å sammenligne seg med, herunder børsselskaper.

Vi er av den oppfatning at den felles strategi som kommer til uttrykk gjennom overnevnte dokumenter er et så sentralt punkt i rapportens problemstilling om eiernes mål for eierskapet at dette burde framkommet helt innledningsvis før hver enkelt eiers prinsipper for eierstyring kommenteres i punkt 4.2.1.1 i rapporten.

Punkt 4.2.2 Eidsivas samfunnsrolle

Som et underpunkt til rapportens hovedproblemstilling A kommer «Eidsivas regionale samfunnsrolle». I denne sammenheng ønsker vi å kommentere selskapets tilnærming og interesse i den regionale samfunnsrollen, eller «regional markedsutvikling» som er punktet dette kommer inn under i strategisk plan.

Eidsiva er, som et hvert annet selskap, prisgitt sitt marked. Dette krever en strategi for hvordan man skal tilnærme seg markedet for å oppnå nødvendig vekst. Et selskap uten vekst, vil etter all sannsynlighet forsvinne over tid.

Eidsiva er et regionalt eid selskap og flere av virksomhetene begrenses dertil av geografiske konsesjoner som ligger innenfor regionen (nett- og bioenergivirksomheten), jamfør aksjonæravtalen. Med det langsiktige, forpliktende regionale eierskapet i konsernet, er det naturlig at fokus er konsernets utvikling i regionen. Investeringer utenfor regionen bør ha andre avgjørende begrunnelser for å bli gjennomført, og selv disse bør være med å understøtte konsernets regionale rolle, jamfør også de vedtektsfastsatte rammer. For konsernet er det således viktig at tiltak som er med på å fremme regionens vekst og utvikling blir gjennomført. Eidsiva har «manglende vekst i regionen» som ett av punktene med høyest risiko for ikke å lykkes framover. Det er naturlig at selskapet engasjerer seg i problemstillingen, ikke primært som en del av samfunnsansvaret, men som en del av utviklingen av eget marked for å sikre fremtidige inntekter. Konsernets tiltak blir derfor gjennomgående vurdert ut i fra kost/nytte.

Dette er utfordringer selskapet mener hører under administrasjonens kompetanse å beslutte å gjennomføre tiltak på, dog med referanse til strategiplanen for konsernet.

Punkt 4.2.4 Eidsivas rapportering knyttet til mål og strategi for konsernet

Det fremgår av rapporten at «Eidsiva ikke har rapportering som kun knyttes til målsetninger og strategiske forhold, heller ikke i tilknytning til bedriftsforsamlingen». Dette er etter vår mening noe unøyaktig. Det foreligger riktignok ikke en egen rapport som kun rapporterer på mål og strategi, men det blir rapportert kpi'er («key performance indicators») som viser oppfyllelse av utvalgte målsetninger, både kortsiktige mål og strategiske mål.

Som en del av den kvartalsvise rapporteringen som utarbeides, er driftsrapporten. Driftsrapporten i Eidsiva er det som går under betegnelsen «4-K rapporten». Målekortet angir kpi'er som er valgt ut det enkelte år for å følge opp utviklingen i konsernet *på de viktigste strategiske og operative målsetningene*. De operative målsetningene er i all hovedsak en konkretisering av strategiske målsetninger. «4-K rapporten» brukes administrativt for å følge opp at konsernet er på rett veg gjennom året både på kortsiktige mål og mål av lengre karakter. Rapporten er sentral i rapporteringen til styrene. Rapporteringen skjer kvartalsvis og sist gjennomførte rapportering presenteres for bedriftsforsamlingen. Målekortet er obligatorisk i alle konsernets virksomheter, og målekortet i konsern er, i tillegg til enkelte spesielt utvalgte kpi'er for konsernet, en sammensetning av de viktigste kpi'ene fra virksomhetsområdene.

På denne måten mener vi at det i høyeste grad rapporteres på mål og strategier i konsernet, også til bedriftsforsamlingen. Men det skjer ikke for alle målsetninger i konsernet og ikke i en egen rapport.

Punkt 4.3.5 Rapporterer selskapet tilbake til eierkommunene rundt mål og strategi?

Det framgår av rapporten at det ikke er utarbeidet skriftlige rutiner for rapportering til bedriftsforsamlingen eller for kontakt med aksjonærene utenfor generalforsamlingen. Dette er til dels riktig.

Overfor bedriftsforsamlingen har konsernet praktisert at alle medlemmer av bedriftsforsamlingen har fått tilsendt trykte kvartalsrapporter som har blitt utarbeidet, i tillegg til at sist utarbeidede rapporteringspakke har blitt gjennomgått og sundt ut/utdelt i møtene. Praksis på dette området vil bli endret siden de trykte kvartalsrapportene er avskaffet, og heretter skal bedriftsforsamlingens medlemmer få tilsendt på epost pressemelding som utarbeides til hver kvartalsrapport med henvisning/link til børsrapporten som legges ut på konsernets hjemmeside samtidig med oversendelse til Oslo Børs. I tillegg vil sist rapportering alltid presenteres på bedriftsforsamlingene som før. Bedriftsforsamlingen får også årlig regnskap og årsberetning til behandling.

Vi mener denne praksis, sammen med konklusjonene fra de intervjuer som er foretatt av bedriftsforsamlingens medlemmer, viser at det kanskje ikke er behov for skriftlige rutiner knyttet til dette.

At det ikke er utarbeidet «skriftlige rutiner for kontakt med eiere utenom generalforsamling» mener vi ikke er helt korrekt. Som dere omtaler i rapporten er det utarbeidet «Retningslinjer for eiermøter i Eidsiva Energi». Dokumentet viser til eiermøter som bestemmes av aksjonæravtalen, men også til møter som eiere kan kreve utenom disse møtene. I de tilfeller administrasjonen/styret innkaller til møter med eiere, blir også disse retningslinjene fulgt. I

tillegg gir aksjonæravtalens punkt 5.2.1. «Bedriftsforsamlingen» også mulighet for de minste eiere og holde seg oppdatert med informasjon om konsernet via observatørrollen i bedriftsforsamlingen. Alle eiere får også innbydelse til konsernets årsmøter. Hvis konsernet blir forespurt om å delta i møter hos våre eiere utenom dette, følges eierstyringsdokumentets oppfordring om likebehandling av aksjeeiere.

Vi mener på denne måten at det både foreligger bestemmelser for hvordan kontakt med aksjonærene utenfor møtene skal være, og at eierne har gode muligheter for å holde seg informert om konsernet hvis de ønsker det.

Som en oppfølging på denne rapporten vil vi ta opp disse problemstillingene med henholdsvis Bedriftsforsamlingen og eierne i et eiermøte.

Problemstilling B: Ivaretar Generalforsamling, Bedriftsforsamling og Konsernstyret i Eidsiva Energi AS sine oppgaver.

Problemstillingen drøftes på side 46 til 82 i rapporten.

Punkt 5.2.2 Bedriftsforsamlingens myndighet og oppgaver

På side 53 stilles det spørsmålstegn ved om selskapets vedtekter § 11 punkt 4 er i henhold til aksjelovgivningen. Denne bestemmelsen gir bedriftsforsamlingen myndighet til å instruere konsernstyre om hvordan styret skal opptre som generalforsamling i enkelte vesentlige saker i datterselskap, dog begrenset til det forslag styret har fremmet:

"Investeringer som skjer i datterselskaper og som er av betydelig omfang i forhold til konsernets ressurser, samt saker om rasjonalisering eller omlegging av driften i datterselskaper som vil medføre en større endring eller omdisponering av arbeidsstyrke i konsernet."

Vi vil fremheve at denne bestemmelsen kom inn i 2008, og var foranlediget av et ønske om å styrke bedriftsforsamlingen og bedriftsdemokratiets rolle i konsernet. Lovligheten ble grundig vurdert og vedtektsens ordlyd ble foreslått av Advokatfirmaet Mageli ANS reflektert i notater av 15.2.2008 og 5.4.2008. Selskapet og dets eiere har således støttet seg på kvalifisert juridisk rådgivning, her på et rettsområde som for øvrig fremstår som noe uklart.

Vi vil for øvrig bemerke at de sakstyper som primært kan tenkes omfattet av den etablerte instruksjonsmyndigheten vil gjelde Eidsiva Anlegg AS, som etter loven har krav på egen bedriftsforsamling, en bedriftsforsamling som da eksklusivt måtte håndtere nevnte saker. Verken generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS eller konsernstyret ville hatt instruksjonsadgang i slike saker.

På side 55 i rapporten er det pekt på at bedriftsforsamlingen og styret ikke har tatt endelig stilling til "hvilke kriterier som skal vektlegges ved vurderingen av når en investering må anses å være betydelig". Dette er riktig, men det er heller ingen krav om at det må utformes slike

retningslinjer. Hvorvidt en investering er betydelig er et rettsspørsmål, og man kan ikke gjennom retningslinjer utvide bedriftsforsamlingens myndighet. Om en aktuell investering er betydelig eller medfører større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken, og dermed skal avgjøres av bedriftsforsamlingen, må bero på en tolkning av loven. Avgjørelsen må derfor uansett skje fra gang til gang, og ukritisk bruk av retningslinjer kan lede til at relevante konkrete hensyn ikke tas.

Punkt 5.4.1.1 Generalforsamling

Under dette punkt behandles saken om salg av aksjeposten i Ventelo. Det vises til Aksjonæravtalens punkt 6.1.1. Spørsmålet i denne sammenheng er om salget av Ventelo for datterselskapet Eidsiva bredbånd AS var å anse som vesentlig, slik at saken skulle vært fremmet for generalforsamlingen til vedtak. Uten å ta stilling til de tallopplysninger som er gitt i rapporten om salgs- og kjøpspriser, nedskrivninger og tap, er vi enige i at transaksjonen for Eidsiva bredbånd var vesentlig, og at den etter aksjonæravtalens punkt 6.1.1 skulle vært vedtatt i generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS.

Det framgår i rapporten at Bedriftsforsamlingen i henhold til protokoller først er orientert etter at salget er gjennomført, og at det ikke framgår av protokoller fra Generalforsamlingen at aksjesalget har vært framlagt. Dette medfører riktighet. At det ikke framkommer av protokoller at Bedriftsforsamlingen ble orientert før salget, er vi rimelig sikre på skyldes unøyaktighet i protokolleringen. I Generalforsamlingen er dette ikke lagt fram som egen sak, men ved gjennomgang av årsregnskapet ble forholdet tatt opp.

Bestemmelsen i aksjonæravtalen, som krever generalforsamlingsbehandling i Eidsiva Energi AS av «..vesentlige kjøp/salg i datterselskaper..», vil vi drøfte med eierne på det første eiermøtet som skal avholdes. Det virker uhensiktsmessig for konsernet at en slik bestemmelse har fått sin plass i aksjonæravtalen, uten at vesentlighet for konsernet som sådan er satt som vilkår. Bestemmelsen innebærer at et hvilket som helst uvesentlig kjøp/salg sett i fra konsernets side i et hvilket som helst datterselskap, skal til generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS for beslutning hvis det er av «vesentlig» betydning for datterselskapet. Det er neppe det som var påtenkt da bestemmelsen ble utformet.

Punkt 5.4.1.2. Bedriftsforsamling

I dette avsnittet stilles det spørsmål om Bedriftsforsamlingen burde ha behandlet produktivitetsprogrammet «P 100», men det konkluderes ikke som følge av manglende innsyn i detaljerte planer knyttet til programmet. Med henvisning til at «P 100» «....sannsynlig innebærer en rasjonalisering som vanskelig kan gjennomføres uten at det medfører en større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken», kan vi opplyse at produktivitetsprogram «P 100» går ut på å tilpasse driften over en periode på to til tre år. Eidsiva Energi har et økonomisk formål, og en oppgave på vegne av fellesskapet om å skape verdier. Man trenger ikke en flertallsbeslutning i bedriftsforsamlingen for generelle verdiskapende tiltak. For at dette skal til bedriftsforsamlingen for beslutning må vilkåret i allmennaksjelovens § 6 -37, punkt 4, være oppfylt:

"Rasjonalisering eller omlegging av driften som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken."

Begrunnelsen for bestemmelsen er at de ansatte i bedriftsforsamlingen skal ha mulighet til å øve påvirkning på slike saker som har store konsekvenser for arbeidsstokken. «P100» har ikke slike virkninger, hvilket også understøttes av at det heller ikke fra ansatthold er anført krav om vedtak i bedriftsforsamling. De ansatte, via tillitsvalgte og deres organer, har vært med i prosjektet helt fra planleggingsstadiet for å sikre at de ansatte skal ha innflytelse på hele prosessen. Programmet «P100» innebærer ingen rasjonalisering eller omlegging som vil medføre større endring eller omdisponering av arbeidsstyrken. Målet med programmet er i første omgang å effektivisere driften ved ikke å erstatte naturlig avgang i konsernet og å vurdere om arbeidsprosesser kan gjennomføres på andre måter enn tidligere.

Når det gjelder informasjon til Bedriftsforsamlingen om strategiprosesser, er det orientert om dette i møtene. Men Bedriftsforsamlingen har hatt et ønske om å kunne komme med innspill til strategiprosessene før prosessene startes i selskapet, slik at eierne kan komme med signaler de ønsker styret skal vurdere i etterfølgende prosess. I kommende strategiprosess legges det opp til at Bedriftsforsamlingens ønsker etterkommes.

Punkt 6: Konklusjoner -oppsummering

Vår oppsummering tar utgangspunkt i de konklusjoner som er anført fra side 83 til 85:

Punkt 6.1 Delproblemstilling A

Problemstilling 2: Er eierkommunene samkjørte mht. denne typen innspill, utøves det en fells eierskapspolitikk?

Her er vi av den oppfatning at eierne gjennom aksjonæravtalen, vedtekter og dokumentet «eierstyring og selskapsledelse», samt strategidokumentene som utarbeides med disse dokumenter som grunnlag, er langt mer samkjørte i sin eierskapspolitikk enn hva rapporten gir uttrykk for.

Problemstilling 4: Rapporterer selskapet tilbake til eierkommunene rundt mål og strategier?

Via kvartalsvis rapportering, som det vises til i rapporten, mener selskapet at det rapporteres på mål og strategier, men det eksisterer ikke en egen rapport som bare har dette som formål.

Vi er av den oppfatning at det foreligger tilstrekkelige skriftlige rutiner for kontakt med eiere utenfor generalforsamling, og behov for skriftlige rutiner for rapportering til bedriftsforsamlingen mener vi ikke er nødvendig ut i fra den praksis som er etablert. Dette vil vi imidlertid drøfte med Bedriftsforsamlingen og eierne.

Punkt 6.2 Delproblemstilling B

Problemstilling 2: *Er beslutningsstrukturen i samsvar med lovverket, anbefalinger og interne retningslinjer?*

Her merker vi oss at det er funnet et avvik i behandlingsregel i fra aksjonæravtalen ved salg av aksjene i selskapet Ventelo Holding AS. Det vil bli drøftet på eiermøte om aksjonæravtalens formulering på dette punkt er hensiktsmessig, jamfør tidligere kommentarer om samme sak.

Når det gjelder bedriftsforsamlingens vedtektsbestemte kompetanse, har man støttet seg på kvalifisert juridisk rådgivning og vi er den oppfatning at den etablerte ordning er både lovlig og hensiktsmessig.

VEDLEGG 6 UTTALELSER FRA EIERKOMMUNENE

Hamar kommune

Ordfører

Hedmark Revisjon IKS

Postboks 84
2341 LØTEN

Deres ref.:
2013-385

Vår ref:
Mette Braathen
Tlf: 62563295
12/6682(4)

Arkiv:
037//
14919/13
-

Dato:
19.04.2013

SVAR - SELSKAPSKONTROLL EIDSIVA ENERGI AS - HØRING

Vi viser til oversendt høringsutkast av 3. april 2013, til rapport fra selskapskontroll i Eidsiva.

Rapporten er oversendt ordfører til uttalelse, mens det i brevet er presisert at høringen gjelder eierne. "Den som utøver kommunens eierfunksjon" er i brevet definert som den som møter i Eidsiva Energi AS' generalforsamling.

Det er Hamar Energi Holding (HEH) som er aksjonær, møter i generalforsamling, og således utøver eierfunksjonen i Eidsiva på vegne av Hamar kommune. Da selskapsrapporten berører hvordan Hamar kommune utøver sitt eierskap i Eidsiva, har vi valgt å avgi en felles uttalelse som omfatter både Hamar kommune og HEH. Vi viser også til at det i rapporten (s. 12) er lagt til grunn kommunene/fylkeskommunene som eiere, uavhengig av om de er indirekte eiere gjennom holdingselskap. Uttalelsen er behandlet i formannskapets møte 24. april.

Det er bedt om at uttalelsen splittes i to, slik at første del omhandler eventuelle klargjøringer i forhold til faktagrunnlaget i rapporten, og at andre del omfatter eiernes kommentarer til rapporten samlet.

1. KLARGJØRING AV FAKTAGRUNNLAG

Rapportens side 26: kommunens eierprinsipper

Det er i rapporten tatt inn en beskrivelse av kommunens bruk av komiteen for valg til SRU ved valg til styrer. Denne prosedyren er nå endret, slik at to representanter fra formannskapet, i tillegg til representant for rådmannen v/eiersekretariatet, fremmer innstilling overfor formannskapet med forslag til kandidater til styrevalg i selskaper.

Rapportens side 96: Kommunenes eierskapspolicy.

For Hamar kommune/HEH står det ikke noe kryss i rute for krav til rapportering fra selskapet. Det er etter vårt syn dekning for å krysse dette ut og viser til følgende:

Besøksadresse: Hamar rådhus, Vangsvn. 51
Postadresse Postboks 4063, 2306 Hamar

Telefon: 62 56 30 00
Telefax: 62 56 30 01

E-post: postmottak@hamar.kommune.no
Web: www.hamar.kommune.no

Bankgiro: 1800 1670 723
Foretaksnr: 970 540 008

HEHs eierstyring og selskapsledelse (18.03.2013) - Forholdet til aksjonæren. Dette avsnittet er utdypet og operasjonalisert gjennom styrenotatet av 15.11.2012 om prosesser og saksbehandling som er en konkret anvisning på når, hvor og hvem som skal rapportere.

2. KOMMENTARER TIL RAPPORTEN

Rapporten gir en oversiktlig fremstilling av selskapet og styringen av selskapet på ulike nivåer. Rapporten peker på flere forhold som er nyttige for vårt arbeid med å følge opp kommunens eierskap i Eidsiva Energi AS.

Hovedproblemstilling A: Problemstilling 1 og 2 - Innspill på mål og strategier og samkjøring av disse

Rapporten konkluderer med at eierne i liten grad har satt spesifikke mål for eierskapet i Eidsiva og at eierne, med unntak av arbeidet med aksjonæravtalen generelt, ikke er samkjørte med hensyn til innspill og initiativ overfor selskapet.

Hamar kommune og HEH deler denne oppfatningen. Aksjonæravtalen gir et godt utgangspunkt for samkjøring av eierinteresser innenfor de områder aksjonæravtalen berører. Aksjonæravtalen berører i liten grad føringer for Eidsiva sin rolle som regional utvikler (f.eks. Eidsiva Vekst AS), utover selskapets primæroppgave som er produksjon og distribusjon (omsetning) av kraft. Det er også slik at aksjonæravtalen på vesentlige områder kun angir et rammeverk for eiers styringsmuligheter i selskapet. Aksjonæravtalen og etablering av Eiermeldinger for den enkelte kommune vil ikke alene være nok til å sikre at selskapets eiere har god påvirkning i eiersaker. Bedre samordning og dialog mellom eierne vil derfor styrke eierskapet. Institusjonaliserte Eiermøter der eierne selv har regien, kan være et nyttig virkemiddel i en slik prosess. Nå er det Eidsiva som legger premisser, gjennomfører og trekker konklusjoner i Eiermøtene.

Det vil trolig være en krevende oppgave å etablere en felles Eiermelding for selskapet, og kommunen slutter seg til at det ikke er grunnlag for å utarbeide en slik felles melding. Hamar kommune mener likevel rapporten er et godt grunnlag for å søke å få til et tettere samarbeid med øvrige eiere.

Hovedproblemstilling A: Problemstilling 4 - Måling for avkastning og konsistent rapportering

En forutsetning for aktiv Eieroppfølging er godt faktagrunnlag. HEH har bedt om at det legges frem konsistent, regelmessig og forutsigbar rapportering for bedriftsforsamlingen, slik at det er mulig for aksjonærene å følge utviklingen. Konsistent rapportering på avkastning av eiernes kapital i mor- og datterselskap er helt nødvendig i denne sammenheng.

3. MERKNANDER TIL RAPPORTENS ANBEFALINGER

Eiermeldinger

Rapporten anbefaler at den enkelte kommune utarbeider egne kommunale Eiermeldinger som revideres årlig.

Hamar kommune har vedtatt at kommunens eiermelding skal revideres innen 2 år etter at nytt kommunestyre er konstituert. For øvrig oppdateres den etter behov.

En eiermelding skal inneholde overordnede retningslinjer for kommunens eierskap. Kommunens eierstrategi bør videre være langsiktig og forutsigbar. Det kan derfor være lite hensiktsmessig at det stilles krav om en årlig revidering av meldingen. Årlig revidering kan også være uforholdsmessig ressurskrevende. Det er viktigere at man kanaliserer ressursene til den løpende eieroppfølgingen, som kontakt med selskapene, forberedelse til representantskapsmøter og generalforsamlinger mv, enn en årlig revidering av meldingen. Hamar kommune mener det er tilstrekkelig at meldingen rulleres en gang i løpet av hver kommunestyreperiode, og ellers ved behov.

Retningslinjer for selskapets kontakt med aksjeeierne

Hamar kommune og HEH støtter at det etableres retningslinjer for kontakt med aksjeeierne.

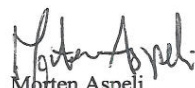
Det hadde vært ønskelig om Eidsiva selv i større grad tok initiativet til å drøfte nasjonale spørsmåls virkninger for Innlandet og selskapet. Eks. var det HEH som ba om at rapporten om kraftnettets betydning for verdiskapning ble tatt opp. Likeledes at strategidebatten ble løftet inn i bedriftsforsamlingen.

For øvrig vises det til det som står omtalt over under rapportering.

Rutiner for hvilken informasjon som skal overbringes bedriftsforsamlingens medlemmer

Det er startet en avklaring omkring bedriftsforsamlingens rolle. Når den er sluttbehandlet bør en kunne vedta retningslinjer/føringer som utfyller aksjeloven hva angår dette, uten å trå inn på styrets ansvarsområde. Det bør fremgå at den rullerende strategiplanen behandles i bedriftsforsamlingen.

Med hilsen

Morten Aspeli
ordfører

Anne-Lise Bakken
styreleder
Hamar Energi Holding

Kopi til:

GJØVIK KOMMUNE
ORDFØRER

06 MAI 2013

Innlandet Revisjon IKS
Serviceboks
2626 LILLEHAMMER

Vår ref. :
QBJI/13/1375-2/124

Saksnr. :
13/1375

Deres ref. : Gjøvik,
30.04.2013

Kommentar til rapporten om selskapskontrollen Eidsiva Energi AS - høring

Som ordfører i Gjøvik har jeg få kommentarer til rapporten. Jeg synes den godtgjør på en grei måte at selskapet i all hovedsak har sine ting på stell. Det er tilfredsstillende sett fra min posisjon som representant for en av eierkommunene.

Det er imidlertid ett forhold jeg vil kommentere, og det har med den påpekte svakheten med for liten eierstyring. Det sies riktignok at den aller viktigste eierstyringen på overordnet nivå ligger i aksjonæravtalen som gir en ganske presis ramme for selskapets målsettinger og arbeid. I tillegg synes jeg det er viktig å si at det også er en aktiv og systematisk bruk av eiermøter i selskapet med orienteringer og anledninger til innspill, debatt og føringer fra eiernes side. I tillegg til at generalforsamlingen naturligvis er det sentrale organet i denne sammenhengen.

Hvorvidt vi også med vår eierandel på vel 3% skulle hatt enda grundigere saksbehandling og involvering i eierstandpunkter også fra politiske organer i egen kommune, kan jo alltid være en diskusjon. I Gjøvik kommune er det innført en årlig eiermelding for de selskapene vi er involverte i, herunder også Eidsiva, så det ville være naturlig å gjennomføre en slik drøfting i tilknytning til denne. I tillegg kan jo Eidsiva inviteres til orienteringer i henholdsvis formannskap og/eller kommunestyre i tilknytning til å holde oss som eiere oppdaterte om selskapets utvikling.

Med hilsen

Bjørn Iddberg
Bjørn Iddberg
Ordfører

Kontoradresse: Kauffeldts plass 1
Postadresse: Postboks 630, 2810 Gjøvik
Epostadresse: postmottak@gjovik.kommune.no

Telefon: 61 17 63 33
Telefax: 61 18 98 00
Saksbeh: 61 18 98 00

Banknr.: 6177 05 46809
Foretaksnr.: 940 155 223

HEDMARK
FYLKESKOMMUNE

Innlandet Revisjon IKS og Hedmark Revisjon IKS
Serviceboks
2626 LILLEHAMMER

Hamar, 14.05.2013

Deres ref: 2013/385
Vår ref: Sak. nr. 11/7066 - 20
Saksbeh. Ane Tonette Lognseth Tlf. 62 54 44 78

Svar - Selskapskontroll - Eidsiva Energi AS - Høring

Kontrollutvalgene i Hamar, Gausdal, Lillehammer, Ringsaker og Gjøvik kommuner samt Hedmark og Oppland fylkeskommuner har vedtatt å gjennomføre selskapskontroll av Eidsiva Energi AS. Den foreløpige rapporten er sendt på høring til eierne, med anmodning om å komme med sine uttalelser.

Utsatt høringsfrist er satt til 16. mai, jf. revisjonens brev av 19.04.13.

Hovedproblemstillingene som har vært ønsket belyst i selskapskontrollen har vært hvilke mål og strategier eierne har satt for sitt engasjement i Eidsiva, og hvorvidt generalforsamlingen, bedriftsforsamlingen og konsernstyret ivaretar sine oppgaver i henhold til lovverket.

Hedmark fylkeskommunes eierskap i Eidsiva Energi AS er både forankret i de viktige samfunnsoppgavene som tilligger selskapet som regional aktør og forventninger om en viss stabilitet i utbytte.

Når det gjelder de nærmere strategier for eierskapet, er disse nedfelt i det felles dokumentet som aksjonæravtalen utgjør. Alle eierne og selskapet er part i avtalen, hvor viktige prinsipper er avklart. Gjennom en slik omforent avtale anser Hedmark fylkeskommune at eierne har en felles strategi for eierskapet. Revisjonen har vektlagt at eierne på noe ulike måter har nedfelt i egne styringsdokumenter sin eierstrategi og målsettinger. Det er etter vårt syn naturlig at eierne ut fra sitt ståsted formulerer sine

Fylkesordføreren

BESØK: Parkgata 64, Hamar POST: Pb. 4404, Bedriftssenteret, 2325 HAMAR
TELEFON: 62 54 40 00 E-POST: postmottak@hedmark.org ORG.NR: 942 116 217

www.hedmark.org

HEDMARK
FYLKESKOMMUNE

strategier noe ulikt i egne styringsdokumenter. For å vurdere hvorvidt det er en faktisk enighet, må utgangspunktet imidlertid være hva som er nedfelt i felles dokumenter.

Revisjonen har funnet at eierne gjennomgående er fornøyd med den rapportering og informasjon som gis fra selskapet. Fylkeskommunen deler denne oppfatningen. Det samme gjelder det inntrykket som rapporten gjengir, om at eierne generelt er fornøyd med tilbakemeldinger som selskapet gir på innspill fra eierne og oppfølging av disse.

I rapportens vedlegg 3 gis en skjematisk fremstilling av innholdet i eiernes policydokumenter. Det synes ut fra denne som om Hedmark fylkeskommune ikke har formulert avkastningskrav eller krav til selskapets utbyttepolitikk i egne styringsdokumenter. For fylkeskommunens del er stipulert utbytte, på grunnlag av den til enhver tid gjeldende utbytteplan fra styret i selskapet, beskrevet i økonomiplan og årsbudsjett.

Hedmark fylkeskommune ser det som positivt at det her er gjort et grundig arbeid med å se på Eidsiva Energi AS gjennom en selskapskontroll. Selskapet er en sentral samfunnsaktør i vår region og samtidig en grunnpilar i fylkeskommunens eierskapsportefølje. Det er tilsvarende viktig at kommuner og fylkeskommuner som folkevalgte organer har kontinuerlig oppmerksomhet på sin eierrolle, og bevissthet omkring de mål og strategier som formuleres og kommuniseres til selskapet.

Hedmark fylkeskommune er også tilfreds med at revisjonens undersøkelser viser at generalforsamlingen, bedriftsforsamlingen og konsernstyret ivaretar sine oppgaver slik lovverket forutsetter.

Med vennlig hilsen

Dag Rønning
Fylkesordfører og styreleder i Hedmark Fylkeskraft AS

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur.

**RINGSAKER KOMMUNE
RÅDMANNEN**

Saksbehandler: Espen Hvalby
Direkte linje: 62 33 50 41

Vår dato	Vår ref.
16.05.2013	11/7002-12/K1-037, K2-S00, K3-&58, K1-/
Deres dato	Deres ref.

Innlandet Revisjon IKS
Serviceboks

2626 LILLEHAMMER

SELSKAPSKONTROLL EIDSIVA ENERGI AS - HØRINGSUTTALELSE

Formannskapet i Ringsaker behandlet i møte 15.5.2013 ved f.sak 94/2013 høringsuttalelse til rapport om gjennomført selskapskontroll i Eidsiva Energi AS. Formannskapetets vedtok følgende enstemmige uttalelse:

“

Selskapskontrollen av Eidsiva Energi AS omfatter to hovedområder:

- A. Eiernes mål og strategier for sitt engasjement i selskapet.
- B. De formelle selskapsorganers (generalforsamling, bedriftsforsamling og konsernstyret) ivaretagelse av sine oppgaver i samsvar med lovverket.

Hovedinntrykket av rapporten er at den inneholder en grundig drøfting av de temacr/områder som kontrollutvalgene i eierkommunene har ønsket å få belyst. Rapporten er oversiktlig og systematisk oppbygd. Den gir en god innføring i selskapslovgivningen og sentrale styringsdokumenter som vedtekter, prinsipper for eierstyring og selskapsledelse, samt aksjonæravtale, som utgjør rammeverket for selskapets virksomhet. Rapporten viser hvordan selskapet innretter sin virksomhet innenfor nevnte rammeverk. Den er således et bidrag til å opplyse og bevisstgjøre eierne om sin rolle i selskapet.

A. Eiernes mål og strategier for sitt engasjement i selskapet

Rapporten vier forholdsvis mye plass til en gjennomgang og drøfting av kommunenes og fylkeskommunenes prinsipper for eierstyring, bl.a. med bakgrunn i relevant litteratur (studier) om etablering og styring av kommunalt eide selskaper. I rapporten er det tatt inn utdrag fra enkelteieres Eiermeldinger og strategidokumenter om mål og strategier for eierskapet i Eidsiva Energi AS. Utdragene viser at det er variasjoner i eierskapspolitikken. De viser også at det er ulik grad av konkrete mål og strategier for eierskapet i selskapet. Form og innhold på dokumentene varierer også.

Ringsaker kommune har som tidligere nevnt vedtatt eierskapsprinsipper, men har ikke hatt kapasitet til å utarbeide Eiermelding hvor bl.a. kommunens mål og strategi for eierskap i Eidsiva Energi AS behandles. En søker å få utarbeidet Eiermelding for kommunens engasjement i selskaper i løpet av 2013.

Postadresse:
Brugata 2
2381 BRUMUNDDAL

Kontoradresse:

2381 BRUMUNDDAL
E-mail: postmottak@ringsaker.kommune.no

Telefon: 62 33 50 00
Telefaks: 62 33 50 31
Organisasjonsnummer: 864 950 582

Hva de enkelte eiere har av mål og strategier i sine Eiermeldinger eller andre strategidokumenter vil imidlertid i praksis ikke være bestemmende for styring av selskaper, i dette tilfelle Eidsiva Energi AS. Selskapet kan ikke forholde seg til enkelteiere, men må ha et rammeverk som alle eierne står bak.

Generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS har vedtatt prinsipper for Eierstyring og selskapsledelse for selskapet, siste gang i 2012. Dokumentet omfatter både bindende instruksjoner om hvordan selskapet skal ledes, samt anbefalinger.

De vedtatte vedtektene for selskapet angir hva slags produksjon og næringsvirksomhet som skal drives samt hvor virksomheten skal utøves.

Gjennom aksjonæravtalen utøver eierne sitt eierskap og setter mål og rammer for selskapets virksomhet. Som det fremgår av rapporten ble det i arbeidet med en ny aksjonæravtale opprettet et Eierutvalg som fikk i oppgave å utarbeide forslag til ny aksjonæravtale som alle eierne kunne gi sin tilslutning til. Gjennom dette arbeidet ble eierens mål med eierskapet forent gjennom et felles dokument for Eierstyring. Eierne vedtok i 2011 ny aksjonæravtale for selskapet. Kommunestyret i Ringsaker vedtok i møte 15.6.2011 ved k.sak 47/2011 enstemmig den nye aksjonæravtalen, jf. vedlegg 3.

Aksjonæravtalens betydning som styringsdokument for eierne og rammeverk for selskapets virksomhet, er etter Ringsaker kommunes mening altfor lite vektlagt i rapportens drøfting av hvilke mål eierne har satt for sitt engasjement i Eidsiva Energi AS. Aksjonæravtalen er som omtalt over eierens sentrale styringsdokument for utøvelse av eierskap i selskapet. Det ble lagt ned et betydelig arbeid både fra eierens og selskapets side for å få på plass en avtale som gir en god, felles og langsiktig Eier- og kapitalstruktur for selskapet fremover. Aksjonæravtalen gjør at selskapet gis industrielle og forretningsmessige muligheter som i neste omgang kommer regionen til gode, og som ivaretar eierens aksjeverdier og gir avkastning på egenkapitalen i form av renter og utbytte. En opplever at Eidsiva Energi AS har innrettet sin virksomhet i forhold til denne avtalen.

På bakgrunn av ovennevnte er Ringsaker kommune uenig i konklusjonen om at eierne verken har spesifikke mål for eierskapet i Eidsiva Energi AS eller er samkjørte i utøvelsen av eierskapspolitikken i selskapet.

En deler rapportens vurdering av at det er unødvendig å utarbeide en interkommunal Eiermelding når det foreligger en omforent aksjonæravtale. Styringen av selskapet ivaretas ikke gjennom Eiermeldinger.

Ringsaker kommune er godt fornøyd med kontakten og dialogen med Eidsiva Energi AS. Dette gjelder både i forhold til de innspill som gis i bedriftsforsamling og gjennom Eiermøter. Ved at Eiermøtene har en uformell karakter, er dette en anledning for eierne til å melde inn saker og spørsmål som ikke nødvendigvis krever en formell behandling i selskapsorganene. En opplever at Eiermøtene bidrar til god kontakt mellom eierne og selskapet. Videre registrerer en at selskapet er opptatt å gi eierne all nødvendig informasjon for å kunne utøve et aktivt eierskap, og at innspill som gis blir hensyntatt ved driften av selskapet.

B. De formelle selskapsorganers ivaretagelse av sine oppgaver i samsvar med lovverket

En registrerer at selskapskontrollen av Eidsiva Energi AS ikke avdekker forhold ved generalforsamlingens, bedriftsforsamlingens og konsernstyrets virksomhet som er i strid med bestemmelser i aksjeloven og aktuelle bestemmelser i allmennaksjeloven, selskapets vedtekter, vedtatte prinsipper for Eierstyring og selskapsledelse, samt aksjonæravtalen.

Gjennom deltakelse i de formelle selskapsorganene sitter Ringsaker kommune med det samme inntrykket. Selskapet formelle organer ivaretar eiernes interesser og selskapets virksomhet innenfor lov- og avtaleverk på en svært ryddig og profesjonell måte. Basert på rapportens drøftinger og konklusjoner finner en ikke grunn til å komme med ytterligere merknader.

Som det fremgår av konklusjonen i rapporten er det ikke grunn til å komme med anbefalinger til Eidsiva Energi AS og dets selskapsorganer. Ringsaker kommune gir sin tilslutning til en slik konklusjon. “

Med hilsen

Jørn Strand

Espen Hvalby
økonomisjef

RINGSAKER KOMMUNE

SELSKAPSKONTROLL EIDSIVA ENERGI AS - HØRINGSUTTALELSE

Sluttbehandles i: Formannskapet			Fordeling: *	
ArkivsakID.:	JournalpostID.:	Arkiv:		Saksbehandler:
11/7002	13/15013	K1-037, K2-S00, K3-&58, K1-		Espen Hvalby
DokumentNR: 11				

Behandling:	Dato:	Saksnummer:
Formannskapet	15.05.2013	094/13

Dokumenter:

Brev fra Innlandet Revisjon IKS og Hedmark Revisjon IKS av 4.4.2013
 Selskapskontroll Eidsiva Energi AS, høringsutkast til eierne av 2.4.2013
 Aksjonæravtale Eidsiva Energi AS

Vedlegg 1
 Vedlegg 2
 Vedlegg 3

Fakta/vurdering:

Eierne av Eidsiva Energi AS har ved brev av 4.4.2013 fra Innlandet Revisjon IKS og Hedmark Revisjon IKS, jf. vedlegg 1, fått oversendt høringsutkast til rapport om gjennomført selskapskontroll i Eidsiva Energi AS, jf. vedlegg 2.

Frist for eierne til å komme med uttalelse til rapporten var satt til 25.4.2013. Ringsaker kommune ba i brev av 17.4.2013 til Innlandet Revisjon IKS om å få utsatt høringsfrist til 16.5.2013 med begrunnelse om at en ønsker uttalelsene behandlet i formannskapetets møte 15.5.2013. Innlandet Revisjon IKS har i brev av 19.4.2013 gitt kommunen utsatt frist til 16.5.2013.

I oversendelsesbrevet fra revisjonsselskapene bes det om at uttalelsen evt. deles i to. Første del bes omfatte eventuelle klargjøringer i forhold til faktagrunnlaget i rapporten. Disse vil bli innarbeidet i relevante deler av rapporten. Andre del av høringsuttalelsen bes omfatte eiernes kommentarer til rapporten samlet. Disse vil uavkortet legges inn som vedlegg til rapporten.

Etter at eierne har avgitt sine høringsuttalelser, vil rapport om selskapskontroll i Eidsiva Energi AS behandles av kontrollutvalgene i respektive kommuner og fylkeskommuner. Innstillingen fra kontrollutvalgene behandles så i kommunestyrene/fylkestingene.

Faktagrunnlaget

Rådmannen har ved gjennomgangen av rapporten begrenset seg til å kontrollere faktagrunnlaget som gjelder Ringsaker kommune. En finner ikke behov for å endre eller supplere omtalen av Ringsaker kommune i rapporten.

Kommunen er direkte eier av aksjer i Eidsiva Energi AS med en eierandel på 14,83 prosent slik det korrekt fremgår av rapporten. Videre bekreftes at kommunestyret har vedtatt prinsipper for eierstyring, selskapsledelse og kontroll av hel- og deleide selskaper, jf. k.sak 48/2011, men at det så langt ikke er utarbeidet eiermelding.

Rapporten samlet

Selskapskontrollen av Eidsiva Energi AS omfatter to hovedområder:

- A. Eiernes mål og strategier for sitt engasjement i selskapet.

- B. De formelle selskapsorganers (generalforsamling, bedriftsforsamling og konsernstyret) ivaretagelse av sine oppgaver i samsvar med lovverket.

Hovedinntrykket av rapporten er at den inneholder en grundig drøfting av de temaer/områder som kontrollutvalgene i eierkommunene har ønsket å få belyst. Rapporten er oversiktlig og systematisk oppbygd. Den gir en god innføring i selskapslovgivningen og sentrale styringsdokumenter som vedtekter, prinsipper for eierstyring og selskapsledelse, samt aksjonæravtale, som utgjør rammeverket for selskapets virksomhet. Rapporten viser hvordan selskapet innretter sin virksomhet innenfor nevnte rammeverk. Den er således et bidrag til å opplyse og bevisstgjøre eierne om sin rolle i selskapet.

A. Eiernes mål og strategier for sitt engasjement i selskapet

Rapporten vier forholdsvis mye plass til en gjennomgang og drøfting av kommunenes og fylkeskommunenes prinsipper for eierstyring, bl.a. med bakgrunn i relevant litteratur (studier) om etablering og styring av kommunalt eide selskaper. I rapporten er det tatt inn utdrag fra enkelteieres Eiermeldinger og strategidokumenter om mål og strategier for eierskapet i Eidsiva Energi AS. Utdragene viser at det er variasjoner i eierskapspolitikken. De viser også at det er ulik grad av konkrete mål og strategier for eierskapet i selskapet. Form og innhold på dokumentene varierer også.

Ringsaker kommune har som tidligere nevnt vedtatt eierskapsprinsipper, men har ikke hatt kapasitet til å utarbeide Eiermelding hvor bl.a. kommunens mål og strategi for eierskap i Eidsiva Energi AS behandles. En søker å få utarbeidet Eiermelding for kommunens engasjement i selskaper i løpet av 2013.

Hva de enkelte eiere har av mål og strategier i sine Eiermeldinger eller andre strategidokumenter vil imidlertid i praksis ikke være bestemmende for styring av selskaper, i dette tilfelle Eidsiva Energi AS. Selskapet kan ikke forholde seg til enkelteiere, men må ha et rammeverk som alle eierne står bak.

Generalforsamlingen i Eidsiva Energi AS har vedtatt prinsipper for eierstyring og selskapsledelse for selskapet, siste gang i 2012. Dokumentet omfatter både bindende instruksjoner om hvordan selskapet skal ledes, samt anbefalinger.

De vedtatte vedtektene for selskapet angir hva slags produksjon og næringsvirksomhet som skal drives samt hvor virksomheten skal utøves.

Gjennom aksjonæravtalen utøver eierne sitt eierskap og setter mål og rammer for selskapets virksomhet. Som det fremgår av rapporten ble det i arbeidet med en ny aksjonæravtale opprettet et eierutvalg som fikk i oppgave å utarbeide forslag til ny aksjonæravtale som alle eierne kunne gi sin tilslutning til. Gjennom dette arbeidet ble eiernes mål med eierskapet forent gjennom et felles dokument for eierstyring. Eierne vedtok i 2011 ny aksjonæravtale for selskapet. Kommunestyret i Ringsaker vedtok i møte 15.6.2011 ved k.sak 47/2011 enstemmig den nye aksjonæravtalen, jf. vedlegg 3.

Aksjonæravtalens betydning som styringsdokument for eierne og rammeverk for selskapets virksomhet, er etter Ringsaker kommunes mening altfor lite vektlagt i rapportens drøfting av hvilke mål eierne har satt for sitt engasjement i Eidsiva Energi AS. Aksjonæravtalen er som omtalt over eiernes sentrale styringsdokument for utøvelse av eierskap i selskapet. Det ble lagt ned et betydelig arbeid både fra eiernes og selskapets side for å få på plass en avtale som gir en god, felles og langsiktig eier- og kapitalstruktur for selskapet fremover. Aksjonæravtalen gjør at selskapet gis industrielle og forretningsmessige muligheter som i neste omgang kommer regionen til gode, og som ivaretar eiernes aksjeverdier og gir avkastning på egenkapitalen i form av renter og utbytte. En opplever at Eidsiva Energi AS har innrettet sin virksomhet i forhold til denne avtalen.

På bakgrunn av ovennevnte er Ringsaker kommune uenig i konklusjonen om at eierne verken har spesifikke mål for eierskapet i Eidsiva Energi AS eller er samkjørte i utøvelsen av eierskapspolitikken i selskapet.

En deler rapportens vurdering av at det er unødvendig å utarbeide en interkommunal eiermelding når det foreligger en omforent aksjonærvtale. Styringen av selskapet ivaretas ikke gjennom eiermeldinger.

Ringsaker kommune er godt fornøyd med kontakten og dialogen med Eidsiva Energi AS. Dette gjelder både i forhold til de innspill som gis i bedriftsforsamling og gjennom eiermøter. Ved at eiermøtene har en uformell karakter, er dette en anledning for eierne til å melde inn saker og spørsmål som ikke nødvendigvis krever en formell behandling i selskapsorganene. En opplever at eiermøtene bidrar til god kontakt mellom eierne og selskapet. Videre registrerer en at selskapet er opptatt å gi eierne all nødvendig informasjon for å kunne utøve et aktivt eierskap, og at innspill som gis blir hensyntatt ved driften av selskapet.

B. De formelle selskapsorganers ivaretagelse av sine oppgaver i samsvar med lovverket

En registrerer at selskapskontrollen av Eidsiva Energi AS ikke avdekker forhold ved generalforsamlingens, bedriftsforsamlingens og konsernstyrets virksomhet som er i strid med bestemmelser i aksjeloven og aktuelle bestemmelser i allmennaksjeloven, selskapets vedtekter, vedtatte prinsipper for eierstyring og selskapsledelse, samt aksjonærvtalen.

Gjennom deltakelse i de formelle selskapsorganene sitter Ringsaker kommune med det samme inntrykket. Selskapet formelle organer ivaretar eiernes interesser og selskapets virksomhet innenfor lov- og avtaleverk på en svært ryddig og profesjonell måte. Basert på rapportens drøftinger og konklusjoner finner en ikke grunn til å komme med ytterligere merknader.

Som det fremgår av konklusjonen i rapporten er det ikke grunn til å komme med anbefalinger til Eidsiva Energi AS og dets selskapsorganer. Ringsaker kommune gir sin tilslutning til en slik konklusjon.

Forslag til vedtak:

Ringsaker kommune avgir høringsuttalelse til rapport om gjennomført selskapskontroll i Eidsiva Energi AS av 2.4.2013 slik det fremgår av saksutredningen.

15.05.2013 Formannskapet

Johnny Stranden (Ap) ble vedtatt å være innhabill, og fratrådte under behandling av saken. Det var 10 representanter til stede under voteringen.

Enstemmig vedtak.
Rådmannens innstilling tiltes.

FSK-094/13 Vedtak:

Ringsaker kommune avgir høringsuttalelse til rapport om gjennomført selskapskontroll i Eidsiva Energi AS av 2.4.2013 slik det fremgår av saksutredningen.

16/5-13

110

Innlandet Revisjon IKS
Serviceboks

2626 LILLEHAMMER

Dato: 16.05.2013
Vår ref.: TOROLS 04/1417-
23
Arkivkode: 255
Løpenum: 13/10107
Deres ref:

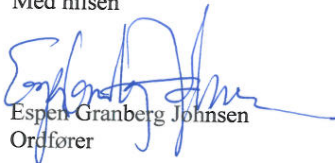
21 MAI 2013

SELSKAPSKONTROLL EIDSIVA ENERGI AS - HØRING

Undertegnede har ingen merknader av betydning knyttet til høringsdokumentet utsendt 3.april.

Høringsdokumentet er ikke politisk behandlet i Lillehammer. Ordføreren avventer politisk behandling til kontrollutvalgets videre arbeid med endelig rapport og videre prosesser knyttet til dette.

Med hilsen

Espen Granberg Johnsen
Ordfører

RÅDMANNSKONTORET

Besøksadresse: Storgata 51
POSTADRESSE: Postboks 986, 2626 Lillehammer

Telefon: 61 05 05 00 Bankgiro: 6188 05 44100
Telefax: 61 05 05 21

OPPLAND
fylkeskraft as

22 MAI 2013

Innlandet Revisjon IKS
Serviceboks
2626 Lillehammer

Lillehammer 15.05.2013

Angående høring selskapskontroll Eidsiva Energi AS

Det vises til oversendt høringsutkast til rapport fra selskapskontrollen i Eidsiva Energi AS datert 3. april 2013.

Siden det er Oppland fylkeskraft AS som utøver Oppland fylkeskommunes eierfunksjon i forhold til Eidsiva Energi AS er det Oppland fylkeskraft AS som besvarer høringen.

Revisjonen er så langt vi kan se gjennomført i tråd med prosjektplanen datert mai 2012. Rapporten gir en ryddig og god oversikt over Eidsivas selskapsorganer med tilhørende ansvarsområder/plikter i henhold til gjeldende lovverk og styringsdokumenter. I forhold til eierstyring er aksjonæravtalen et svært sentralt dokument i forhold til eiernes innspill til målsettinger og strategier for Eidsiva. For ordens skyld kunne aksjonæravtalen vært vedlagt rapporten da denne hovedsakelig er eiernes svar på Problemstilling 1 og 2 under Hovedproblemstilling A.

Når det gjelder innholdet i eiernes policydokumenter gir vedlegg 3 en god oversikt over status for de ulike eierne, og det vises at det er noen forbedringspotensialer i forhold til KS sine anbefalinger. For Oppland fylkeskraft AS sin del er det i all hovedsak Oppland fylkeskommune sine policydokumenter som gjelder. Når det gjelder krav om at virksomhetene skal tydeliggjøres i vedtekter/selskapsavtaler så er dette ivarettatt for de fleste selskaper uten at det er fastsatt formelle krav i policydokumenter. Dette vil bli vurdert i forbindelse med Eierskapsmeldingen for 2013.

I forhold til krav om rapportering fra selskapet side er dette omtalt i vedlegget til Eiermeldingen for 2012, som også er omtalt i rapporten. På side 39, pkt 2.1 Eierstyring og eiers krav til virksomhetene uttales det: *«I løpet av året bør det dessuten være en dialog mellom eier og virksomheten om saker som anses viktige og prinsipielle. Denne oppfølgingen bør være strukturert, og gjerne i form av eiermøter»*. Hvorvidt det skal stiller mer konkrete rapporteringsrutiner vil også bli vurdert i forbindelse med Eiermeldingen for 2013.

Ut over disse kommentarene har Oppland fylkeskraft AS ingen kommentarer til høringsutkastet.

Postadresse:
Pb. 988
2626 Lillehammer
Org.nr: NO 991 451 331

Daglig leder
Erik Lagethon
Tel/Mobil: 909 72 683
E-post: erik.lagethon@oppland.org

Bank:
5083 05 87435

Med hilsen

Erik Lagethon
Daglig leder